

Програма

розвитку загальноосвітньої школи № 9

м. Красноармійська

«Ключі до успіху»

Програма діяльності навчального закладу з проблеми «Створення ситуації успіху для розвитку ключових компетентностей особистості та її самореалізації».

Програму складено з метою об'єднання зусиль учасників навчально-виховного процесу школи щодо *створення компетентнісно орієнтованої моделі освітнього середовища*, яке сприятиме розкриттю потенційних можливостей особистості, орієнтуватиме на досягнення успіху в житті, *впровадження інноваційних технологій*, які забезпечують цілісне формування ключових компетентностей, *організації психолого-педагогічних досліджень та експериментальної роботи* з основних напрямків реалізації програми.

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки, психології та педагогічної творчості Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (протокол № 1 від 10.01 2011р.)

Автори-укладачі:

Воробйова Т.В., заступник директора з навчально-виховної роботи, керівник експериментальною діяльністю загальноосвітньої школи I - III ступенів № 9 м. Красноармійська, творча група вчителів

ЗМІСТ

Актуальність програми.....	4
Мета програми.....	10
Завдання.....	10
Методологічні засади програми.....	10
Концептуальна база психолого – педагогічного супроводу компетентнісно орієнтованого підходу.....	11
Зміст програми.....	11
Очікувані позитивні результати.....	12
Орієнтовні заходи щодо реалізації програми „Ключі успіху”	14
Пояснювальна записка.....	28
Ключ „Духовність”	30
Ключ „Здоров’я”	48
Ключ „Навчання”.....	70
Ключ „Спілкування”.....	92
Ключ „Дозвілля”.....	114

Актуальність програми

Зміни, що відбуваються сьогодні в суспільстві, суттєво впливають на освіту, вимагають її модернізації, оновлення, узгодження з сучасними запитами. Бо кожна молода людина опиняється перед необхідністю жити в складному, багатовимірному соціумі, залучатися до різних видів діяльності, розвивати знання, вміння та навички, які дають їй змогу розв'язати проблеми в складних соціальних умовах, здобувати нову інформацію та вміти навчатися впродовж усього життя, спілкуватися, запобігати конфліктам, бути здатною до самовдосконалення. Тому діяльність школи має бути спрямована на створення ситуації успіху для максимального розвитку та виховання компетентної особистості, підготовки її до самореалізації в житті з опорою на загальнолюдські цінності. Треба зробити шкільну освіту такою, щоб забезпечити просування дитини назустріч майбутньому.

Компетентісно орієнтований підхід до навчання та виховання особистості – один з дієвих шляхів модернізації навчального закладу. Саме компетентісно орієнтований підхід покладено в основу Державного стандарту: „Зміст базової й повної середньої освіти створює передумови для запровадження особистісно орієнтованих технологій, формування соціальної, комунікативної, комп'ютерної та інших видів компетентностей учнів”. Діє обласна програма „Впровадження компетентісно орієнтованого підходу в навчально – виховний процес”. Саме на школу покладається велика відповідальність за підготовку дитини до життя, за формування її громадянської думки, за соціалізацію особистості, за розвиток особи.

Сучасний школяр. Який він? Прагматичний, бажає бачити перспективу. Його моральні стимули до навчання значно поступаються матеріальним. Мотивація до навчання в багатьох учнів неухильно падає, їх бажання вступати до вищих навчальних закладів продиктовано метою отримати престижну високооплачувану роботу, при цьому небагато працювати. Сучасний школяр – незалежний, іноді цинічний, забезпечений матеріально. Має шкідливі звички, вживає ненормативну лексику. На жаль, значно помолодшали сексуальні стосунки, знизилася планка сорому та рівень загальної культури.

Тому насамперед школа повинна трансформувати дитину, перетворити її з групової істоти в особистість. Саме учень з його складним світом думок, почуттів, його „Я - концепцією” має стати центром навчально – виховного процесу. А діяльність педагогічного колективу має оцінюватися за її кінцевими результатами, вмінням коригувати, виправляти їх у залежності від того, що отримали.

Визначати цілі життєдіяльності школи та шляхи їх досягнення, орієнтувати всю діяльність навчального закладу на створення оптимальних соціально – педагогічних умов можливого зближення між ймовірними очікуваними й бажаними характеристиками школяра покликана модель компетентного випускника школи.

Враховуючи те, що реформування загальної середньої освіти у відповідності з законом України „Про загальну середню освіту” передбачає реалізацію принципів гуманізації освіти, її демократизації, методологічну переорієнтацію процесу навчання й виховання на розвиток особистості учня, педагогічний колектив школи бачить своє основне завдання у формуванні ключових компетентностей учнів: соціальної, комунікативної, інформаційної, саморозвитку та самоосвіти, полікультурної, раціональної продуктивної творчої діяльності.

Системоутворюючим фактором, що дозволяє розглянути випускника як цілісну особистість, що розвивається, є побудова власного „я” дитини, її самовизначення й прагнення до самореалізації. Це важливі проблеми для людини на її життєвому шляху взагалі, а для випускника школи тим паче. Йому треба шукати в житті свою стежку, а щоб вона була вірною, привела до життєвого і професійного успіху потрібно:

- чітко визначити свої інтереси і нахили, виявити пізнавальні здібності, які стануть ресурсами при вирішенні життєвих проблем;
- усвідомлювати необхідність самовдосконалення, самовиховання, безперервної самоосвіти;
- навчитися спілкуватися з різними людьми за різних обставин, запобігати будь – яким конфліктним ситуаціям;
- бути готовим донести свою думку до будь-кого і вміти її відстоювати;
- володіти якостями: працелюбність, відповідальність, безкорисливість, добропорядність, повага до людей, патріотизм;
- розвинути свої інтелектуальні здібності;
- мати досвід діяльності в колективі, активну громадську позицію;
- осягнути розмаїття навколишнього світу;
- вміти бережливо ставитись до свого здоров'я та здоров'я оточуючих;
- бути здатним і готовим самотійно, свідомо і творчо визначати та здійснювати власне життя.

Модель випускника школи - це наш ідеал особистості, який ми маємо реалізувати в педагогічному процесі, вона дає конкретну інформацію про очікувані результати, вказує на шляхи їх досягнення, відображає ті особистісні якості, які важливі для життєдіяльності випускника, допускає варіювання змінних, що пов'язані з індивідуальністю учня та з особливостями суспільних вимог до нього, підпорядкована задачі забезпечення ситуації успіху для найбільш повноцінного розвитку ключових компетентностей особистості.

Якості особистості школяра формуються постійно, від ступеня до ступеня навчання, тому в моделі відображено наступність у результативності роботи з формування ключових компетентностей учнів школи I, II, III ступенів. Провідними педагогічними ідеями в роботі зі школярами різних вікових груп є формування первісних дитячих переконань, побудованих на головних постулатах загальнолюдських цінностей, створення ситуації успіху в навчальній, позакласній діяльності учнів початкової школи; задоволення

пізнавальних, соціальних, емоційно – комфортних потреб учнів основної школи, створення ситуації успіху у всіх видах діяльності, що дають можливість для самоствердження особистості, формування ціннісних установок, ключових компетентностей; орієнтування учнів старшої школи на розвиток здатності до самопізнання, самовизначення, самовиховання і самоосвіти, створення умов для мобілізації потенційних можливостей особистості відповідно до її реальних домагань, для самореалізації в навчальній, позакласній, громадській діяльності.

(Див. моделі випускників школи I-III ступенів).

Основні напрямки роботи школи з реалізації моделі компетентного випускника визначено у п'яти „ключачах”: „Здоров'я”, „Духовність”, „Навчання”, „Спілкування”, „Дозвілля”. Ми будемо виховувати особистість – гуманну, толерантну, здатну до успіху в навчанні, громадській діяльності, в житті взагалі.

У сучасному світі роль лідера, компетентної особистості з позицій самостійності у навчанні, працездатності, громадянської відповідальності, поваги до людей та результату їх праці набуває особливої актуальності. Саме в школі необхідно сформувати ключові компетентності, закласти основи саморозвитку, створити стійку домінанту на самовдосконалення, усвідомлений та цілеспрямований розвиток особистісних якостей. Адже в самостійному житті дуже важливо, щоб випускники школи не були пасивними та безпорадними, байдужими до прекрасного та безжалісними до оточуючого, некомпетентними спеціалістами та самовпевненими кар'єристами.

Допомогти школяру знайти впевненість у своїх силах на шляху до досягнення успіху, створити йому умови для самореалізації у навчанні та позакласній діяльності - це завдання кожного учителя, незалежно від того, який предмет він викладає. Професійний обов'язок класного керівника полягає в тому, щоб стимулювати внутрішню активність учня, його потребу до самовдосконалення, розвивати усвідомлене прагнення до успіху в житті, бо це головна рушійна сила життєвої активності..

Кожна дитина – це абсолютно новий світ, неповторний, непізнаний до кінця й тому цікавий. Одні прийоми навчання, які ми застосовуємо в роботі з одними учнями, втрачають свою ефективність у роботі з іншими. Індивідуальна неповторність дитини, яка характеризує її відмінність від інших дітей, своєрідність її психіки та особистості виявляються в темпераменті, рисах характеру, в специфіці інтересів, якості пізнавальних процесів. Знання особливостей, індивідуальних відмінностей дітей дуже важливі для вчителів, оскільки жодний метод впливу не буде достатньо ефективним, якщо його застосовувати до дітей загалом, а не до кожної дитини зокрема.

Створення ситуації успіху для розвитку ключових компетентностей особистості та її самореалізації у навчанні, позакласній та громадській діяльності сприятиме:

Модель випусника початкової школи

ОСОБИСТІСТЬ

Особистісна

Соціальна
Комунікативна

Розвиток індивідуальних здібностей під керівництвом учителя, психолога, батьків. Уміння організувати свій час, керувати собою і своєю поведінкою. Культурні звички у повсякденному житті. Уважне й дбайливе ставлення до інших людей, до землі, рослин і тварин

Культуро-дозвілева
Полікультурна

ПІЗНАВАННЯ
САМОСТІЙНІСТЬ
ІНІЦІАТИВНОСТІ

Компетентнісне ставлення
до свого здоров'я

Уміння працювати у парі з товаришем, вести нескладний тематичний діалог, самостійно створювати розповідь на основі тексту, ілюстрації. Усвідомлення необхідності дотримання норм моралі.

Здатність помічати прекрасне в навколишньому житті. Почуття краси і міри у виконанні тієї чи іншої роботи. Наявність улюблених занять і захоплень. Відвідування культурних центрів (бібліотек, кінотеатрів, музеїв, виставок тощо). Постійне заняття в гуртках, школах мистецтв

Рівень освіти відповідає Держстандарту початкової освіти. Стійкий рівень сформованості розумової діяльності, здатність до узагальнення, розуміння та засвоєння наукових понять. Допитливість. Відповідальне ставлення до навчання. Любов до читання. Самостійність у розв'язанні пізнавальних завдань, пошук додаткової інформації з питань, що цікавлять

Дотримання правил особистої гігієни, негативне ставлення до шкідливих звичок. Уміння організувати і дотримуватися денного режиму. Акуратність. Регулярність занять фізкультурою і спортом. Дотримання правильної постави. Активна участь у спортивних змаганнях класу і школи

Модель випускника основної школи

Особистісна ОСОБИСТІТЬ

Гуманістична спрямованість системи особистісних цінностей і поведінки. Усвідомленість ролі людини у перетворенні навколишнього середовища і діяльності з охорони природи. Уміння оцінювати явища навколишньої діяльності, свою поведінку та інших людей з морально-гуманістичних позицій, почуття краси і міри. Володіння навичками самоствердження своєї людської гідності, цивілізованого самозахисту. Наявність необхідної самодисципліни, самоконтролю і самокритичності. Усвідомлений вибір профілю навчання

Наявність уявлень про вільний час як спосіб розвитку особистості, про творчі та споживчі форми, раціональні способи реалізації дозвілля. Поінформованість про культуру-дозвілеві можливості навколишнього середовища іншими людьми з дотриманням етичних норм. Раціональне використання дозвілля, наявність занять, що сприяють особистому розвитку. Наявність досвіду досягнень у різних видах художньо-етичної, творчої діяльності.

Культуро-дозвілева Полікультурна

Наявність уявлень про систему безупинної освіти. Уміння використовувати теоретичні знання на практиці у конкретних життєвих ситуаціях. Готовність до самоосвіти, використання довідникової літератури, інших інформаційних джерел. Досить високий рівень сформованості функціональних компетентностей відповідно до Держстандартів, якісна допрофільна підготовка. Уміння аналізувати, узагальнювати, систематизувати навчальний матеріал, співставляти наукові знання з фактичним матеріалом. Уміння самостійно становити перед собою освітні завдання, планувати їхнє рішення, оцінювати результат.

Психосоціально-фізичне

Наявність уявлень про свої психофізіологічні особливості. Володіння способами захисту власного здоров'я, відсутність акцентуацій характеру, шкідливих звичок. Збереження і зміцнення здоров'я через заняття фізкультурою і спортом, правильне харчування, дотримання правил гігієни. Психологічна готовність керувати своїм емоційним станом і поведінкою в стресових, конфліктних ситуаціях. Наявність досвіду особистих досягнень в спортивній діяльності.

Соціальна Комунікативна Компетентнісне ставлення До свого здоров'я

Уміння працювати у парі, в групах, вести діалог на різні теми, будувати висловлювання. Сформована громадська позиція. Достатньо високий рівень етичного розвитку. Чіткість уявлень про світ сучасних професій, про свої можливості в оволодінні різними видами професійної діяльності. Поінформованість про загальну ситуацію на ринку праці .

Модель випускника старшої школи

Особистісна

Перевага гуманістичної орієнтації в системі особистісних цінностей.

Здатність оцінювати явища навколишньої дійсності, свою поведінку та інших людей з позиції моральності, почуття краси і міри. Дбайливе ставлення до живої природи, прагнення зберігати природу в повсякденній життєдіяльності та праці.

Організованість і відповідальність, толерантність. Самоповага, самодисципліна, самокритичність. Розвиток індивідуальних здібностей і талантів, коригування власної діяльності на основі самоконтролю. Прагнення до самовдосконалення. Професійне самовизначення

Наявність уявлень про можливості школи у проведенні дозвілля відповідно до особистісних потреб. Наявність улюблених занять у вільний час. Відвідування культурних центрів (бібліотек, кіно, театрів, музеїв, виставок тощо). Наявність досвіду досягнень у різних видах художньо-естетичної творчої діяльності.

ОСОБИСТІСТЬ

— I Ф о р м у л а
С у б о б і с т і в н і
С — т і м о в і д а л і т і в

Культуро-дозвілева
Полікультурна

Високий рівень освіти за обраним профілем навчання. Добре оволодіння функціональними компетентностями за освітніми галузями Держстандарту. Високий рівень сформованості операцій розумової діяльності, уміння систематизувати, абстрагувати, узагальнювати, класифікувати, відокремлювати проблему, аргументувати власні висловлювання. Навички установлення асоціативних та практично-доцільних зв'язків між отриманими інформаційними повідомленнями. Вільне оперування науковими знаннями та фактичним матеріалом. Начитаність. Використання додаткових джерел у розв'язанні пізнавальних задач. Уміння використовувати теоретичні знання на практиці, у конкретних життєвих ситуаціях. Володіння комп'ютером. Наявність певного комплексу засобів, що дозволяють стати суб'єктом освіти і самоосвіти, володіння структурою пізнавальної діяльності.

Соціальна Комунікативна

Уміння керувати навчальною роботою групи, класу, участь в організації та проведенні всіх видів колективної, пізнавальної діяльності. Вільне володіння різними видами діалогічного мовлення, основними типами монологічних висловлювань, логічне викладання матеріалу міжпредметного характеру, сформованість трудової і моральної, життєтворчої мотивації, активна громадська та професійна позиція. Усвідомлення належності до Європейської цивілізації, до свідомого вибору професії, до життя і праці в колективі. Здатність до осмислення життєвих цінностей. Дбайливе ставлення до продуктів людської діяльності. Наявність досвіду організаторської діяльності, роботи в виборних органах учнівського самоврядування.

Компетентнісне ставлення
до свого здоров'я

Наявність уявлень про особливості свого темпераменту і характеру, пізнавальні процеси, стан здоров'я. Дотримання правил особистої гігієни, володіння засобами захисту від вірусних та інфекційних захворювань, негативне ставлення до шкідливих звичок. Уміння організувати і дотримуватися режиму дня. Регулярність занять фізкультурою та спортом, правильне харчування. Наявність досвіду особистих досягнень у спортивній діяльності щодо корекції свого фізичного стану, зовнішнього вигляду. Ставлення до власного здоров'я, як до найвищої соціальної цінності. Сформованість громадської відповідальності за наслідки нездорового способу життя.

- формуванню в дітей переконань, побудованих на головних постулатах загальнолюдських цінностей;
- самоствердженню особистості, попередженню відхилень у поведінці й моральному розвитку;
- мобілізації потенційних можливостей особистості відповідно до її реальних домагань;
- розвитку здатності до самопізнання, самовизначення, самовиховання і самоосвіти;
- становленню компетентної, конкурентноздатної особистості.

Мета програми:

формування та розвиток ключових компетентностей, самореалізація кожної особистості через створення ситуації успіху в навчальній, позакласній, громадській діяльності.

Завдання:

1. Об'єднання зусиль педагогічного колективу, батьків та учнів школи щодо створення компетентісно орієнтованої моделі освітнього середовища, яке сприятиме розкриттю потенційних можливостей особистості, орієнтуватиме на досягнення успіху в житті.
2. Сприяння творчому пошуку та розробці наукових підходів до організації навчально – виховного процесу, який гарантує досягнення поставленої мети.
3. Впровадження інноваційних технологій, які забезпечують цілісне формування ключових компетентностей, активізація форм і методів підвищення професійної компетентності педпрацівників.
4. Організація психолого – педагогічних досліджень та експериментальної роботи з основних напрямків реалізації програми, створення та апробація інструментарію для проведення систематичного моніторингу сформованості ключових компетентностей учнів на всіх етапах навчання та самореалізації особистості в різних сферах діяльності.
5. Удосконалення системи управління навчальним закладом.
6. Створення умов для профілізації, підготовка школярів до свідомого вибору професії.

Методологічні засади програми:

- основні положення законів та урядових постанов, що стали підставою для розроблення та впровадження сучасного змісту освіти: Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Національна доктрина розвитку освіти, концепції 12-річної середньої загальноосвітньої школи, загальні критерії оцінювання навчальних

досягнень учнів у системі загальної середньої освіти, Державні освітні стандарти;

- ідея гуманізації й демократизації укладу шкільного життя;
- ідея гуманітаризації, яка визначає завдання гармонійного розвитку духовно збагаченої особистості;
- ідея соціалізації, а саме: забезпечення умов для засвоєння та відтворення особистістю соціального досвіду, збереження індивідуальності кожного учня;
- ідея профілізації;
- принцип діяльнійшої спрямованості навчання й виховання.

Концептуальна база психолого – педагогічного супроводу компетентнісно орієнтованого підходу:

Навчально – виховна система школи повинна інтегрувати ідеї та принципи багатьох освітніх технологій компетентнісно зорієнтованого напрямку:

- особистісно орієнтоване навчання та виховання (І.Якиманська);
- педагогіка підтримки як засіб розвитку особистості в технології „Створення ситуації успіху” (А.С. Белкін);
- профільне навчання (М.Гузик);
- технології інтерактивного навчання (О.Пометун, М.Скрипник);
- проблемне навчання (І.Лернер, М.Махмутов)
- модель творчого розвитку особистості (В.Андреев);
- технологія управління пошуковою діяльністю (І.Чечель);
- самопізнання та саморозвиток індивідуальності.

Зміст програми

Особливості навчально – виховного процесу в компетентнісно орієнтованому освітньому просторі школи полягають у створенні ситуації успіху кожній особистості в навчанні, позакласній роботі та громадській діяльності, у застосуванні елементів інноваційних педагогічних технологій, орієнтованих на створення умов для гармонійного розвитку особистості. Зміст діяльності школи включає такі „ключі”: „Здоров’я”, „Духовність”, „Навчання”, „Спілкування”, „Дозвілля”.

Забезпечення повноцінного розвитку дітей, відповідального ставлення до свого здоров’я, розвитку фізичних здібностей особистості, виховання потреби оволодіти санітарно-гігієнічними знаннями й навичками, ствердження здорового способу життя, формування почуття відповідальності за навколишнє середовище як національну й загальнолюдську цінність – основна мета школи за ключем „Здоров’я”.

Цілісний процес виховання передбачає художньо-естетичну освіту й моральне виховання особистості, формування в учнів полікультурної, творчої компетентностей. Система роботи школи за „ключем”

„Духовність” сприятиме усвідомленню учнями своєї неповторності, здатності до рефлексії, самодіагностики, самооцінки, виробленню кола життєвих гуманістичних цінностей, відповідальності перед собою й іншими за вибір життєвого шляху, оволодінню внутрішніми ресурсами самовдосконалення, розкриттю творчих задатків і здібностей, вихованню толерантності, культури.

Система роботи школи за „ключем” „Навчання” сприятиме створенню атмосфери пізнавального комфорту, формуванню та розвитку самоосвітньої, інформаційної компетентностей учнів, вихованню в дітей ставлення до отримання нових знань як до особистісної цінності, здійсненню учнями рефлексії власної навчальної діяльності, застосуванню вмінь та знань на практиці, в нестандартних життєвих ситуаціях, вихованню поваги до результатів розумової праці.

Розвитку соціальної компетентності учнів присвячений „ключ” „Спілкування”. Робота за цим напрямком забезпечує соціальну адаптацію школярів, сприяє розвитку культури мовлення та спілкування, збереженню індивідуальності, вихованню культури міжособистісних стосунків у спільній діяльності, потреби в апробації різних соціальних ролей, в цивілізованих формах захисту своїх прав та інтересів, в набутті досвіду самоврядування.

Організація корисного та цікавого дозвілля школярів – важлива ланка у діяльності школи. Робота за ключем „Дозвілля” сприятиме розвитку моральних якостей учнів, ініціативи, самостійності та творчості, вибору соціально прийнятих способів індивідуального прояву, знаходження своїх тем, специфічних функцій у колі однолітків, самореалізації в шкільному громадському житті.

Очікувані позитивні результати

Реалізація даної програми передбачає:

- формування навчального закладу із власним „обличчям”, підвищення позитивного іміджу школи, створення неповторного вигляду, що забезпечує її привабливість і популярність серед батьків та учнів;
- позитивні зміни в системі управління діяльністю навчального закладу;
- вдосконалення навчально – виховного процесу,
- узагальнення перспективного педагогічного досвіду роботи школи з даної проблеми.

Виконання основних завдань і заходів програми має забезпечити:

- розвиток ключових компетентностей учнів, реалізацію моделі компетентного випускника;
- розвиток професійної компетентності педагогів;
- застосування перспективного педагогічного досвіду, інноваційних технологій у навчально – виховний процес;
- удосконалення управління процесом формування ключових компетентностей;

- створення атмосфери пізнавального комфорту, підвищення якості освіти;
- формування комфортного шкільного середовища для учнів різного рівня навчальних досягнень;
- самореалізація учнів у навчанні, позакласній роботі, громадській діяльності.

Орієнтовні заходи щодо реалізації

№ Заходи	Термін виконання
1	2
I. Діагностичний	
1.1. Аналіз стану навчально – виховного процесу, проблемно – орієнтовний аналіз стану школи.	Травень-червень
1.2. Засідання ШМО.	Серпень
1.3. Самоаналіз педагогічної діяльності, визначення власних педтруднощів.	Травень - вересень
1.4. Діагностика педутруднень учителів школи.	Травень-червень
1.5. Вивчення перспективного педагогічного досвіду щодо проблеми впровадження компетентісно орієнтованого підходу в навчально – виховний процес, опрацювання теоретичних основ компетентісно орієнтованого підходу, створення ситуації успіху: <ul style="list-style-type: none"> • педчитання «Вивчення ШМО . «Ситуація успіху. Як її створити?»»; • консультації; • організація самоосвітньої діяльності учителів; • методичні оперативні наради: „Виставка літератури з проблеми впровадження компетентісно орієнтованого підходу у НВП”, «Огляд методичних журналів. Нове в питаннях педагогіки і психології»; • педконсиліум «Гурткова і клубна робота як форма додаткової освіти учнів»; • ПДС з проблеми впровадження компетентісно – орієнтованого підходу у НВП; ПДС «Сучасні проблеми психології індивідуального підходу до учнів у процесі навчання». • засідання ШМО. Вивчення перспективного педагогічного досвіду роботи з проблеми; • видання методичних бюлетенів «Ключові компетентності педагога і учня». 	Вересень-листопад
1.5. Створення діагностичного інструментарію щодо визначення готовності до інноваційної діяльності педагогів, батьків, учнів.	

програми „Ключі успіху”

Таблиця 1

Відповідальні особи	Результати
3	4
етап	
Директор, заст. директора	1. Розробка стратегії подальшого розвитку школи (мета, актуальність, ресурси)
Заст. директора з НВР, керівники ШМО	Обговорювання нових завдань школи.
Педагогічні працівники	План самоосвітньої діяльності
Заступник директора з НВР	Структура, циклограма методичної роботи школи.
Директор, заст. директора	Підготовка педагогічних кадрів до роботи з реалізації проблеми

1	2
1.6.Діагностика готовності педколективу до інноваційної діяльності. Обговорення результатів діагностики.	Листопад
1.7.Вивчення рівня вихованості учнів, розвитку їх ключових компетентностей. Виявлення протиріч в роботі, які потребують вирішення.	Грудень – лютий
1.8. Контроль за проведенням діагностики рівня сформованості ключових компетентностей, рівня вихованості учнів школи.	Грудень – лютий
1.9. Прогнозування діяльності школи щодо підвищення рівня сформованості ключових компетентностей учнів.	Січень – березень
1.10. Аналіз роботи школи з проблеми на I етапі, виділення пріоритетних напрямків подальшої роботи педколективу.	Квітень – травень
II. Прогностичний	
1.1. Визначення мети, завдань у роботі над проблемою, бачення очікуваних результатів.	Травень
1.2. Засідання ШМО учителів і класних керівників. Обмін думками щодо шляхів підвищення рівня ключових компетентностей учнів, бажаного результату.	Серпень – вересень
1.3.Створення творчої групи учителів з метою складання моделі випускника школи – компетентної успішної особистості.	Вересень- жовтень
1.4.Засідання методичної ради. Звіт про роботу творчої групи. Обговорення проекту моделі випускника школи I-III ступенів. Визначення основних завдань педколективу	Жовтень
1.5. Розробка проекту програми з проблеми школи.	Жовтень – грудень
1.6.Обговорення проекту програми, корекція, затвердження.	Січень
III.Організаційний	
1.1. Створення координаційного центру з організаційних питань, розподіл функціональних обов'язків.	Січень
1.2. Розробка моделі управління інноваційною діяльністю	Січень

3	4
Директор, заст. директора.	Нарада при директорові. Управлінське рішення.
Заст. директора, педагогічний колектив	Інформація про рівень сформованості ключових компетентностей та вихованості учнів школи
Директор, заст. директора.	Аналіз проведення діагностики рівня сформованості ключових компетентностей, рівня вихованості учнів школи, наказ.
Класні керівники, вчителі	Діаграми рівня сформованості ключових компетентностей учнів.
Директор, заст. директора.	Оцінка результатів, звіт.
етап	
Директор, заст. директора.	Перспективний план роботи школи.
Заст. директора, керівники ШМО	Рекомендації щодо шляхів підвищення рівня ключових компетентностей учнів
Заст. директора, керівник ТГ учителів	Проект моделі випускника школи I- III ступенів.
Директор, заст. директора, методична рада	Модель випускника школи I- III ступенів.
Директор, заст. директора.	Проект програми з проблеми школи
Директор, заст. директора, методична рада, педрада.	Програма школи з проблеми „Створення ситуації успіху для розвитку ключових компетентностей особистості та її самореалізації”.
етап	
Директор, заст. директора	1.Наказ про розподіл організаційних функцій між представниками адміністрації та учителями школи щодо реалізації шкільної програми з проблеми.
Директор, заст. директора	Модель управління інноваційною діяльністю

1	2
1.3. Розробка нормативно - правової бази інноваційної діяльності	Вересень - січень
1.4. Створення творчих групи вчителів з метою розробки пріоритетних напрямків роботи педагогічного колективу з проблеми. Обговорення результатів роботи ТГ, редагування.	Січень - березень
1.5.Методична оперативна нарада для класних керівників.	Березень
1.6.Консультації для кураторів комісій шкільного парламенту.	Протягом року
1.7. Психолого – педагогічний семінар – практикум для молодих і недосвідчених педагогів та класних керівників «Психологія та педагогіка про вивчення особистості школяра».	Лютий
1.8. Індивідуальні консультації для класних керівників та учителів щодо вікової й особистісної специфіки розвитку особистості.	Протягом року
1.9. Круглий стіл для учителів та активістів шкільного парламенту «Прошу слова».	Лютий
1.10. Тренінг для учителів – предметників «Створюємо ситуацію успіху учню в навчанні, позакласній роботі, громадській діяльності».	Березень
1.11. Психолого - педагогічний консиліум «Проблемні діти. Як з ними працювати?».	Квітень
1.12. Організація самоосвітньої діяльності педкадрів з проблеми. Шкільна виставка методичних матеріалів «Школа у творчому пошуку».	Щорічно
1.13. Творча лабораторія. Розробка проекту «Шкільне наукове товариство».	Квітень – травень
1.14. Створення творчих груп вчителів з проблеми вироблення вмінь педагогічної рефлексії власного досвіду щодо формування ключових компетентностей учнів.	Травень - листопад
1.15. Організаційні заходи щодо створення міні-проектів з основних напрямків реалізації програми, їх обговорення та затвердження.	Вересень - листопад

3	4
Директор, заст. директора, методична рада	Нормативно – правова база інноваційної діяльності
Заст. директора, керівник творчої групи, психолог, методична рада.	Додаток до програми школи, „Ключі”: «Здоров’я», «Спілкування», «Навчання», «Духовність», «Дозвілля».
Заст. директора з виховної роботи	Рекомендації щодо роботи за «ключами».
Заст. директора з виховної роботи	Рекомендації щодо роботи з комісіями шкільного парламенту.
Практичний психолог	Рекомендації щодо вивчення особистості школяра».
Практичний психолог	Рекомендації щодо вікової й особистісної специфіки розвитку особистості.
Директор, заст. директора з виховної роботи	Аналіз співпраці шкільного парламенту і педагогічного колективу, рекомендації щодо шляхів активізації громадської діяльності учнів
Заст. директора практичний психолог	Пам’ятки та рекомендації щодо створення ситуації успіху для учнів.
Директор, заст. директора, практичний психолог	Рекомендації щодо роботи з важковихованими дітьми.
Директор, заст. директора, методична рада	Творчі звіти про самоосвітню роботу вчителів за рік, за між атестаційний період..
Заст. директора, методична рада	Положення про шкільне наукове товариство.
Директор, заст. директора, практичний психолог	Рекомендації ТГ з проблеми вироблення вмінь педагогічної рефлексії власного досвіду щодо формування ключових компетентностей учнів.
Заст. директора, методична рада	Завдання щодо створення міні-проектів з основних напрямків реалізації програми.

1	2
1.16. Створення центру позакласної та позаурочної діяльності, забезпечення їх впливу на розвиток ключових компетентностей особистості та її самореалізації	Вересень
1.17. Організація роботи динамічних груп щодо створення методичного забезпечення з проблеми школи.	Вересень
1.18. Розробка нормативно – правового забезпечення роботи школи з проблеми.	Протягом року
IV. Теоретичне дослідження	
1.1. Семінар „Педагогічні дослідження”. Розробка дослідницьких методів управління.	Жовтень-листопад
1.2. Проведення досліджень з питань: <ul style="list-style-type: none"> • вплив самоосвіти, курсової підготовки, методичної роботи школи на формування професійної компетентності педкадрів; • ефективність запровадження профільної освіти; • моніторинг сформованості ключових компетентностей учнів школи. 	Протягом року Протягом року Протягом року
1.3. Обґрунтування створених міні-проектів, визначення джерел їх фінансування.	Січень
1.4.	
1.4. Розробка критеріїв для оцінки уроку в системі компетентісно орієнтованого навчання.	Грудень - січень
V. Практичний	
1.1. Удосконалення навчально – виховного процесу школи. Оптимізація режиму НВП. Зміни в урочній та позакласній системі роботи відповідно до пріоритетних завдань програми. Упровадження в практику міні-проектів, методик і форм навчання й виховання, які забезпечують формування ключових компетентностей учнів: <ul style="list-style-type: none"> • педконсиліум «Облік особистих досягнень учнів як необхідна умова їхнього індивідуального розвитку»; • педрада «Через творчість до успіху. Система роботи школи з формування, розвитку та вдосконалення в учнів відповідального ставлення до свого здоров'я» (ключ «Здоров'я»); 	Протягом року

3	4
Директор, заст. директора з виховної роботи	Робота центру позакласної та позаурочної діяльності.
Заст. директора, методична рада	Розробка позакласних заходів, які формують та розвивають ключові компетентності.
Директор, заст. директора	Нормативно – правове забезпечення роботи школи з проблеми.
проблеми	
Директор, заст. Директора	Навчання учителів.
Директор, заст. директора, методична рада	Звіти про результати досліджень.
Директор, заст. директора, методична рада, автори проектів	Міні-проекти.
Заст. директора з НВР, керівники ШМО	Критерії аналізу компетентнісно орієнтованого уроку.
етап	
Директор, заст. директора, психолог.	Створення єдиної системи освітніх заходів, спрямованих на реалізацію програми школи з проблеми

1	2
<ul style="list-style-type: none"> • педрада «Через творчість до успіху. Система роботи школи з формування, розвитку та вдосконалення в учнів комунікативної компетентності» (ключ «Спілкування»); • педрада «Через творчість до успіху. Система роботи школи з формування, розвитку та вдосконалення в учнів пізнавальної, самоосвітньої, інформаційної компетентностей» (ключ «Навчання»); • педрада «Через творчість до успіху. Духовне зростання особистості – пріоритетний напрямок роботи педколективу (Ключ «Духовність»); • педрада «Через творчість до успіху. Система виховної роботи школи (ключ «Дозвілля»); • засідання ШМО. «Педагогічні розсипи» (Обмін досвідом робіт із проблеми школи); • видання бюлетенів «Методичні знахідки вчителів школи»; • шкільний конкурс на кращий класний колектив (за різними номінаціями); • проведення моніторингу розвитку в учнів ключових компетентностей. Аналіз. 	
<p>1.2. Удосконалення системи профільної та до профільної освіти.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Аналіз стану профільної та до профільної освіти школи. • Використання результатів досліджень ефективності запровадження профільної освіти для корекційної роботи. • Моніторинг якості знань учнів з профільних дисциплін. 	Протягом року
<p>1.2. Створення банку ситуацій успіху.</p>	Протягом року
<p>1.3. Створення та оснащення кімнати психологічного розвантаження для учнів та вчителів.</p>	Протягом року
<p>1.4. Створення залів української та російської культур, картинної галереї.</p>	Протягом року

3	4
Директор, заст. директора, психолог, методична рада	Відпрацьована система профільної та допрофільної освіти
Заступник директора, методична рада	Банк ситуацій успіху.
Директор, психолог	Кімната психологічного розвантаження для учнів та вчителів.
Директор, заст. директора, керівники ШМО учителів суспільно – гуманітарних дисциплін	Зали української та російської культур, шкільна картинна галерея. Проведення екскурсій, виховних заходів.

1	2
1.5. Активізація роботи шкільного клубу-музею М. Реріха	Протягом року
1.6. Проведення методичного тижня педагогічної майстерності	Щорічно
1.7. Вивчення перспективного педагогічного досвіду в сфері технологій, які формують й розвивають ключові компетентності.	Протягом року
VI. Узагальнюючий	
1.1.Опрацювання результатів роботи. Співвідношення результатів роботи з поставленою метою, фіксування, оформлення та опис досвіду шкіл з проблеми.	Протягом року
1.2. Систематизація методичних рекомендацій, створення методичного кейсу «Рекомендації щодо розвитку ключових компетентностей особистості та її самореалізації»..	Протягом року
1.3. Соціологічні опитування учнів, учителів, батьків, щодо результативності роботи школи з формування ключових компетентностей, створення ситуації успіху для самореалізації учнів. Виявлення рівня сформованості в учнів прагнення та здібностей до самореалізації. Обговорення результатів опитування та тестування.	Березень - квітень
1.4. Практико – методична конференція „З досвіду роботи учителів школи з компетентісно орієнтованого навчання й виховання учнів.	Лютий
1.5. „Круглий стіл”. Аналіз ефективності роботи над методичною проблемою. Оцінка успішності вибору методик навчання й виховання школярів.	Березень
1.6. Узагальнення і систематизація накопиченого практичного досвіду роботи, розробка нових методик, які спрямовані на формування та розвиток ключових компетентностей учнів, відстеження рівня їх сформованості.	Протягом року
VII. Пропаганда	
1.1.«Експерсія у творчу лабораторію педагогів».	Протягом року
1.2. Рефлексійно – аналітичний семінар «Година захисту позицій» (самоаналіз індивідуальної дидактичної системи педагога).	Протягом року

3	4
Заст. директора з виховної роботи, керівник клубу-музею	Проведення екскурсій, літературно – музичних віталень, інших виховних заходів
Директор, заст. директора, методична рада	Панорама компетентнісно орієнтованих уроків.
Директор, заст. директора, методична рада	Використання в практиці роботи елементів перспективного досвіду колег
етап	
Директор, заст. директора, методична рада	Опрацювання результатів діяльності педколективу з проблеми, опис досвіду
Заст. директора, методична рада	Підготовка до друкування кращих матеріалів.
Директор, заст. директора, методична рада	Нарада при директорові. Прийняття відповідного управлінського рішення.
Директор, заст. директора, методична рада	Презентація та експертиза практичного досвіду педагогів школи.
Директор, заст. директора, методична рада	Рекомендації із узагальнення позитивного досвіду, план корекції вибраних підходів і методів навчання.
Директор, заст. директора, методична рада	Підготовка до друкування кращих методичних матеріалів учителів школи
ІІІД	
Директор, заст. директора, методична рада	Розкриття характерних особливостей індивідуальної педагогічної системи вчителів.
Директор, заст. директора, методична рада	Самоаналіз індивідуальної дидактичної системи педагога.

1	2
1.3.Проведення майстер - класів	Протягом року
1.4. Моделювання досвіду до реалізації ідей.	Протягом року

Закінчення таблиці 1

3	4
Директор, заст. директора, учителі-майстри	Пропаганда перспективного педагогічного досвіду вчителів школи.
Директор, заст. директора	Системне впровадження досвіду школи в педпрактику.

Пояснювальна записка

У наших школах не повинно бути нещасних учнів, душу яких гнітить думка, що вони ні на що не здатні.

Успіх у навчанні – єдине джерело внутрішніх сил дитини, які породжують енергію для переборення труднощів, бажання вчитися.
В.О. Сухомлинський.

У сучасному суспільстві тривають процеси переосмислення цінностей, зміна ідеалів та пошук перспектив. Освіта XXI століття теж має змінюватись. Вона повинна бути націленою на майбутнє, розв'язання проблем нового часу, на створення ситуації успіху для розвитку компетентної, конкурентноспроможної особистості, здатної до творчої праці, на створення виховних систем гуманістичного типу, які сприяють самореалізації школяра. Українське суспільство спонукає педагогічні колективи до пошуку шляхів розв'язання актуальних проблем через розкриття резервів інтелектуального та творчого потенціалу учасників навчально – виховного процесу, впровадження інноваційних педагогічних технологій.

Основне завдання сучасної школи – забезпечити необхідні умови для становлення успішної особистості у сьогоденні та майбутньому житті, допомогти дитині знайти свої «ключі» від чарівних дверей до щастя.

Цим і пояснюється назва програми роботи школи – „Ключі до успіху”. Робота за цією програмою допоможе педагогічному колективу підібрати ключик до брами успіху кожного учня, відкрити її юним очам і вказати шлях до самовдосконалення, котрому немає меж.

Отже, мета програми: створення системи формування та розвитку ключових компетентностей учнів, атмосфери успішності в навчанні, позакласній та суспільній діяльності.

У ході виконання програми передбачається розв'язання завдань: впровадження моделі випускника, орієнтованої на розвиток ключових життєвих компетентностей, вдосконалення професійної компетентності педагогів, створення умов для самореалізації особистості в навчально-виховному процесі.

Програма „Ключі до успіху” розрахована на 12 років і призначена для організації навчально-виховного процесу з учнями 1-11 класів. Змістом програми передбачено залучення учнів до різних видів діяльності та створення умов для всебічного зростання особистості, розвитку ключових компетентностей, самореалізації в навчанні, позакласній роботі, суспільному житті школи.

Гармонійний розвиток особистості в контексті даної програми вимагає вдосконалення роботи з:

- формування соціально-значущих цінностей особистості;

- розвитку пізнавальних, творчих, організаторських, комунікативних здібностей;
- виховання в учнів духовності та моральності;
- створення умов для самопізнання, самовизначення та самореалізації особистості ;
- стимулювання кожного до самоосвіти, самовдосконалення;
- виховання громадянських якостей особистості.

Вихідними принципами педагогічної діяльності мають бути: системність, доступність, зв'язок із життям, врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів, компетентісно - орієнтований, діяльнісний та комплексний підходи до організації навчально-виховного процесу, оптимальний вибір форм та методів роботи.

Структура програми відображає наступність у роботі з учнями і складається з таких основних напрямків: здоров'я, духовність, навчання, спілкування, дозвілля.

Складовими структури програми є: напрям діяльності, ключові тези, основні поняття, народна мудрість, висловлювання видатних людей, орієнтовні форми та методи організації класного колективу.

Робота за програмою ґрунтується на організації різнопланової навчальної, позакласної, суспільної діяльності школярів та тісній співпраці вчителів з практичним психологом, класних керівників з педагогом – організатором, батьками, громадкістю.

Виходячи з вищезазначених положень, даною програмою передбачається реалізація моделі випускника, що досконало володіє ключовими життєвими компетентностями.

1 клас

Ключ „Духовність”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації діяльності учнів					
	На уроках та перервах	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки спілкування	Робота з батьками	Зустріч з психологом
<p>Істинна духовність – це єдність істини, добра та краси. Що таке доброта? Що таке краса? Що таке любов? Азбука моралі.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для духовного виховання учнів, формування творчої та полікультурної компетентностей на уроках читання, мови, музики, образотворчого мистецтва, художньої праці. -Проведення музикальних перерв (прослуховування дитячих пісень, класичної музики, народних пісень). -Виставки творчих робіт учнів на уроках художньої праці, образотворчого мистецтва. -Виставки дитячих книг на уроках читання.</p>	<p>-Етичні бесіди „Азбука моралі” (Бережливість. Вдячність. Ми та природа. Безкорисливість. Ввічливість. Взаємодопомога. Доброта. Дружба. Турботливість. Любов до матері. Правдивість. Розум). -Етичні читання (народні та літературні казки, легенди, притчи). -Бесіди з народознавства.</p>	<p>-Колективна творча справа (організація виставки виробів учнів та батьків). -Декадник „Прекрасне пробуджує добре”.</p>	<p>-Бесіди про красоту (Що таке краса і для чого вона потрібна. Вміння почувати красоту. Любов до краси творить диво). -Бесіда «Милосердя. Гуманнее ставлення до людей з фізичними вадами».</p>	<p>-Індивідуальна робота (про участь у класній виставці виробів).</p>	<p>- Психологічний супровід адаптації першокласників. -Виховні години „Школа – моя друга сім'я”. - Казкотерапія.</p>
Народна мудрість						
<p>При солнышке светло, а при матушке – добро (русская пословица). Добро тогда будет добро, когда люди похвалят. Доброе сердце лучше хорошего кафтана.</p>						
Афоризми						
<p>Мы не выживем физически, если погибнем духовно (Д.Лихачев).</p>						

2 клас

Ключ „Духовність”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації діяльності учнів					
	На уроках та перервах	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки спілкування	Робота з батьками	Зустріч з психологом
<p>Істинна духовність – це єдність істини, добра та краси. Що таке доброта? Що таке краса? Що таке любов? Азбука моралі.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для духовного виховання учнів, формування творчої та полікультурної компетентностей на уроках читання, мови, музики, образотворчого мистецтва, художньої праці. -Проведення музикальних перерв (прослуховування дитячих пісень, класичної музики, народних пісень). -Виставки творчих робіт учнів на уроках художньої праці, образотворчого мистецтва. -Виставки дитячих книг на уроках читання.</p>	<p>-Етичні бесіди „Азбука моралі” Вірність. Гордість. Гостинність. Єдність. Жертвенність. Краса душі. Любов. Любов до тварин. Любов до Батьківщини. Милосердя. Скромність. Щастя. Повага). -Етичні читання (народні та літературні казки, - легенди, притчи). -Колективна творча справа. -Бесіди з народознавства.</p>	<p>-Декадник „Прекрасне пробуджує добре”. -Декадник з виховання культури мовлення та спілкування.</p>	<p>-Бесіди про красоту (Красива людина. Щастя почувати красоту. Красота серця).</p>	<p>-Індивідуальна бесіда (Про виховання культури поведінки дитини у родині)</p>	<p>-Індивідуальна корекційна робота. Корекція негативних проявів (нечесність, крадіжки, агресивна поведінка).</p>
Народна мудрість						
<p>Кто ленится, тот не ценится (русская пословица). Доброму везде добро. Добро делать не мешай и сам к тому поспешай.</p>						
Афоризми						
<p>Дух – главные, благородные устремления (И.Ильин).</p>						

3 клас

Ключ „Духовність”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації діяльності учнів					
	На уроках та перервах	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки спілкування	Робота з батьками	Зустріч з психологом
<p>Істинна духовність – це єдність істини, добра та краси. Що таке доброта? Що таке краса? Що таке любов? Азбука моралі.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для духовного виховання учнів, формування творчої та полікультурної компетентностей на уроках читання, мови, музики, образотворчого мистецтва, художньої праці. -Проведення музикальних перерв (прослуховування дитячих пісень, класичної музики, народних пісень). -Виставки творчих робіт учнів на уроках художньої праці, образотворчого мистецтва. -Виставки дитячих книг на уроках читання.</p>	<p>-Етичні бесіди „Азбука моралі” (Віра в Бога. Дружелюбство. Кротість. Допитливість. Майстерність. Мудрість. Ніжність. Відповідальність. Чуйність. Пошуки прекрасного. Служіння людям). -Етичні читання (народні та літературні казки, легенди, притчи). -Колективна творча справа. -Бесіди з народознавства.</p>	<p>-Декадник „Прекрасне пробуджує добре”. -Декадник з виховання культури мовлення та спілкування. -Акції милосердя.</p>	<p>-Бесіди про красоту (Про красоту зовнішню та внутрішню. Красота справжня і обманлива. Красота різноманітності і неповторності).</p>	<p>-Батьківські збори „Світ батьківської любові”.</p>	<p>-Індивідуальна корекційна робота. Корекція негативних проявів (лихослів'я, обман, крадіжки, агресивна поведінка).</p>
Народна мудрість						
<p>Где любовь и совет, там и горя нет (русская пословица). Счастлив тот, кто у себя дома (русская пословица). Добрый человек всегда правдой живет.</p>						
Афоризми						
<p>Воспитание духа заключается в умении воспитывать себя (В.Сухомлинский).</p>						

4 клас

Ключ „Духовність”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації діяльності учнів					
	На уроках та перервах	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки спілкування	Робота з батьками	Зустріч з психологом
<p>Істинна духовність – це єдність істини, добра та краси. Що таке доброта? Що таке краса? Що таке любов? Азбука моралі.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для духовного виховання учнів, формування творчої та полікультурної компетентностей на уроках читання, мови, музики, образотворчого мистецтва, художньої праці. -Проведення музикальних перерв (прослуховування дитячих пісень, класичної музики, народних пісень). -Виставки творчих робіт учнів на уроках художньої праці, образотворчого мистецтва. -Виставки дитячих книг на уроках читання.</p>	<p>-Етичні бесіди „Азбука моралі” (Жалість, співчуття. Прагнення до Світу. Прагнення до вдосконалення. Доля. Працьовитість. Вміння бачити добре. Вміння прощати. Вміння співпрацювати. Завзятість. Хоробрість. Чуйність. Щедрість). -Етичні читання (народні та літературні казки, легенди, притчи). -Колективна творча справа. -Бесіди з народознавства.</p>	<p>-Декадник „Прекрасне пробуджує добре”. -Декадник з виховання культури мовлення та спілкування. -Акції милосердя.</p>	<p>-Бесіди про красоту (Мрії про прекрасне. Красота мріяння про майбутнє. Культура – краса, яку створює людина).</p>	<p>-Батьківські збори „Хороші манери починаються у хорошому домі”.</p>	<p>-Уроки моралі. -Казкотерапія. -Психологічні ігри, вправи „Який я? Який я в колективі?”.</p>
Народна мудрість						
<p>И старость не страшна, коль молодые помогут (русская пословица). Не тот пропал, кто в беду попал, а тот пропал, кто духом упал (русская пословица). Нет ценности супротив любви.</p>						
Афоризми						
<p>Я называю духом в человеке то начало, которое имеет самостоятельную жизнь в самом себе и возбуждает человека к сознательной жизни (Марк Аврелий).</p>						

5 клас

Ключ „Духовність”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації діяльності учнів					
	На уроках	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки та години спілкування	Робота з батьками	Зустріч з психологом
<p>Істинна духовність – це єдність істини, добра та краси.</p> <p>Світ Знань.</p> <p>Світ Доброти.</p> <p>Світ Красоти.</p> <p>Світ Любові.</p> <p>Ввічливість – важливіша норма поваги до людини (Школа хороших манер).</p> <p>Людина і світ. Культура спілкування та мовлення.</p> <p>Культура побуту.</p> <p>Культура поведінки у громадських місцях.</p> <p>Вдача як сукупність душевних якостей людини. Залежність долі від вдачи. Моральність.</p> <p>Благородство. Хороші манери</p>	<p>-Створення ситуації успіху для духовного зростання учнів, формування та розвитку творчої та полікультурної компетентностей на уроках літератури, мови, історії, етики, музики, образотворчого мистецтва, обслуговуючої та технічної праці.</p> <p>-Бібліотечні години.</p> <p>-Уроки моралі у притчах, казках, легендах народів світу.</p>	<p>-Виховні години („Сенс життя – творити добро”, „Бережи все живе”, „Жінка – мати та рятівниця світу”, „Батьківський дім”, „Ти живеш серед людей”).</p> <p>- „Школа хороших манер” („Заповіді спілкування”, „Коли яке слово сказати”, „Свята наука – слухати одне одного”).</p> <p>-Усний журнал «Дім, в якому ти живеш» (поведінка, правила сервіровки столу, застольний етикет), «Справі - час» (на вулиці, в бібліотеці, інших громадських місцях).</p> <p>-Творчі години («Красота земна. Світ кольору райдуги. Вересень – чародей цвіту», «Азбука живопису», «Планета Земля . Камні теж вмійють говорити»).</p> <p>-Класна колективна творча справа.</p>	<p>-Декадник „Прекрасне пробуджує добре” (Свято її Величності Книги, фестиваль пісні „На крилах натхнення”, літературно – музична вітальня, виставка виробів з природного матеріалу та інш.).</p> <p>-Заняття гуртків з декоративно - прикладного мистецтва вокального.</p> <p>-Клубні години (екскурсії в шкільний музей ім. М. Рериха, шкільну галерею).</p> <p>-Акції милосердя.</p>	<p>-Бесіди – роздуми („Бережливе ставлення до природи”, „Взаєморозуміння”, „Чим можна пишатися”, „Чи важко бути добрим”, „Як знайти друга”, „Сила єдності”, „Світ краси”, „Дар любові”, „Любов до Батьківщини”).</p> <p>-Відкритий мікрофон („Чому потрібно мати друга?”, „Для чого ти навчаєшся?”)</p>	<p>-Батьківські збори „Родина – школа людяності” .</p>	<p>-Казкотерапія.</p> <p>-Уроки духовності.</p> <p>-Тренінгові заняття з елементами корекції відхилення поведінки.</p>

Народна мудрість

Вежливости учись у невежи.

Кто успеваает в науках, а отстаает в добрых нравах, тот скорее отстаает, чем успеваает (старинная поговорка).

Правда светлее солнца.

Не ищи правды в других, коли в тебе ее нет.

Великодушному весь мир родня

Чем человек умнее, тем он скромнее

Афоризми

Ничто не обходится нам так дешево и не ценится так дорого, как вежливость (М. Сервантес).

Чем внимательнее человек, тем больше красоты ему откроется (Н.Рерих).

Нравственность должна лежать в характере (И.Кант).

Доброта единственное одеяние, которое никогда не ветшает (Генри Торо).

6 клас

Ключ „Духовність”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації діяльності учнів					
	На уроках	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки та години спілкування	Робота з батьками	Зустріч з психологом
<p>Істинна духовність – це єдність істини, добра та краси.</p> <p>Світ Знань.</p> <p>Світ Доброти.</p> <p>Світ Краси.</p> <p>Світ Любові.</p> <p>Ввічливість – важливіша норма поваги до людини (Школа хороших манер).</p> <p>Людина і світ. Культура спілкування та мовлення.</p> <p>Культура побуту.</p> <p>Культура поведінки у громадських місцях.</p> <p>Вдача як сукупність душевних якостей людини. Залежність долі від вдачи. Моральність.</p> <p>Благородство. Хороші манери.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для духовного зростання учнів, формування та розвитку творчої та полікультурної компетентностей на уроках літератури, мови, історії, етики, музики, образотворчого мистецтва, обслуговуючої та технічної праці.</p> <p>-Бібліотечні години.</p> <p>-Уроки моралі у притчах, казках, легендах народів світу.</p>	<p>-Виховні години („Вчимося жити у злагоді”, „До дружби треба дорости”, „Труд – основа життя”, „Вчися бути громадянином” , „Що означає бути культурною людиною”).</p> <p>-„Школа хороших манер” („Телефонний етикет”, „Культура листування”, „Позвольте предложить, красавица, вам руку”).</p> <p>-Усний журнал «Гість в дім – радість в дім» (про вміння ходити у гості), «Театр уж полон, ложи блещут...».</p> <p>-Творчі години («Людина- творець всього прекрасного», «Азбука музики», «Тайни моря», «Братья наши меньшие»).</p> <p>-Класна колективна творча справа.</p>	<p>-Декадник „Прекрасне пробуджує добре” (Свято її Величності Книги, фестиваль пісні „На крилах натхнення”, літературно – музична вітальня, виставка виробів з природного матеріалу та інш.).</p> <p>-Заняття гуртків з декоративно - прикладного мистецтва, вокального.</p> <p>-Клубні години (екскурсії в шкільний музей ім. М. Рериха, шкільну галерею).</p> <p>-Акції милосердя.</p>	<p>-Бесіди – роздуми („Секрети майстерності”, „Допитливість”, „Крила мрій”, „Стежка милосердя”, „скарбниця мудрості”, „Мужній вчинок”, „Світ надії”, „Радість та посмішка”).</p> <p>-Відкритий мікрофон („Чи можуть дружити хлопчики з дівчатами?”, „Що я люблю робити у вільний час?”)</p>	<p>-Індивідуальна робота (співбесіда) „Дозвілля без духовних занять – загибель для людини” (А. Шопенгауер).</p>	<p>-Казко-терапія.</p> <p>-Уроки моральності.</p> <p>-Тренінгові заняття з елементами корекції відхилення поведінки (адиктивна, девігентна поведінка).</p>

Народна мудрість

Как аукнется, так и откликнется.

Против милосердия и меч бессилён (японская пословица).

Кто чувствует стыд, тот начинает чувствовать долг (японская пословица).

Богатство не в имуществе, а в таланте (персидская пословица).

Счастье скоро покидает, а добрая надежда – никогда.

Афоризми

Тому, кто не познал науки Добра, всякая иная наука приносит лишь вред (М. Монтень).

Нравственность человека видна по его слову (Л.Толстой).

Воспитание духа заключается в умении воспитывать себя (В.Сухомлинский).

Красота не может быть бесплодной (М.Дудин).

Сперва учись хорошим нравам, а потом мудрости, которая без хороших нравов усваивается плохо (Сенека).

Любить значит делать доброе (Л.Толстой).

Где умирает надежда, там возникает пустота (Леонардо да Винчи).

Красота – один из ручейков, питающих доброту, сердечность, любовь (В.А.Сухомлинский).

7 клас

Ключ „Духовність”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації діяльності учнів					
	На уроках	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки та години спілкування	Робота з батьками	Зустріч з психологом
<p>Істинна духовність – це єдність істини, добра та краси. Світ Знань. Світ Доброти. Світ Красоти. Світ Любові. Ввічливість – важливіша норма поваги до людини (Школа хороших манер). Людина і світ. Культура спілкування та мовлення. Культура побуту. Культура поведінки у громадських місцях. Вдача як сукупність душевних якостей людини. Залежність долі від вдачі. Моральність. Благородство. Хороші манери.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для духовного зростання учнів, формування та розвитку творчої та полікультурної компетентностей на уроках літератури, мови, історії, етики, музики, образотворчого мистецтва, обслуговуючої та технічної праці. -Бібліотечні години. -Уроки моралі у притчах, казках, легендах народів світу.</p>	<p>-Виховні години („Сотвори себе сам”, „Кодекс слова”, „Совість – світ життя”, „Любов – основний закон світобудови”, „Щастя як здійснення життєвих цілей”, „Людина – етичний центр всесвіту”). -„Школа хороших манер” («Якщо хочеш бути здоровим», «Щоб бути привабливим», «От улыбки станет всем светлей») -Усний журнал «Ласкаво просимо» (як стати гостинним хазяїном), «Про правила поведінки у міському транспорті, під час подорожі», «Об истинно высоком нраве судить мы по манерам вправо». -Творчі години («Перший сніг. Мелодія дощу», «Якого кольору весна?»). -Класна колективна творча справа.</p>	<p>-Декадник „Прекрасне пробуджує добре” (Свято її Величності Книги, фестиваль пісні „На крилах натхнення”, літературно – музична вітальня, виставка виробів з природного матеріалу та інш.). -Заняття гуртків з декоративно - прикладного мистецтва, вокального. -Клубні години (екскурсії в шкільний музей ім. М. Рериха, шкільну галерею). -Акції милосердя.</p>	<p>-Бесіди – роздуми („Сенс життя”, „Служіння людям”, „Теплота співчуття”, „Світ справедливості”, „Прагнення до вдосконалення”, „Що впливає на нашу долю?”, „Де ховається Щастя?”, „Секрети працездатності”, „Завзятість і талант”, „Цілеспрямованість”, „Справжня щедрість”). -Відкритий мікрофон („Я сам за себе відповідаю”, „Про саме головне у житті”).</p>	<p>-Круглий стіл „Ненавчаючий свого сина мистецтву, готує з нього грабіжника на великій дорозі”.</p>	<p>-Тренінгові заняття з елементами корекції акцентуованих підлітків. -Уроки моральності „Життєві цінності”, „Мій внутрішній світ”.</p>

Народна мудрість

Без добрых дел нет доброго имени.

Ненавчаючи свого сина мистецтву, готує з нього грабіжника на великій дорозі.

Не хлебом единым жив человек.

Добро – изнанка зла (японская пословица).

Как ни мудри, а совести не перемудришь (русская пословица).

С совестью не разминуться (русская пословица).

Совесть без зубов, а загрызет (русская пословица).

В ком стыд, в том и совесть (русская пословица).

Нет подушки мягче, чем чистая совесть (французская пословица).

Афоризми

Нравственность есть наука об отношениях, существующих между людьми, и об обязанностях, вытекающих из этих отношений (П.Гольбах).

Из всех наук, которые должен знать человек, главнейшая есть наука о том, как жить, делая как можно меньше зла и как можно больше добра (Л.Толстой).

Нравственность – деятельность во благо другим. От нравственности – радость (Нагарджуна).

Зло начинается с нравственного невежества (В.Сухомлинский).

Потеря стыда есть первый признак слабоумия (З.Фрейд).

Думай хорошо, и мысли созреют в добрые поступки (Л.Толстой).

Совершенство человека состоит в превосходстве души и сердца, в красоте и высокой мере нравственности – одним словом, в превосходстве духовности (Митрополит Питирим).

Живи в ладу со своей совестью, и пускай себе люди говорят все, что им вздумается (М. Сервантес).

Я знаю в жизни только два действительных несчастья: угрызения совести и болезнь (Л.Толстой).

8 клас

Ключ „Духовність”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації діяльності учнів					
	На уроках	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки та години спілкування	Робота з батьками	Зустріч з психологом
<p>Духовне життя: наука, етика, естетика. „Етика – це наука про моральне життя людини” (А. Швейцер). Моральність – серцевина духовності, найвища форма людяності. Структура моральності: поведінка, ставлення, діяльність. Зміст моральності – ставлення до людей, до себе, до середовища. Моральне виховання - основа духовного й фізичного здоров'я. Естетичне виховання – духовна основа процвітання родини й нації. Естетична свідомість – феномен духовної культури. „Дух є творча воля до правди, добру, красоти” (Симон Соловейчик). Моральні орієнтири життя.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для духовного зростання учнів, розвитку творчої та полікультурної компетентностей на уроках літератури, мови, історії, музики, обслуговуючої та технічної праці. -Бібліотечні години. -Твори – мініатюри. -Інтерактивна гра „Закінчи речення”, „Асоціації до етичного поняття”</p>	<p>-Етичні заняття. Усні журнали („Добро та зло – загальна форма моральної оцінки вчинків та явищ”, „Обов'язок як самопізнання, совість, відповідальність, мотив”, „Голос совісті – „Внутрішній суддя людини”). -Класна колективна творча справа. -Творчі години („Естетика. Основні поняття”, „Загадка художнього образу”, „Природа і людина у мистецтві”, „Музеї світу – скарбниці мистецтв”). -Анкетування „Чи добра ти людина?” -Моделювання етичних ситуацій, їх обговорення. -Класна колективна творча справа.</p>	<p>-Декадник „Прекрасне пробуджує добре” (Свято її Величності Книги, фестиваль пісні „На крилах натхнення”, літературно – музична вітальня, виставка виробів з природного матеріалу та інш.). -Заняття гуртків з декоративно - прикладного мистецтва, вокального. -Клубні години (екскурсії в шкільний музей ім. М. Рериха, шкільну галерею). -Акції милосердя.</p>	<p>-Бесіди про проблеми морального вибору (Красота благородства. Справжнє багатство. Велич душі. Вірність слову. Коли гордість прикрашає. Закони доброти. Безкорислива дружба. Вміння не заздрити. Пошук істини. Відкриття краси. Сила любові. Здібність радіти. Розмова про совість. Прояви співчуття. Для чого потрібна сила? Людяність. Мова серця). -Відкритий мікрофон „Чому люди грубіянять?”, Як стети кращим?</p>	<p>-Співбесіда „Як виховувати добру людину”.</p>	<p>-Уроки моральності „Твоє ставлення до людей і ставлення людей до тебе”. -Заняття з корекції агресивної поведінки підлітків.</p>

Народна мудрість

Добро творишь – себя возвышаешь, зло творишь – себя унижаешь (Бирманская пословица).

Кто добр по истине, в молчании добро творит.

Лучше жить в жалости, чем в зависти (русская пословица).

Высшее мужество в том, чтобы стать выше гнева и любить обидевшего (персидская мудрость).

Афоризми

Нравственность – это разум сердца (Г.Гейне.).

Только совесть и дух – вот что должно руководить человеком (Н.Карамзин).

Духовность надо воспитывать. Чем и как? Прежде всего духовной атмосферой семьи, школы, общества. Забота о духовной атмосфере и есть одна из важнейших забот человечества. Иначе пройдет несколько десятков лет, и среди немыслимых автоматов будут ходить люди – роботы, разучившиеся общаться, Любить, восхищаться солнечным восходом. Эти бывшие люди способны погубить цивилизацию и все живое на земле (В.А.Караковский).

Наслаждайся и дари наслаждения, не причиняя зла ни себе, ни другим, - в этом заключается суть нравственности (Н.Шамфор).

Кто добр по истине, в молчании добро творит (И.А.Крылов).

Не говори и не делай ничего дурного, даже если ты наедине с собой. Учись гораздо больше стыдиться самого себя, чем других (Демокрит).

Как ржавчина съедает железо, так завистников – их собственный нрав (Антисфен).

Зависть – подруга пустых душ (Пиндар).

Завистник – сам себе враг, потому что страдает от зла, созданного им самим (Ш. Монтескье).

Чем достойнее человек, тем большему числу существ он сочувствует (Ф.Бэкон).

Благородный человек знает только долг, низкий человек знает только выгоду (Конфуций).

Истинно благородные люди никогда ничем не кичатся (Ф. Ларошфуко).

Нравственное уродство – равнодушие к плохим поступкам и словам (Теофраст).

9 клас

Ключ „Духовність”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації діяльності учнів					
	На уроках	На виховних годинах	У позакласній роботі	Години спілкування	Робота з батьками	Зустріч з психологом
<p>Моральність – серцевина духовності. Духовність життєдіяльності – здібність само забезпечувати своє життя високими моральними цінностями, встановлювати моральні обмежувачі і регулятори. Вміння обирати моральні орієнтири для побудови особистісної картини світу. Естетичне виховання - духовна основа процвітання родини і нації. Золоті правила моральності. Праця – необхідна умова життя. Ставлення до праці - головне в оцінки людини. Благо. Добробут. Багатство і бідність. Потреби. Загальнолюдські цінності. Моральні якості та почуття.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для духовного зростання учнів, розвитку творчої та полікультурної компетентностей на уроках літератури, мови, правознавства, історії, художньої культури, обслуговуючої та технічної праці. -Бібліотечні години. -Твори – мініатюри. -Інтерактивна гра „Закінчи речення: щоб стати справжньою особистістю, треба...”, „Асоціації до етичного поняття”, вправа „Ланцюжок добрих побажань”. -Складання діалогів на моральну тематику.</p>	<p>-Творча дискусія „Что такое красота и почему ее обожествляют люди?”. --Класна колективна творча справа. -Психологічний практикум „„Теза і думка з приводу тези „ Праця – єдиний шлях розвитку особистості””. -Самохарактеристика. -Моделювання етичних ситуацій, їх обговорення. -Етичні читання : А.Моруа „Лист юнакові про науку жити”. -Усний журнал „Бог дал огонь их сердцу, свет - уму” (Про видатних людей). -Складання портфоліо учня. -Класна колективна творча справа.</p>	<p>-Декадник „Прекрасне пробуджує добре” (Свято її Величності Книги, фестиваль пісні „На крилах натхнення”, літературно – музична вітальня, виставки виробів декоративно – прикладного мистецтва, інш.). -Заняття гуртків з декоративно - прикладного мистецтва, вокального. -Клубні години (екскурсії в шкільний музей ім. М. Рериха, заняття клубу „Феміда”, „Пока горит свеча”). -Акції милосердя.</p>	<p>-Відкритий мікрофон „Як навчитися прощати?” -Гра „Крісло відвертості”: „Я ціную в людині...”</p>	<p>-Обговорення з батьками самохарактеристики дітей.</p>	<p>-Уроки з циклу „Я пізнаю себе”, „Внутрішній світ людини і система уявлень про себе”. -Індивідуальні бесіди з проблем спілкування між дівчатами та хлопцями „Любов. Закоханість. Захопленість. Дружба”.</p>

Народна мудрість

Скромність – прикраса мудрості (японське прислів'я).
Простота Людину до бога приводить (російське прислів'я).
Горда людина – це завжди скромна людина.
Без діла жити – лише небо копіти.
Про дерево роблять висновки за плодами, а про людину – за справами.
Де праця, там і щастя.
Бідний не той, хто мало чого має, а той, хто багато бажає.
Помірність – велике багатство.
Задоволення малим – багатство.
Вчена Людина являє собою багатство (антична мудрість).
Добро пам'ятай, а зло забувай.

Афоризми

Нашим духовним силам вродженні семена добродетелей, если же этим семенам дать развиваться, то сама природа привела бы нас к счастливой жизни (Цицерон).
Не плоть, а дух делает человека человеком (Л.Фейербах).
Духовность может быть воспитана в себе человеком. Чаще всего это происходит тогда, когда он сознательно осваивает культуру предшествующих эпох и своих современников, вырабатывая высокие ценности (В.А. Караковский).
Только тот может горячо любить добро, кто способен от всей души, непримиримо ненавидеть зло (Ф. Шиллер).
Столкновение с людьми открывает нам часто глаза на самих себя. Это нравственное зеркало, от которого не следует отворачиваться (Стендаль).
Жалок тот, в ком совесть не чиста (А.С.Пушкин).

10 клас

Ключ „Духовність”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації діяльності учнів					
	На уроках	На виховних годинах	У позакласній роботі	Години спілкування	Робота з батьками	Зустріч з психологом
<p>Духовність – спрямованість інтересів, схильність до пізнання і створенню духовних цінностей. Організація духовного життя. Загальнолюдські цінності: знання, добро, краса, любов. Форми прояву духовності: духовні орієнтації, потреби, стан, почуття. „Через етику у зміст освіти ввійде духовність”. Моральні принципи.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для духовного зростання учнів, розвитку творчої та полікультурної компетентностей на уроках літератури, мови, правознавства, історії, художньої культури, обслуговуючої та технічної праці. -Бібліотечні години. -Твори – мініатюри. -Інтерактивна гра „Закінчи речення: не можна прожити життя без...”, „Асоціації до етичного поняття”, вправа „Краща якість”.. -Складання діалогів на моральну тематику.</p>	<p>-Творча дискусія „Красота – сила, і вона рятує світ”. -Анкетування „Оптиміст ти чи песиміст?”. -Етичні читання „Наука радості”. -Класна колективна творча справа.</p>	<p>-Декадник „Прекрасне пробуджує добре” (Свято її Величності Книги, фестиваль пісні „На крилах натхнення”, літературно – музична вітальня, виставки виробів декоративно – прикладного мистецтва, інш.). -Заняття гуртків з декоративно - прикладного мистецтва, вокального. -Клубні години (екскурсії в шкільний музей ім. М. Рериха, заняття клубу, „Пока горит свеча”, Дискусійного клубу „Еврика”). -Акції милосердя.</p>	<p>-Відкритий мікрофон „У чому полягає цінність життя?” -Гра „Крісло відвертості”: „Я не люблю...”</p>	<p>-Обговорення результатів анкетування учнів.</p>	<p>-Тренінг активізації внутрішніх ресурсів „Життєві труднощі на порозі дорослості”. -Тест „Життєві цінності”.</p>

Народна мудрість

Поддержка правды – честь, поддержка лжи – потеря чести.
 Из страха перед людьми трудно говорить правду, из страха перед совестью – ложь.
 Учись для себя, делай для другого.
 Себялюб никому не люб.
 С людьми браниться – никуда не годится.
 Бог терпел и нам велел.
 Час терпеть, а век жить.
 Горе на двоих – полгоря, радость на двоих – две радости.
 Терпенье дает уменье.
 Благодарность – память сердца.
 Велико слово: спасибо.
 Называться человеком легко, быть человеком труднее.
 Злой плачет от зависти, а добрый от жалости.
 Дурной человек старается оправдать свою ошибку, хороший ее исправить.
 Низкий человек всегда самолюбив.

Афоризми

Духовность – это то, без чего человек погибнет (В.А. Караковский).
 Принципы поступков – это то, ради чего они совершаются... (Аристотель).
 Жизнерадостность – это не толь признак здоровья, но еще и самое действенное средство, избавляющее от болезней (С.Смайлс).
 Красота- это радость нашей жизни (В.Сухомлинский).
 Этика – наука обуздания себя (Я. Коменский).
 Воспитать человека интеллектуально, не воспитав его нравственно, - значит вырастить угрозу для общества (Т. Рузвельт).
 Чем выше человек по умственному и нравственному развитию, тем он свободнее, тем большее удовольствие доставляет ему жизнь (А.П.Чехов).

11 клас

Ключ „Духовність”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації діяльності учнів					
	На уроках	На виховних годинах	У позакласній роботі	Години спілкування	Робота з батьками	Зустріч з психологом
<p>Духовний світ – зміст духовного життя особистості. Його структура: раціональна, емоційна, волева сфери. Естетичний розвиток – одна з особливостей формування духовного світу особистості.</p> <p>Духовна діяльність: пізнавальна, етична, естетична. Корінне питання етики – сенс людського життя. Естетична свідомість – феномен духовної культури. Культура родинних відносин.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для духовного зростання учнів, розвитку творчої та полікультурної компетентностей на уроках літератури, мови, правознавства, історії, художньої культури, обслуговуючої та технічної праці.</p> <p>-Бібліотечні години.</p> <p>-Твори – мініатюри.</p> <p>-Інтерактивна гра „Закінчи речення”, „Асоціації до етичного поняття”, вправа „Краща якість”.</p> <p>-Складання діалогів на моральну тематику.</p>	<p>-Дискусія „Що важніше: кохати чи бути коханим?”</p> <p>-Психологічний практикум „Теза і думка з приводу тези „Індивідуаліст – людина, приречена на нещастя”.</p> <p>-Анкетування „Чи вмієте ви бути щасливими?”.</p> <p>-Класна колективна творча справа.</p>	<p>-Декадник „Прекрасне пробуджує добре” (Свято її Величності Книги, фестиваль пісні „На крилах натхнення”, літературно – музична вітальня, виставки виробів декоративно – прикладного мистецтва, інш.).</p> <p>-Заняття гуртків з декоративно - прикладного мистецтва, вокального.</p> <p>-Клубні години (екскурсії в шкільний музей ім. М. Рериха, шкільну галерею, заняття клубу „Феміда”, „Пока горит свеча”).</p> <p>-Акції милосердя.</p>	<p>-Відкритий мікрофон „Як знайти своє покликання?”, „У чому полягає мистецтво жити гідно?”.</p> <p>-Конкурс на кращого коментатора мудрих думок.</p> <p>-Гра „Крісло відвертості”: „мої життєві принципи”.</p>	<p>-Обговорення з батьками результатів анкетування дітей.</p>	<p>-Тренінгові заняття „Психологія дошлюбних відносин”, „Екологія кохання”, „Стать. Статеві стосунки”.</p> <p>-Ігри майбутніх молодят.</p>

Народна мудрість

Жизнь жизни рознь.

Жизнь – подарок природы, красивая жизнь – подарок мудрости.

Ум истиною просветляется, сердце любовью согревается.

Афоризми

Твердое сознание долга есть венец характера (Н.В.Шелгунов).

Уменьшай страдания около себя и в себе (П.Лавров).

Духовность – есть норма человеческой жизни (Феофан Затворник).

Врата красоты ведут к познанию (Ф. Шиллер).

Семья – это духовная поддержка в жизни, это питание души человеческой (С. Соловейчик).

Не для того мы размышляем, чтобы знать, что такое добропорядочность, а для того, чтобы стать хорошими людьми (Аристотель).

Честь и собственное достоинство сильнее всего (Ф.М. Достоевский).

Источник счастья берет свое начало в самом человеке (А, Шопенгауэр).

Человек без цели – самоубийца (И.П.Павлов).

Смысл жизни в красоте и силе стремления к целям, и нужно, чтобы каждый момент бытия имел свою высокую цель (М.Горький).

От рептилий и грызунов человека отличает осознание ценности жизни, симпатия к другим существам и способность к любви, доброте и альтруизму (М. Линберг).

Наивысшая духовная ценность – это желание отыскать идеал, это поиски Синей птицы (М. Метерлинк).

Ценность каждого человека определяется ценностью предметов его стремлений (М. Аврелий).

Благородство – это готовность действовать наперекор собственным интересам (С. Довлатов).

Благородно только то, что бескорыстно (Ж. Лабрюйер).

Достойный человек не тот, у кого нет недостатков, а тот, у кого есть достоинства (В. Ключевский).

Чрезмерная гордость – вывеска ничтожной души (И С Тургенев).

Не покидайте никогда дороги долга и чести – это единственное, в чем мы черпаем счастье (Ж.Бюффон).

1 клас

Ключ „Здоров’я”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації діяльності учнів					
	На уроках та перервах	На виховних годинах	У поза класній роботі	П’ятихвилинки спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з лікарем та психологом
<p>Людина як частина природи. Біологічна та соціальна природа людини. Людина як індивід та особистість. Здоров’я індивіда і особистості. Усвідомлення свого віку і статі. Поняття про здоров’я. Основні чинники здоров’я: раціональний добовий режим, загартування, збалансоване харчування, наявність гігієнічних навичок і здоровий спосіб життя. Ознаки здоров’я – нормальний апетит, зростання, сон. Емоції і здоров’я людини. Почуття. Вивчення індивідуально-типологічних особливостей учня. Психологічний стан школярів. Риси характеру дитини. Визначення індивідуального рівня здоров’я (базовий контроль). Оформлення „Паспорта здоров’я”</p>	<p>-Складання розпорядку першокласника. -Догляд за порожниною рота, руками та волоссям. -Складання правил безпечної поведінки в школі. -Моделювання правильних та неправильних дій під час відпочинку. -Вибір безпечного маршруту від дому до школи. -Складання правил поведінки у небезпечних ситуаціях, поведінки з незнайомими людьми у під’їзді, на вулиці. - Складання словесного портрету „Який я?” -Фізкультхвилинки. -Ігри, вправи для очей, виправлення постави, з розвитку пальцевої моторики.</p>	<p>-Подорож до Спортландії. -Бесіди „Будь чистим і охайним”, „Друзі Мийдодіра”. -Конкурс „найзапасливішого сміху”. -Гра – подорож „Звідки беруться бруднулі”.. -Лист батькам „Маленька декларація прав маленької дитини”.</p>	<p>Свято Мийдодіра . Свято „Мама, тато, я – спортивна сім’я”. П’єса – казка „Секрети здоров’я” -День здоров’я.</p>	<p>-Мій настрій. (Щодобове позначення умовними позначками свого настрою. Складання квітки позитивних емоцій). -Я расту й розвиваюсь. (Складання списку якостей, які допомагають домогтися успіхів у навчанні). Гра „Мікрофон” („Я вважаю, що здоров’я – це...”, складання дерева загартування, складання квіточки „Правильна постава”, складання рецепту для підвищення імунітету. -Бесіди „Незвичайні уроки Айболита”, „Я вмію уникати небезпеки”, „Звідки беруться хвороби”. „Милосердя. Гуманне ставлення до людей з фізичними вадами”.</p>	<p>-Консультації („Рецепти для батьків”, „Шкідливі звички, або Гірчиця не допоможе”, „Дитина на вулиці”, „Безпечна природа”). -Випуск інформаційних листівок для батьків („Про гри”, „Чому хворіють улюблені діти”, „Пристрасті про ласощі”, „Загартування”, „Щеплення”, „Ігри на природі”). -Педагогічний лекторій «Вплив навчально-виховного процесу на здоров’я дітей»</p>	<p>-Діагностика психологічної готовності до навчання. -Діагностика рівня адаптації на першому етапі навчання. -Години казкотерапій для дітей з проявами тривожності. -Оформлення „Паспорта здоров’я” (вивчення індивідуальн. рівня здоров’я). -Складання щоденника розвитку особистості учня початкової школи «Я расту й розвиваюсь».</p>

Народна мудрість

Твоє здоров'я у твоїх руках.

Сонце, повітря і вода – мої найкращі друзі.

Хто день починає з зарядки, у того справи в порядку.

Мийся чистіше, будеш миліше.

Без осанки кінь – корова.

Сильне дерево довго росте.

Краще дихати свіжим повітрям, ніж пити ліки.

Гречнева каша – матушка наша.

Афоризми

Всі здорові люди люблять життя (Генне Генрих).

Здоров'я дорожче за золото (В.Шекспір).

Без здоров'я неможливе щастя (В.Г.Белінський).

Для того, щоб втішатися скарбами природи, людина повинна бути здоровою, сильною й розумною (І. Павлов).

Дайте дитині трохи порухатися, і вона винагородить вас знову десятьма хвилинами живої уваги (К.Ушинський).

2 клас

Ключ „Здоров’я”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації діяльності учнів					
	На уроках та перервах	На виховних годинах	У позакласній роботі	П’ятихвилинки спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з лікарем та психологом
<p>Людина як частина природи. Біологічна та соціальна природа людини. Людина як індивід та особистість. Здоров’я індивіда і особистості. Усвідомлення свого віку і статі. Значення здоров’я для людини. Здоров’я і хвороби. Режим дня. Вчимося і відпочиваємо. Охайність і особиста гігієна. Фізичні вправи і здоров’я. Загартування. Збалансоване харчування і здоровий спосіб життя. Емоції, звички і здоров’я людини. Психологічний стан школярів. Риси характеру дитини. Визначення індивідуального рівня здоров’я (базовий контроль). Оформлення „Паспорта здоров’я”</p>	<p>-Фізкульт-хвилинки. -Релаксаційні паузи. -Ігротерапія (ігри, які сприяють веселому настрою). -Тренінги (вивчення вправ для формування здорового хребта, корекції зору). -Складання розпорядку дня школяра. -Конкурси на краще виконання ранкової гімнастики.</p>	<p>-Бесіди „Здоровими будемо – усе здобудемо”, „Здоров’я та телевизор і комп’ютер”, „Щире ставлення до оточуючих людей – заорука фізичного та морального здоров’я людини” . -Народознавча гра „Цілющі рослини нашого краю”. -Рейд-перевірки „Носова хустинка”, „Як живеш, підручник?”, „Мое робоче місце”</p>	<p>-Ігротерапія. -Олімпійський марафон „Олімпійцями зростаємо сьогодні”. -Конкурс на кращий щоденник здоров’я „Як я дбаю про своє здоров’я”. -День здоров’я.</p>	<p>-Мій настрій. (Успіхи у навчанні та настрої). -Я расту й розвиваюсь. (Складання списку якостей, які допомагають домогтися успіхів у спілкуванні з однолітками). -Гра „Мікрофон” („Як загартувати свій організм”, „Як не захворіти грипом та інфекційними хворобами”, „Здорове харчування”). -Бесіди „Незвичайні уроки Айболита”, „Як дотримуватись правил санітарії й гігієни”, „Культура учнівської зачіски”.</p>	<p>-Консультації („Розпорядок дня учня”, „Гігієна харчування дитини”, „Як допомогти дитині впоратись з емоціями”) -Випуск інформаційних листівок для батьків („Телевізор та комп’ютер в житті дитини”, „Що треба знати батькам про імунітет дітей”, „Як привчити дитину виконувати ранкову гімнастику”). -Педагогічний лекторій „Гіподинамія у школярів”.</p>	<p>- Тестування, співбесіди з психологом, педіатром. - Оформлення „Паспорта здоров’я”. -Складання щоденника розвитку особистості учня початкової школи «Я расту й розвиваюсь» . -Релаксійні п’ятихвилинки -Вправи на зняття напруження. -Ігри на зняття втоми.</p>

Народна мудрість

Хто день починає з зарядки, у того здоров'я в порядку.

Здоровими будемо – усе здобудемо.

Веселий сміх, то здоров'я.

Сам про здоров'я дбай, на лікаря цю турботу не перекидай.

Здорові діти – здорова сім'я, а здорова сім'я – здорова держава.

Як дитина бігає, грається, так їй здоров'я всміхається.

Поешь рыбки – будут ноги прытки.

Афоризми

Єдина красаота, про яку я знаю – це здоров'я (Генне Генрих).

Треба зберегти міцність тіла, щоб зберегти міцність духа (В.Гюго).

Для того, щоб втішатися скарбами природи, людина повинна бути здоровою, сильною й розумною (І. Павлов).

3 клас

Ключ „Здоров’я”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації діяльності учнів					
	На уроках та перервах	На виховних годинах	У позакласній роботі	П’ятихвилинки спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з лікарем та психологом
<p>Людина як індивід та особистість. Здоровий спосіб життя. Фізична складова здоров’я. Вивчення індивідуальних показників здоров’я: раціональний добовий режим, загартування, збалансоване харчування, наявність гігієнічних навичок і здоровий спосіб життя. Соціальна складова здоров’я людини. Визначення індивідуального рівня здоров’я (базовий контроль). Оформлення „Паспорта здоров’я”. Безпечна поведінка. Безпека вдома. Безпека в школі. Попередження травматизму.</p>	<p>-Фізкультхвилинки. -Релаксаційні паузи. -Ігротека „Хочу бути здоровим”. -Організація веселих рухливих перерв. -Перевірка (корекція) розпорядку дня учнів.</p>	<p>-Рольові ігри („У медпункті”, „Батьки і діти”) -Бесіди („Будь сильним духом”, „Про корисний відпочинок”), -Ситуативні ігри (Дії під час пожежі), „Правила поведінки під час прогулянки у парку”, „Викликаємо служби „101”, „102”, „103”, „104”). -Уроки здоров’я.</p>	<p>-Ігротерапія. -День здоров’я. -Мандрівка „Веселим потягом у країну Здоров’я”.</p>	<p>-На що схожий настрій?. (Як впливають взаємовідносини між однокласниками на настрій). -Я расту й розвиваюсь. (Складання списку якостей, які допомагають домогтися успіхів у своєму розвитку). Гра „Мікрофон” („Я знаю правила здорового способу життя”, „Як правильно складати меню”, „Мій щоденник здоров’я”). -Бесіди („Праця – здоров’я, лінь - хвороба”, „Чому паління небезпечно для дітей?”). -Індивідуальні бесіди про власну гігієну.</p>	<p>-Консультації („Як організувати для дитини корисний відпочинок”, „Розуміти дитину – це важливо”) -Випуск інформаційних листівок для батьків („Паління шкідливе для сім’ї”). -Батьківські збори „Сім’я та здоров’я” -Педагогічний лекторій „Фізіологічні резерви школяра, його фізична й розумова активність”.</p>	<p>-Тестування., співбесіди з психологом, стоматологом , шкільною медсестрою. -Оформлення „Паспорта здоров’я” (вивчення індивідуального рівня здоров’я). -Складання щоденника розвитку особистоті учня початкової школи «Я расту й розвиваюсь». -Релаксійні п’ятихвилинки . -Вправи та ігри на зняття напруження та втоми.</p>

Народна мудрість

Будь сильним духом, а не новим кожухом.

Ходи більше, проживеш довше.

Праця – здоров'я, лінь – хвороба.

Фізкультура і праця здоров'я несуть.

Морковь прибавляє кровь.

Там, де немає мяса – буряк герой.

Афоризми

Досконале і квітуче здоров'я є нормальним природним станом життя (Ральф Вальдо Грінс).

Життєрадісність – це не лише ознака здоров'я, але ще й найдієвіший засіб, що позбавляє хвороб (Самюел Смайлс, англійський письменник).

Судіть про своє здоров'я за тим, як ви радієте ранку і весні (Генрі Девід Торо, американський письменник).

4 клас

Ключ „Здоров’я”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації діяльності учнів					
	На уроках та перервах	На виховних годинах	У позакласній роботі	П’ятихвилинки спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з лікарем та психологом
<p>Фізичний і психічний розвиток людини, їх взаємозв’язок.</p> <p>Цінність і неповторність життя людини. Внутрішні і зовнішні чинники здоров’я.</p> <p>Здоровий спосіб життя як умова здоров’я, формування його основ у дітей.</p> <p>Поняття про інфекційні хвороби. СНІД – чума нашого часу. Поняття про профілактику захворювань. Основи народної гігієни. Валеологічний зміст народних звичаїв українців.</p>	<p>-Рухливі ігри на перервах.</p> <p>-Виконання прийомів психологічного самозахисту в стресових ситуаціях.</p> <p>-Гра „Інтерв’ю” (Як я бережу і зміцнюю своє здоров’я).</p> <p>-Написання твору – роздуму „В чому щастя людини?”.</p> <p>-Конкурс на знання українських страв.</p> <p>-Фізичні вправи для формування постави.</p> <p>-Тестування „Абетка здоров’я”.</p> <p>-Анкетування про користь і шкідливість телебачення.</p> <p>-Рольові ігри „Увага! Небезпечна ситуація!”</p>	<p>-Бесіди „Крапля отрути” (про шкідливість паління), „Твоє здоров’я – твоя власна цінність”.</p> <p>-Гра „У нас в гостях лікар Айболить”.</p> <p>-Мандрівка „Зелена аптека”.</p>	<p>-Проект. Випуск газети „Моє здоров’я”.</p> <p>Гра –дослід „Які українські страви знають мами й бабусі, їх цінність для організму”.</p> <p>-Свято „Коса – дівоча краса”, „Родинне свято „Наша сім’я, валеологія і я”</p>	<p>-Мій настрій. (Чи можу я впливати на настрій інших людей?).</p> <p>-Я расту й розвиваюсь. (Складання списку якостей, які допомагають домогтися успіхів у майбутньому дорослому житті).</p> <p>-Гра „Мікрофон” („Що означає бережливе ставлення до свого здоров’я”).</p> <p>-Гра – імітація видів загартування.</p>	<p>-Консультації („Про необхідність рухової активності”, „Телебачення – ворог чи друг дітей?”, „Хто ваша дитина – „Жайворонок”, „голуб” чи „сова”)</p> <p>-Випуск інформаційних листівок для батьків</p> <p>-Педагогічний лекторій</p> <p>„Профілактика простудних, серцево-судинних захворювань, остеохондрозу, опорно – рухового апарату учнів”, „Недоліки сучасного харчування дітей” (медпрацівник школи).</p>	<p>-Релаксійні п’ятихвилинки.</p> <p>-Заняття з психогімнастик и</p> <p>Вправи на зняття проявів агресії та гніву.</p> <p>-Занесення даних медичного обстеження до „Паспорту здоров’я”, оцінка динаміки розвитку здоров’я учнів планування самовиховання та фізичного самовдосконалення.</p> <p>-Складання щоденника розвитку особистоті учня початкової школи «Я расту й розвиваюсь».</p>

Народна мудрість

У здоровому тілі – здоровий дух.

Здоров'я – найбільший у житті скарб.

У сильного - життя сто літ, у слабкого – і чверті немає.

Багато ходити довго жити.

Хто спортом займається, той сили набирається.

Афоризми

Для здоров'я потрібні постійні особисті зусилля, які нічим не можна замінити (Микола Амосов, визначний український учений).

Кожний твій вчинок відбивається на інших людях; не забувай, що поряд з тобою люди (В.А.Сухомлинський).

Гімнастика, фізичні вправи, ходьба повинні міцно ввійти у щодення кожного, хто хоче зберегти працездатність, здоров'я, повноцінне і радісне життя (Гіппократ, давньогрецький мислитель і лікар. 460-377 рр. до н.е.).

Нікотин та алкоголь не можуть бути зараховані в актив друзів людини (С.В.Михалков).

5 клас

Ключ „Здоров’я”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації діяльності учнів					
	На уроках та перервах	На виховних годинах	У позакласній роботі	П’ятихвилинки спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з лікарем та психологом
<p>Здоров’я людини. Здоровий спосіб життя. Раціональне та здорове харчування. Загартування дитячого організму як умова здорового способу життя. Гігієна. Режим дня, його організація. Характер. Риси характеру. Темперамент та його типи (холерик, сангвінік, меланхолік, флегматик). Зв’язок темпераменту та характеру. Вивчення індивідуально – типологічних особливостей учня. Психологічний стан школярів. Складання індивідуальних програм здоров’я учнів.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для засвоєння учнями різних рівнів навчальних досягнень основ здоров’я та фізкультури, застосування інтерактивних технологій, ігрових форм. -Фізкультхвилинки. -Релаксаційні паузи. Виконання вправ („Коло здоров’я”, „Модель здоров’я”)</p>	<p>-Бесіди („Життя вимагає руху”, „Бережи свій час”)</p>	<p>-Вікторина „Це варто знати”. -Спортивні змагання команд („Веселі старті”). -Конкурс на кращу веселу перерву. -День здоров’я.</p>	<p>-Гра „Мікрофон” („Як загартувати свій організм”, „Мій режим дня”, „Палити – це шкідливо”).</p>	<p>-Індивідуальні консультації („Про коисть гарячого харчування учнів”, „Про дієтичне харчування дитини”). -Батьківські збори „Як зберегти здоров’я дитини?”</p>	<p>-Тестування з метою визначення темпераменту, особливостей характеру, рівня розумового розвитку. -Співбесіди з психологом. -Зустріч з лікарем „Бережи здоров’я змолodu”. -Оформлення „Паспорта здоров’я” (вивчення індивідуального рівня здоров’я).</p>

Народна мудрість

Бережи одяг, доки новий, а здоров'я – доки молодий.

Без здоров'я нема щастя.

У здоровому тілі – здоровий дух.

Журба здоров'я відбирає.

Веселий сміх – здоров'я.

Не в міру їси – здоров'я не проси.

Здоровому пироги не вадять.

Обід без овочей – празник без музики.

Зелень на столі – здоров'я на сто лет.

Афоризми

Найперше багатство – це здоров'я. (Р.Емерсон).

Життя вимагає руху (Аристотель).

Підтримка здоров'я – обов'язок (Г. Спенсер).

Існує безліч хвороб, а здоров'я – лише одне (Сократ).

У людини є три характери: той, який їй приписують, той, який вона сама собі приписує, і , нарешті, той, який є в неї насправді (В.Гюго).

Ми живемо не для того, щоб їсти, а їмо для того, щоб жити (Сократ 469-399 рр. до н.е.).

6 клас

Ключ „Здоров’я”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації діяльності учнів					
	На уроках та перервах	На виховних годинах	У позакласній роботі	П’ятихвилинки спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з лікарем та психологом
<p>Поняття про фізичний розвиток, підлітковий вік. Гігієна підлітка, травматизм та його попередження., хвороби та профілактика захворювань. Надання першої медичної допомоги. Турбота про власне здоров’я, про здоров’я інших.</p> <p>Дотримання правил особистої гігієни як головна умова забезпечення здорового способу життя.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для засвоєння учнями різних рівнів навчальних досягнень основ здоров’я та фізкультури, застосування інтерактивних технологій, ігрових форм.</p> <p>-Фізкультхвилинки.</p> <p>-Релаксаційні паузи.</p> <p>-Виконання вправ („Що я знаю про профілактику захворювань”).</p> <p>-Тренінги („Щоб не трапилось біди правил дорожніх дотримуйся завжди”, „Надай першу медичну допомогу”).</p>	<p>-Бесіди („Що я маю знати, щоб зберегти своє здоров’я”, „Головні медикаменти – це чисте повітря, холодна вода”).</p> <p>-Екскурсія до дитячої полклініки.</p>	<p>-Спортивні змагання та свята.</p> <p>-Конкурс санітарних бюлетенів „Чистота – запорука здоров’я”.</p> <p>-День здоров’я</p>	<p>-Гра „Мікрофон” („Здоров’я і наші звички”).</p>	<p>-Індивідуальні консультації („Про виховання у дитини навичок особистої гігієни”, „Про попередження травматизму дітей”).</p> <p>-Батьківські збори („Варто знати. Про наркотичні речовини”).</p>	<p>- Індивідуальні зустрічі з психологом.</p>

Народна мудрість

Хворобу легше попередити, ніж потім з нею боротися.

Не кажеш правду лікарю – обманюєш себе.

Чистота – запорука здоров'я.

Все можна купити, тільки здоров'я – ні.

Держи голову в холоді, ноги в теплі – проживеш довгий вік на землі.

Здоровий хворого не розуміє.

Їж – не переїдайся, пий – не перепивайся, говори – не переговорюйся, то будеш здоров.

Худоба – річ набута, а здоров'я – ні.

Ешь правильно – и лекарств ненадобно.

Не ложись сытым - встанешь здоровым.

Хорошо прожуешь – сладко проглотишь.

Много есть – невелика честь.

Афоризми

Здоров'я це те, що люди найбільше прагнуть зберегти, але найменше бережуть (Ж.Лабрюйєр).

Здоров'я не цінують, доки не приходить хвороба (Т.Фуллер).

Здоров'я набагато більше залежить від наших звичок і харчування, аніж від мистецтва лікування (Д. Леббок).

Головні медикаменти – це чисте повітря, холодна вода (В.Д.Полєнов).

Тютюн задає шкоди тілу, руйнує розум, отупляє цілі нації (Оноре де Бальзак).

Паління – забава для дурнів (Гете).

7 клас

Ключ „Здоров’я”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації діяльності учнів					
	На уроках та перервах	На виховних годинах	У позакласній роботі	Години спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з лікарем та психологом
<p>Поняття про стать, чоловіка, жінку. Статеве виховання як одна з необхідних умов здорового способу життя.</p> <p>Емоційне здоров’я. Навколишній світ та дитячі неврози. Стрес. Здоров’я та негативний вплив шкідливих звичок: паління, алкоголізму, наркоманії.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для засвоєння учнями різних рівнів навчальних досягнень основ здоров’я, біології, фізкультури, застосування інтерактивних технологій, ігрових форм.</p> <p>-Фізкультхвилинки.</p> <p>-Релаксаційні паузи.</p> <p>-Виконання вправ („Що я знаю про вплив шкідливих звичок на організм підлітка”, „Асоціації зі словом куріння”, „Соціальне оточення та куріння”).</p>	<p>-Бесіди („Небезпека шкідливих звичок”, „Весела думка – половина здоров’я”).</p>	<p>-Конкурс творів – мініатюр „Єдина краса, яку я знаю – це здоров’я”.</p> <p>-Спортивні змагання та свята.</p> <p>-Конкурс на кращий малюнок „Палінню – ні!”</p> <p>-День здоров’я.</p>	<p>-Гра „Відкритий мікрофон” „Косметика: краса чи шкідливість” .</p>	<p>-Індивідуальні консультації („Стреси та неврози у дітей підліткового віку”, „Про антицитогенове виховання дитини в сім’ї”).</p> <p>-Батьківські збори („Проблеми статевого виховання в сім’ї”).</p> <p>-Педпгогічний лекторій „Харчування школяра та його здоров’я”.</p>	<p>-Лекція лікаря („Наркоманія – дорога в прірву”).</p> <p>- Індивідуальні консультації психолога.</p>

Народна мудрість

Доки здоров'я служить, людина не тужить.

Весела думка – половина здоров'я.

Як немає сили, то й світ не милий.

Здоровому все здорово.

Пити й курити – здоров'ю шкодити.

Кто жаден до еды, тот дойдет до беды.

Афоризми

Тютюнопаління - звичка, противна для ока, нестерпна для носа, шкідлива для мозку, небезпечна для легенів (Якоб Стюарт, король Англії XVI ст.).

Здорова людина – найдорогоцінніший витвір природи (Т.Карлейль).

Здоров'я – мудрих гонорар (П.Беранже).

Єдина краса, яку я знаю - це здоров'я (Г.Гейне).

Мудра людина у першу чергу уникатиме хвороб, але не вибиратиме засоби проти них (Т. Мор).

Життєрадісність – це не тільки ознака здоров'я, але й найдієвіший засіб, котрий позбавляє від хвороб (С.Смайлс).

Після того, як я кинув палити, у мене не було похмурого й тривожного настрою (А.П. Чехов).

В холодной воде – исцелении, предупреждение заболеваний, она укрепляет тело и сохраняет бодрость духа (А.Цельс).

8 клас

Ключ „Здоров’я”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації діяльності учнів					
	На уроках та перервах	На виховних годинах	У позакласній роботі	Години спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з лікарем та психологом
<p>Здоровий спосіб життя. Оцінка і самооцінка індивідуального рівня фізичного здоров’я. Соціальна складова здоров’я. Вивчення шляхів розповсюдження способів та методів профілактики СНІДу, венеричних захворювань. Поняття про психічне та фізичне насильство. Поведінка, що провокує сексуальне насильство. Правила захисту від насильника. Проституція. Оточуюче середовище. Пожежа. Евакуація та перша медична допомога постраждалим від пожежі. Я – пасажир. Поняття про засоби активної та пасивної безпеки під час вуличного руху на машині чи мотоциклі. Правила дорожнього руху пішоходів. Світлофор. Вплив забруднення оточуючого середовища на здоров’я людини. Безпека під час купання у місцевих водоймах.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для засвоєння учнями різних рівнів навчальних досягнень основ здоров’я, біології, фізкультури, застосування інтерактивних технологій, ігрових форм. -Фізкультхвилинка. -Релаксаційні паузи. -Виконання вправ („Інопланетяни на Землі”, „Правда чи ні?”, „Створи антирекламу”). -Розв’язання ситуативних вправ з ПДР, ПП. -Тестування („Оцінка індивідуального рівня фізичного здоров’я.”).</p>	<p>-Бесіди («Здоров’я – запорука успішності», „Про наслідки вживання наркотичних речовин”).</p>	<p>-День боротьби зі СНІДом. -Спортивні змагання та свята. -День здоров’я.</p>	<p>-Інтерактивна гра „Відкритий мікрофон” („Правила попередження та захисту від сексуального насильства”, „Проти ранньої вагітності”).</p>	<p>-Індивідуальні консультації („Чинники ризику для здоров’я підлітка”. -Батьківські збори „Щоб не було проблем”. - Батьківській лекторій „Про контроль емоційного стану підлітка” (зустріч з психологом).</p>	<p>-Зустрічі з працівниками ДАІ, пожежної служби міста.</p>

Народна мудрість

Вартість здоров'я знає лише той, хто його вратив.
Здоров'я маємо – не дбаємо, а втративши, плачемо.
Хіба треба у недужого питати, чи бажає він здоров'я мати?
Здоровому здається, що ніколи не захворіє.
Недосол на столі, а пересол на спині.
Гіркий тому вік, кому треба лік.

Афоризми

З того, що люди, духовно сильні, піддаючись принизливій дії одурманюючих речовин, все ж таки створили великі речі, ми можемо зробити висновок тільки про те, що вони створили б ще більше, якби не одурманювались (Л.М. Толстой).

⌘

Міри в усьому дотримуйся і справи свої роби вчасно (Гесіод. VII ст.. до н.е.). За допомогою фізичних вправ більша частина людей може обійтись без медицини (Джозеф Адисон).

Хмільне штовхає людей на злочин (Джек Лондон).

Кто трудится, тот приобретает силу, здоровье, выносливость, бодрость и ясность духа (П.Ф.Лесгафт).

Движение – жизнь (П.Ф.Лесгафт).

9 клас

Ключ „Здоров’я”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації діяльності учнів					
	На уроках та перервах	На виховних годинах	У позакласній роботі	Години спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з лікарем та психологом
<p>Феномен життя та здоров’я людини. Поняття про статеві відношення. Ознаки фізіологічної дорослості, вагітності. Оцінка і самооцінка індивідуального рівня фізичного здоров’я. Соціальна складова здоров’я. Репродуктивне здоров’я молоді. Чинники впливу та ризику. Негативний характер впливу наркотичних речовин на здоров’я молоді.</p> <p>Здоров’я молоді в Україні. Шляхи передачі ВІЧ-інфекції та методи захисту.</p> <p>Безпека людини і право. Вплив психіки, моралі, духовності на формування безпечної поведінки людини. Створення безпечних умов життєдіяльності з урахуванням індивідуальних особливостей. Основи міжнародного та національного законодавства відносно безпеки і здоров’я людини.</p> <p>Самовиховання особистості. Пам’ять та увага. Цінність життя та здоров’я. Відповідальність за власне здоров’я.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для засвоєння учнями різних рівнів навчальних досягнень основ здоров’я, біології, фізкультури, застосування інтерактивних та інших сучасних технологій.</p> <p>-Фізкультхвилинки.</p> <p>-Релаксаційні паузи.</p> <p>-Рольова гра («Запрошуємо до фітобару «Планета здоров’я»).</p> <p>-Заочна подорож до АЕС.</p>	<p>-Бесіди („Про статеві відношення”, «Можливості пам’яті та уваги», «Каждый выбирает для себя», «Свобода wyboru- це відхід від залежності»).</p>	<p>-Конкурс на кращого оратора „Я хочу сказати...”</p> <p>-Спортивні змагання та свята.</p> <p>-День здоров’я.</p>	<p>-Дискусія „Обговорення історій”</p>	<p>-Індивідуальні консультації („Про статеве виховання дівчини”, „Про статеве виховання хлопців”).</p> <p>-Батьківські збори („Небезпечні ігри”).</p> <p>- Батьківській лекторій „Про наркоманію, проституцію та СНІД” (зустріч із медиком)</p>	<p>-Лекції лікарів (снідолог, нарколог).</p> <p>- Індивідуальні консультації психолога.</p>

Народна мудрість

Здоров'я – над маєток.

Ліпше здоров'я, як готові гроші.

Який „Здоров!”, такий „Помагай Бог”.

Над здоров'я нема старшого.

П'яному море по коліно, а лужа по уши.

Спеши на роботу, а не за едой.

Лук да баня все правят.

Афоризми

Куріння - шкідливе, небагочестиве та негідне цивілізованої людини заняття (Якоб Стюарт, англійський король).

Дев'ять десятих нашого щастя залежить від здоров'я (Артур Шопенгауер).

В п'янстві нет ни ума, ни добродетели (Г.С.Сковорода).

10 клас

Ключ „Здоров’я”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації діяльності учнів					
	На уроках та перервах	На виховних годинах	У позакласній роботі	Години спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з лікарем та психологом
<p>бЕкологічні проблеми оточуючого середовища. Екологічні катастрофи та їх наслідки. Охорона оточуючого середовища. Інфекційні захворювання людей. Епідемії. Державні служби допомоги людям під час епідемій. Отруєння людей. Цивільна оборона. Людина та натовп. Поведінка самозбереження у натовпі. Наркоманія. Токсикоманія. Алкоголізм. Тютюнопаління. Поведінка при залученні людини до вживання наркотичних речовин. Організації, служби допомоги наркоманам, алкоголікам.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для засвоєння учнями різних рівнів навчальних досягнень основ здоров’я, біології, фізкультури, застосування інтерактивних та інших сучасних технологій. -Фізкультхвилинки. -Релаксаційні паузи. -Виконання вправ („Вживати чи не вживати? Аргументи”).</p>	<p>-Бесіди („Арт-терапія - терапія мистецтвом – профілактика стресів”, „Про яку сім’ю я мрію”)</p>	<p>-Конкурс на кращого оратора „Я хочу сказати...” -Конкурс на кращий плакат „Глобальні проблеми оточуючого середовища”. -День здоров’я.</p>	<p>-Прес-конференція „За здоровий спосіб життя”</p>	<p>-Індивідуальні консультації („Роль шкільного харчування в підтримці розумової й фізичної працездатності учнів”). - Батьківській лекторій „Життя людини – найвища цінність” (Про наслідки алкогольної, наркотичної, тютюнової залежності).</p>	<p>-Лекції лікарів (снідолог, нарколог, інфекціоніст). -Індивідуальні консультації психолога.</p>

Народна мудрість

Дорогі ліки помагають не хворому, а аптекарю.
Хвороба коли не вморить, то скривить.
День меркне від ночі, а чоловік від немочі.
Самого себя лечить, только портить.
Горьким лечат, а сладким калечат.
Не спрашивай о здоровье, а глянь на лицо.
Лук от семи недуг.

Афоризми

Наркомания – это удел людей, духовно и нравственно ограниченных, не знающих истинного смысла жизни, а отсюда, не знающих, куда себя деть (Эдит Пиаф).
Курить – это совесть свою обращать в дым (Л.Н.Толстой).
Ми п'ємо за здоров'я одне одного і псуємо власне здоров'я (Джером Клапка Джером).
Від паління тупієш. Воно несумісне з творчою роботою. Паління добре тільки для нероб (Гете).
Пьянство – есть упражнение в безумии (Пифагор).
Тютюн з алкоголем – найбезпечніший супротивник розумової діяльності (А.Дюма).
Зловживання вином та тютюном дуже шкідливо відбивається на нервовій системі (А.А.Богомолець).
Грош ціна тому, хто не зможе зломити дурної звички (Н.О.Островський).

11 клас

Ключ „Здоров’я”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації діяльності учнів					
	На уроках та перервах	На виховних годинах	У позакласній роботі	Години спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з лікарем та психологом
<p>Поняття про професійні захворювання. Охорона праці. Профорієнтація. Радіація та її вплив на здоров’я людини. Променева хвороба. Засоби захисту під час радіаційних та техногенних катастроф. Самозахист та взаємодопомога під час надзвичайних ситуацій соціально – політичного характеру. Цінність здоров’я людини як основи її життєдіяльності. Перша допомога при переломі, кровотечі, зупинці серця і дихання, опіках, обморожуванні тощо.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для засвоєння учнями різних рівнів навчальних досягнень основ здоров’я, біології, фізкультури, застосування інтерактивних та інших сучасних технологій -Фізкультхвилинки. -Релаксаційні паузи. -Розв’язання ситуативних завдань „Самозахист та взаємодопомога під час надзвичайних ситуацій соціально – політичного характеру”, „Засоби захисту під час радіаційних та техногенних катастроф”.</p>	<p>-Бесіди („Як запобігти ВІЛ-інфікуванню?”, „Музика та здоров’я”, «Паління чи здоров’я – обирайте самі»). -Тренінг „Обираємо майбутню професію”.</p>	<p>-Конкурс на кращого оратора „Я хочу сказати...” -День здоров’я.</p>	<p>-Диспут („Як зберегти та зміцнити здоров’я?”, „Як ефективно пропагувати здоровий спосіб життя?”)</p>	<p>-Індивідуальні консультації „Про надання допомоги дітям у виборі майбутньої професії”.</p>	<p>-Зустрічі зі спеціалістам и (нарколог, СНІДолог).</p>

Народна мудрість

Горе стихає, а здоров'я зникає, і радість минає.

Глянь на вид – та й питай здоров'я.

Після обід полежати часок, то зав'яжеться сала кусок.

Афоризми

Пьянство и культура – вот два понятия, взаимоисключающие друг друга, как лед и огонь, как свет и тьма (И.А.Семашко).

Из всех пороков пьянство более других несовместимо с величием духа (В.Скотт).

Момент, когда колешься не для того, чтобы тебе стало хорошо, а чтобы не было плохо, наступает очень быстро (Эдит Пиаф).

Побороть дурные привычки легче сегодня, чем завтра (Конфуций).

Физическое совершенство человека – это не дар природы, а следствие целенаправленного формирования его (Н.Г.Чернышевский).

1 клас

Ключ „Навчання”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації навчальної діяльності учнів					
	На уроках та перервах	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з психологом
<p>Організація навчальної праці (підготовка робочого місця в школі, правильна постава, користування письмовими приладдями, розуміння навчального завдання). Робота з книгою (Основні елементи навчальної книги, правила користування бібліотекою, зв'язний переказ невеликого тексту, складання зв'язного тексту на основі картинки). Розумова діяльність (бачення певних ознак в предметах, спостереження за змінами в об'єктах, перевірка роботи за зразком, виявлення власних помилок, дотримання єдиних вимог щодо виконання письмових вправ).</p>	<p>-Створення ситуації успіху для формування пізнавальної, інформаційної, самоосвітньої, творчої компетентностей учнів, для засвоєння ними програм з базових дисциплін на рівні індивідуальних можливостей. -Розвиток і стимулювання розумових здібностей (вправи-діалоги для маленького мислителя, куточок для питань „Про що я хочу дізнатися?”). -Хвилинка чомучок. -Розгадування ребусів „Подумай, розшифруй”. -Ігри з розвитку пам'яті та уваги.</p>	<p>-Гра-мандрівка „Чому, звідки і навіщо?” -День веселого ранця. -Пізнавальна гра „Звідки прийшов зошит?”, „Загадаєм - відгадаєм”, „Весела школа юних друзів”, конкурс кмітливих, „Веселий рахунок”. -Бесіда „Про що розповіла екологічна стежина з дому до школи?”</p>	<p>-Свято „Ми тепер не просто діти – ми тепер вже школярі”. -Свято Букваря. -Свято „Подорож до країни Королеви Книги”. -Виставка малюнків „Малюємо школу і себе”, „Малюнки розповідають про цікаве”. -Конкурс на краще читання віршів „Зимові картинки”.</p>	<p>-Індивідуальні бесіди „Які цікаві дитячі книжки мені читали батьки?”, „Який мультфільм найцікавіший? Чому?”, „Чи цікаво вчитися?”</p>	<p>-Діагностика батьківських уявлень про готовність дитини до навчання в школі. -Батьківські збори „Шестирічна дитина. Яка вона?” . -Педагогічні рецепти для батьків „Як допомогти дитині вчитись добре”. -Індивідуальні бесіди - поради „Якщо дитина цікавиться тільки комп'ютером”, „Якщо дитина не полюбляє читати?”. -Презентація „Однакових дітей немає”.</p>	<p>-Діагностика адаптації дітей до навчання у школі. -Анкетування (Мотивація навчальної діяльності учнів). - Психогімнастик а для підвищення навчальної активності та працездатності на уроках. -Діагностика обдарованості. -Комплекс розвивальних вправ (для розвитку пам'яті, уяви, мислення). -Корекційні заняття з дітьми групи „ризик”.</p>

Народна мудрість

Мудрим ніхто не вродився, а навчився.

Учений іде, а неук спотикається.

Дерево сильне корінням, а людина – знанням.

Не кажи „не вмію”, а кажи „навчуся”.

Добре того вчити, хто хоче все знати.

Нічого не знаєш, нічого не скажеш.

Хочеш знати – не соромся питати.

Забування – лихо для пізнання.

Для всякого діла знання потрібні, а щоб знати, треба навчитись.

Хто каже, що все знає, той не знає нічого.

Книжку читай – розуму набирай.

Афоризми

Вступаючи до школи, дитина являє собою знак питання, а закінчуючи її – крапку. А як хочеться, щоб діти, батьки, вчителі завжди були лише знаком оклику (Дейл Постман).

2 клас

Ключ „Навчання”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації навчальної діяльності учнів					
	На уроках та перервах	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з психологом
<p>-Організація навчальної праці (підготовка робочого місця в школі і вдома), правильне користування письмовими приладами, правильна постава за робочим місцем, розуміння навчального завдання, послідовності дій його виконання, дотримання режиму розумової праці під час виконання домашньої роботи)</p> <p>-Робота з книгою (користування підручником, словником, сприймання на слух читання, висловлювання оцінки щодо прослуханого, вибір книжки на потрібну тему в бібліотеці, знайомство з ілюстрованою картотекою). Розумова діяльність (встановлення логічної послідовності викладення подій, подібності предметів, групування об'єктів за ознаками, розуміння причинно – наслідкових відношень, визначення свого ставлення до роботи).</p>	<p>-Створення ситуації успіху для формування пізнавальної, інформаційної, самоосвітньої, творчої компетентностей учнів, для засвоєння ними програм з базових дисциплін на рівні індивідуальних можливостей.</p> <p>-Розвиток і стимулювання розумових здібностей (Тести „Який я школяр?”, „Ти уважна людина?”).</p> <p>-Хвилинки цікавих повідомлень..</p> <p>-Розгадування ребусів „Подумай, розшифруй”.</p> <p>-Ігри з розвитку пам'яті, уваги, мислення.</p>	<p>-Свято загадки „Як не знаєш – розпитаєш, коли мудрий - відгадаєш”.</p> <p>-Брейн – ринг „У світі казки чарівної”.</p> <p>-Інтелектуальна гра „Найрозумніший”</p> <p>-Бесіда „Знання – це скарб, а вміння вчитися – ключ до нього”, „Хочу, можна, не можна, потрібно”, „Учись себе перемагати”.</p>	<p>-Подорож до шкільної бібліотеки.</p> <p>-Свято „Її величність - Книга”.</p> <p>-Акція „Подаруй школі книгу”.</p> <p>-Конкурс на кращого читача „Летіли журавлі над Україною...”</p>	<p>-Індивідуальні бесіди „Які цікаві дитячі книжки є в домашній бібліотеці?”.</p> <p>-Аукціон народної мудрості (про вольові й моральні якості людини).</p> <p>-Обмін думками „Для кого і для чого ми вчимося?”, „Що можна вважати досягненням?”.</p>	<p>-Індивідуальні консультації („Як допомогти дитині у навчанні”, „Про роль батьків у підготовці дитиною домашніх завдань”, „Як привчити дитину до самостійності”).</p> <p>-Батьківські збори „Про вплив батьків на формування самооцінки дитини”.</p>	<p>-Корекційні заняття на розвиток пам'яті, уваги, свободи вольової сфери.</p>

Народна мудрість

Не краса красить, а розум.

Голова без розуму, що ліхтарик без свічки.

Хто думає, той і розум має.

Вчення – світ, а невчення – тьма.

Здобудеш освіту – побачиш більше світу.

Грамотний бачить поночі більше, як неграмотний вдень.

Афоризми

Чому б ти не вчився, ти вчишся для себе (Петроній).

Треба багато вчитися, щоб знати хоч трохи (Монтеск'є).

3 клас

Ключ „Навчання”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації навчальної діяльності учнів					
	На уроках та перервах	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з психологом
<p>Організація навчальної праці (самостійна підготовка робочого місця, дотримання правильної постви, гігієни навчальної праці, перевірка роботи за зразком, планування занять у режимі дня).</p> <p>Робота з книгою (Правильне, свідоме й виразне читання, слухання, бачення ключових слів у тексті, орієнтування в структурі підручника, користування простими схемами, таблицями, складання плану прочитаного, передавання змісту тексту, ведення читацького щоденника, знайомство з енциклопедією, словниками).</p> <p>Розумова діяльність (формулювання питання до тексту, ведення простого діалога, докладний переказ, списування, запис під диктовку, розповідь, елементарний смисловий аналіз тексту, ведення щоденника спостережень, самооцінка настрою, інтересу до навчання).</p>	<p>-Створення ситуації успіху для формування та розвитку пізнавальної, інформаційної, самоосвітньої, творчої компетентностей учнів, для засвоєння ними програм із базових дисциплін на рівні індивідуальних можливостей.</p> <p>-Розвиток і стимулювання розумових здібностей (Вправи „Що мені цікаво?”).</p> <p>-Хвилинки цікавих повідомлень..</p> <p>-Розгадування ребусів „Подумай, розшифруй”.</p> <p>-Ігри з розвитку пам'яті, уваги, мислення.</p>	<p>-Вікторини („Подорож у країну казок”, „Звірі – наші молодші брати”).</p> <p>-Біблотечний урок „Цікаві таємниці в книжковій скарбниці”</p> <p>-Свято „Наша мова солов'їна ”</p>	<p>-Предметні тижні в школі.</p> <p>-Конкурс знавців української мови ім. П. Яцика, олімпіади з математики.</p> <p>-Гра „Найрозумніший”</p> <p>-День її Величності Книги.</p> <p>-Марафон „Інтелект. Талант. Духовність”.</p>	<p>-Бесіди „Книга – маленьке віконце, а через нього весь світ видно”.</p> <p>-Аукціон народної мудрості (про знання, книгу, навчання).</p>	<p>-Індивідуальні консультації („Як допомогти дитині в навчанні”, „Як виховувати любов до читання”, „Як розвивати пам'ять дитини”).</p> <p>-Батьківські збори „Читання – навчання й виховання ”.</p>	<p>-Корекційн і заняття з дітьми, в яких спостеріга ються навчальні труднощі.</p> <p>-Виявлення дітей з затримкою психічного розвитку, з педагогічною занедбаністю для направлення до ПМПК.</p>

Народна мудрість

Знання людині, що крила пташині.

Вік живи, вік учись.

Не соромно не знати, соромно не вчитися.

Книгу читай – розуму набирай.

Коли людина перестає читати, вона перестає думати.

Чого навчився, того за плечима не носити.

Афоризми

Люди мало запам'ятовують із прочитанного, тому що дуже мало думають самі (Г. Ліхтенберг, психолог).

Душа, в якій відсутня мудрість, - мертва. Але коли збагатити її навчанням, вона оживе, подібно кинутій землі, на яку пролився дощ (Абу-ль-Фарадж).

4 клас

Ключ „Навчання”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації навчальної діяльності учнів					
	На уроках та перервах	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з психологом
<p>Організація навчальної праці (виконання режиму дня, основних правил гігієни навчальної праці, самостійна навчальна робота).</p> <p>Робота з книгою (Читання, письмо у відповідності з літературними нормами, використання словників, рахування, розв'язання математичних завдань, охайне ведення зошитів, розповідь за прости планом, користування стендами й виставками в бібліотеці, знайомство з каталогами).</p> <p>Розумова діяльність (розуміння основних смислових компонентів тексту, елементарний аналіз, узагальнення).</p>	<p>-Створення ситуації успіху для формування та розвитку пізнавальної, інформаційної, самоосвітньої, творчої компетентностей учнів, для засвоєння ними програм з базових дисциплін на рівні індивідуальних можливостей.</p> <p>-Розвиток і стимулювання розумових здібностей (Вправи „Пізнайко”).</p> <p>-Хвилинки цікавих повідомлень..</p> <p>-Розгадування ребусів, кросвордів, шарад „Що це означає?”.</p> <p>-Ігри з розвитку пам'яті, уваги, мислення.</p>	<p>-Усний журнал „Ми діти твої, Україно!”</p> <p>-Конкурси на кращого читця, автора казки.</p> <p>-Виховна година „З книгою подружися, розуму наберешся”.</p>	<p>-Конкурс на кращу творчу роботу „Книга скарг природи”.</p> <p>-Предметні тижні.</p> <p>-День її Величності Книги.</p> <p>-Марафон „Інтелект. Талант. Духовність”.</p> <p>-Конкурс знавців української мови ім. П.Яцика.</p> <p>-Олімпіада з математики.</p>	<p>-Бесіда «Яким повинен бути випускник початкової школи? Що скажеш про себе?», «Якими ми були і якими стали?»</p>	<p>-Експрес – опитування батьків „Книга й читання у вашому домі”.</p> <p>-Індивідуальні консультації „Як допомогти дитині підвищити свій рівень навчальних досягнень”.</p>	<p>-Ознайомлення батьків із рекомендаціями психолого-педагогічного консилиуму з питань підготовки учнів до основної школи.</p> <p>-Індивідуальні консультації.</p> <p>-Інтелектуальна гра для випускників молодшої школи „Дорога в 5 клас”.</p> <p>-Психологічний моніторинг інтелектуального рівня, рівня мотивації, рівня самоорганізації та вміння учитися.</p>

Народна мудрість

Потрібно учитися, завжди пргодиться.

Книга вчить, як на світі жить.

Книга – міст у світ знань.

Кому книга – розвага, а кому навчання.

День без книги, що обід без хліба.

Афоризми

Діяльність – єдиний шлях до знань (Б.Шоу).

Знання – це сила, сила – це знання (Френсис Бекон).

Чтение делает человека знающим (Френсис Бекон).

Для того, чтобы усовершенствовать ум, надо больше размышлять, чем заучивать (Рене Декар).

Мышление – великое достоинство (Гераклит Эфесский).

5 клас

Ключ „Навчання”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації навчальної діяльності учнів					
	На уроках	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки та години спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з психологом
<p>Організація навчальної праці (дотримання правил гігієни праці, виконання режиму дня, розуміння навчальної задачі, вміння працювати самостійно, у парі, в групі, вміння керувати своєю поведінкою, складання власного плану читання).</p> <p>Робота з книгою (усвідомлене читання текстів різних стилів, користування різними видами читання, оволодіння простими формами систематизації навчального матеріалу, слухання й розуміння пояснення, розповіді, відтворення основних думок, дотримання особливостей стилю висловлювання, знання каталогів в бібліотеці, користування додатковою науково-популярною літературою, періодичною пресою для підготовки до уроків, позакласних заходів, ведення діалогу на основі вивченого матеріалу, детальний, стислий, вибіркового переказ змісту текстів, твір, запис у щоденнику, відгук).</p> <p>Розумова діяльність (використання порівняння, систематизація матеріалу на основі встановлення причинно-наслідкових, часових, просторових зв'язків, формулювання найпростішого теоретичного узагальнення, розвиток самостійного творчого мислення, висловлювання гіпотез).</p> <p>Пам'ять. Увага. Розум. Уміння та навички.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для розвитку пізнавальної, інформаційної, самоосвітньої, творчої компетентностей учнів, для засвоєння ними програм з базових дисциплін на рівні індивідуальних можливостей.</p> <p>-Вправи на розвиток пам'яті, уваги, мислення як основи навчальної діяльності.</p> <p>-Вивчення пізнавальних можливостей учнів, мотивів навчання.</p>	<p>-Лекторій „Резерви особистості” (про пам'ять, увагу та розум).</p> <p>-Виховна година „Як стати переможцем шкільного марафону?”, „Моє портфоліо”.</p> <p>-Тестування учнів „Твоє ставлення до навчання”.</p> <p>Бібліотечний урок</p>	<p>-Предметні тижні.</p> <p>-День її Величності Книги.</p> <p>-Марафон „Інтелект. Талант. Духовність”.</p> <p>-Конкурс знавців української мови ім. П.Яцика.</p> <p>-Заняття в зимовому садку.</p>	<p>-Бесіда „Вчись учитися”, „Чи уважний ти читач?”.</p> <p>-Відкритий мікрофон „Для того, щоб учитись краще, мені треба...”</p>	<p>-Індивідуальні консультації „Здібності вашої дитини”.</p> <p>-Рекомендації психолога – педагогічного консилиуму з питань адаптації учнів до умов основної школи (батькам).</p> <p>-Обговорення з батьками результатів тестування учнів.</p>	<p>-Рекомендації психолога – педагогічного консилиуму з питань адаптації до умов основної школи (для учнів).</p> <p>-Діагностика мотивації навчальної діяльності.</p> <p>-Анкета „Вміння вчитися”, „Самоорганізація навчальної діяльності”.</p>

Народна мудрість

Учись змолоду – згодиться на старість.
Книга вчить, як на світі жить.
І сила перед розумом никне.
Розуму не позичиш.
«Що старше від розуму?» - «Увага!».
Не силою роби, а розумом.
Книга – друг, без неї як без рук.
Книга для розуму, що теплий дощ для посівів.

.Афоризми

Не слід лягати спати, перш ніж не скажеш собі, що за день ти чомусь навчився (Г. Ліхтенберг).
Якщо ти будеш допитливим, ти будеш багато знати (Сократ).
Найвища насолода – досягти того, чого на думку інших, ви не можете досягти (В.О.Сухомлинський).
Не знати – однаково, що не розвиватися, не рухатися (М. Горький).
Треба багато вчитися, щоб зрозуміти, що мало знаєш (М. Монтель).
Мислення – мати діяльності (Т. Карлейль).
Без праці не може бути чистого та радісного життя (А.П.Чехов).
Що може бути важливіше для мудреця , ніж хороша пам'ять (Джорж Севіл Галифакс).
Запам'ятовувати вміє той, хто вміє бути уважним (Т. Фуллер).

6 клас

Ключ „Навчання”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації навчальної діяльності учнів					
	На уроках	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилини та години спілкування	Робота з батьками	Зустріч з психологом
<p>Організація навчальної праці (використання часу у відповідності з самостійно складеним режимом дня, аналітичне сприймання змісту навчальних задач, визначення раціональної послідовності дій з індивідуального та колективного виконання завдання, застосування найбільш раціональних способів виконання завдань).</p> <p>Робота з книгою (сприймання всієї інформації при читанні, вдосконалення основних видів читання, визначення стилів тексту, збирання поточного матеріалу до певних тем, вміння самостійно знайти потрібну інформацію в бібліотеці, вміння користуватися каталогами, володіння простим бібліографічним описом книги, розрізнення характеру питань, ведення діалогу на матеріалі різних навчальних і вільних тем, створювання зв'язних висловлювань).</p> <p>Розумова діяльність (головне в прочитаному, аналіз явищ, подій, навчального матеріалу, висновки про головну думку осмисленої інформації, читання діаграм, графіків, користування опорними схемами, конспектами, будування плану розв'язання проблеми, аналіз відповіді, коригування мови та мовлення).</p> <p>Пізнавальні інтереси та нахили. Інтелект. Здібності. Самостійність.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для розвитку пізнавальної, інформаційної, самоосвітньої, творчої компетентностей учнів, для засвоєння ними програм з базових дисциплін на рівні індивідуальних можливостей.</p> <p>-Вправи на розвиток пам'яті, уваги, мислення, пізнавальних інтересів та здібностей.</p> <p>-Вивчення нахилів та здібностей учнів, попередження труднощів навчання.</p>	<p>-Лекторій „Резерви особистості” („Пам'ять – комора розуму”, „Вчись бути читачем”, „Як готуватися до олімпіад?”).</p> <p>-Виховна година „Як стати переможцем шкільного марафону?”, „Моє портфоліо”, «Твої здібності у твоїй власті».</p> <p>-Тестування учнів „Твій творчий потенціал”.</p> <p>-Бібліотечний урок.</p>	<p>-Предметні тижні.</p> <p>-День її Величності Книги.</p> <p>-Марафон „Інтелект. Талант. Духовність”.</p> <p>-Конкурс знавців української мови ім. П.Яцика</p> <p>-Олімпіади з базових дисциплін.</p> <p>-Заняття у зимовому садку.</p> <p>-Інтелектуальна гра „Сім див світу”.</p>	<p>-Бесіда „Як розвивали свої здібності та нахили відомі особистості”.</p> <p>-Відкритий мікрофон „Про цікаву подорож”.</p>	<p>-Лекторій „Читацька культура особистості”.</p> <p>-Індивідуальні консультації „Про причини відставання у навчанні”.</p> <p>-Обговорення з батьками результатів тестування учнів.</p>	<p>-Діагностика труднощів у навчанні.</p> <p>-Корекційні заняття за результатами діагностики.</p> <p>-Психологічний моніторинг за комплексом методик (рівень інтелекту, рівень мотивації, рівень емоційно – вольової сфери).</p>

Народна мудрість

Голова без розуму – болото.
Не бійся розумного ворога, а бійся дурного приятеля.
Не бажай синові багатства, а бажай розуму.
Не пером пишуть, а розумом.
Хороша книга яскравіша за зірку.
У Землі супутник – Місяць, у людини – книга. Хороша книга – свято.
Око бачить далеко, а розум ще даліше.
Один розум добре, а два ще краще.
Перемагай труднощі розумом, а небезпеку – досвідом.

Афоризми

Вважай нещасним той день чи ту годину, в які ти не засвоїв нічого нового і нічого не додав до своєї освіти (Я Коменський).
Силу розуму дають вправи, а не спокій (А.Поп).
Постав над собою 100 вчителів – вони виявляться безсилими, якщо ти сам не змусиш себе вчитися (В.О. Сухомлинський).
Пам'ять – єдиний рай, з якого нас не можуть вигнати (І. Рихтер).
Внимание – это та единственная дверь нашей души, через которую все, что есть в сознании, непременно проходит (К. Ушинський).
Чтение для ума – то же, что физические упражнения для тела (Д.Аддисон).
Читайте не размышляя все равно, что есть и не переваривать (Э.Берк).
Книги следует читать так же неторопливо и бережно, как они писались (Г.Торо).
Науку может всякий изучить, один с большим, другой – с меньшим трудом (Артур Шопенгауэр).
Свои способности человек может узнать, только попытавшись применить их на деле (Сенека).
Будьте способны на большее, чем то, что вы совершаете сегодня (Д. Гарфилд).
Запам'ятовувати вміє той, хто вміє бути уважним (С. Джонсон).
Способность предполагается заранее, но она должна стать умением (И.В.Гете).

7 клас

Ключ „Навчання”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації навчальної діяльності учнів					
	На уроках	На виховних годинах	У позакласній роботі	Години спілкування	Робота з батьками	Зустріч з психологом
<p>Організація навчальної праці (оволодіння вмінням організувати свою навчальну роботу, участь у колективній пізнавальній діяльності, визначення раціональної послідовності виконання домашньої роботи).</p> <p>Робота з книгою (користування засвоєними видами читання, вдосконалення вмінь виділяти головну думку, поняття в навчальній темі, висновки по темі, розвиток читання мовчки, використання простого і складного плану, робота з довідковим апаратом книги, володіння технікою роботи з довідковою літературою, вміння роботи виписки, відповіді на питання творчого характеру, ведення діалогу з метою закріплення теми, складання зв'язних текстів).</p> <p>Розумова діяльність (аналіз інформації, формулювання проблемних питань до тексту, узагальнення матеріалу, власна самооцінка знань, вчинків, дій).</p> <p>Раціональне планування. Самоосвіта. Культура розумової праці. Творча діяльність.</p> <p>Підготовка до профільної освіти.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для розвитку пізнавальної, інформаційної, самоосвітньої, творчої компетентностей учнів, для засвоєння ними програм з базових дисциплін на рівні індивідуальних можливостей.</p> <p>-Вправи на розвиток культури розумової праці, навичок самоосвіти, творчих здібностей.</p> <p>-Вивчення нахилів та здібностей учнів, попередження труднощів навчання.</p>	<p>-Лекторій „Резерви особистості” („Про розумові здібності”, „Що таке інтелект?”, „Самоосвіта – запорука успіху”).</p> <p>-Виховна година „Як стати переможцем шкільного марафону?”, „Мое портфоліо”.</p> <p>-Тестування учнів „Наскільки ви допитливі?”.</p> <p>-Бібліотечний урок.</p>	<p>-Предметні тижні.</p> <p>-День її Величності Книги.</p> <p>-Марафон „Інтелект. Талант. Духовність”.</p> <p>-Конкурс знавців української мови ім. П.Яцика</p> <p>-Олімпіади з базових дисциплін.</p> <p>-Дослідження в зимовому садку та на пришкільній ділянці.</p> <p>-Конкурс творчих робіт „Мандрівка коло світу”.</p>	<p>-Відкритий мікрофон „Як з'являються інтереси?”, „Як я розумію самоосвіту”.</p> <p>-Обмін думками „Самоповага і навчання. Чи є зв'язок?”</p>	<p>-Індивідуальні консультації „Про самоосвіту учня”.</p> <p>-Батьківські збори „Навчання дітей – наша спільна турбота” .</p>	<p>-Вивчення потреб у допрофільній та профільній освіті.</p> <p>-Діагностика пізнавальної направленості, нахилів, зацікавлень.</p>

Народна мудрість

Поважай себе, якщо хочеш, щоб інші тебе поважали (англійське прислів'я).
Сам себе не поважаєш – і інші не будуть тебе поважати (японське прислів'я).
Наука в ліс не веде, а з лісу виводить.
Вчитися ніколи не пізно.
Розум – найбільший скарб людини.
Мудрій голові досить два слова. Знання – це сонце, книга – вікно.
З ручаїв - ріки, з книжок – знання.
Людина до смерті вчиться.

Афоризми

Кто уважает себя – внушает почтение другим (Л.Вовенарг).
Освіта розумному показує, що він мало знає, а в дурня породжує ілюзію, що він знає багато (Ю. Тувім).
Якщо пошукаєш у книгах мудрості уважно, то знайдеш велику користь для душі своєї (Нестор, літописець Київської Русі).
Знание – это то, что наиболее существенным образом возвышает одного человека над другим (Джозеф Аддисон).
Тільки ті знання є результатом наших надбань, які ми здобуваємо самі (Я. Колас).
Знання і тільки знання роблять людину великою і вільною (Д. Писарєв).
Найкращий радник – наука, бо вона ніколи ні до кого не підлещується (Сократ).

8 клас

Ключ „Навчання”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації навчальної діяльності учнів					
	На уроках , факультативних заняттях	На виховних годинах	У позакласній роботі	Години спілкування	Робота з батьками	Зустріч з психологом
<p>Організація навчальної праці (самостійне визначення завдання наступної навчальної діяльності, планування її, планування самоосвіти, звертання до різних джерел інформації).</p> <p>Робота з книгою (Вилучання з тексту необхідної інформації, виконання завдань на рівні перетворюючого відтворення, на знаходження міжпредметних зв'язків, систематизація знань, уміння в процесі прослуховування вести записи, вміння працювати з бібліографічним апаратом бібліотеки, використання нотаток, цитування, вміння вести діалог з метою отримання нової інформації, участь у дискусіях, аргументування з посиленням на джерела, рецензування відповідей учнів).</p> <p>Розумова діяльність (аналіз навчальної інформації, знаходження міжпредметних зв'язків, розвиток самостійного творчого мислення, вміння робити узагальнення, висновки, здійснювання частково – пошукової діяльності, реконструювання інформації, Спостереження, доведення та спростування, перенесення знань і прийомів роботи на вирішення нових проблем. Корекція знань). Елементи навчально – дослідницької роботи. Сила волі. Характер. Розвиток мислення.</p> <p>Організація допрофільного навчання.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для розвитку пізнавальної, інформаційної, самоосвітньої, творчої компетентностей учнів, для засвоєння ними програм з базових дисциплін на рівні індивідуальних можливостей.</p> <p>-Вправи на розвиток культури розумової праці, навичок самоосвіти, творчих здібностей.</p> <p>-Здійснення допрофільної освіти.</p>	<p>-Лекторій „Резерви особистості” („Як розвивати мислення?”, „Що треба знати про характер людини”, „Вольова основа характеру людини – стрижень життєдіяльності”).</p> <p>-Виховна година „Трудова біографія моєї родини. Моя майбутня професія” (складання колажу).</p> <p>-Дослідження рис свого характеру (тестування)</p>	<p>-Предметні тижні.</p> <p>-День її Величності Книги.</p> <p>-Марафон „Інтелект. Талант. Духовність”.</p> <p>-Конкурс знавців української мови ім. П.Яцика</p> <p>-Олімпіади з базових дисциплін.</p> <p>-Дослідження в зимовому садку та на пришкольній ділянці.</p> <p>-Географічний КВК.</p>	<p>-Відкритий мікрофон „Мої кроки до успіху”, „Як виховувати волю?”.</p> <p>-Крісло відвертості „Основні риси мого характеру. Що треба змінити?”</p> <p>-Обмін думками „Як поліпшити успішність учнів класу?”</p>	<p>-Батьківські збори „Формування навичок самоосвіти й самовиховання в юнацькому віці”.</p>	<p>-Анкетування „Моє ставлення до навчання”, „Чи вмієте ви навчатися?”.</p>

Народна мудрість

Человек без воли, что каша без соли.

Афоризми

Між Людиною освіченою й неосвіченою така різниця, як між живим і мертвим (Аристотель).

Освіта – скарб, праця – ключ до нього (Буаст П'єр).

Порядок найбільше допомагає ясному засвоєнню (Цицерон).

Люди, що володіють характером, - совість суспільства (Р.Емерсон).

Кто не идет вперед, тот идет назад: стоячего положения нет (В.Г. Белинский).

Характер человека складывается благодаря добросовестному исполнению самых первых обязанностей (С. Смайлс).

Характер состоит в энергичном стремлении к достижению целей, которые каждый сам себе ставит (И. Гете).

Посейте поступок – и вы пожнете привычку, посейте привычку – и вы пожнете характер, посейте характер – и вы пожнете судьбу (Уильям Теккерей).

Характер гораздо больше сближает людей, чем ум (Ж.Ренан).

У каждого человека три характера: тот, который ему приписывают, тот, который он сам себе приписывает, и, наконец, тот, который есть в действительности (В.Гюго).

Характер есть хорошо воспитанная воля (Р. Емерсон).

Тот, кто хочет развить свою волю, должен научиться преодолевать препятствия (И. Павлов).

Источник всех действий человека есть его воля (В.Соловьев).

Там, где нет воли, нет и пути (Б.Шоу).

Наша личность – это сад, а наша воля – садовник (В.Шекспир).

Воля наша, как и наши мускулы, крепнут только от постоянно усиливающейся деятельности (К. Ушинский).

Каждый человек, не родившийся идиотом, может развить в себе мыслительную способность, может укрепить ее полезным трудом (Д.Писарев).

9 клас

Ключ „Навчання”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації навчальної діяльності учнів					
	На уроках , факультативних заняттях	На виховних годинах	У позакласній роботі	Години спілкування	Робота з батьками	Зустріч з психологом
<p>Організація навчальної праці (планування навчальної та самоосвітньої діяльності з урахуванням рекомендацій учителя, класного керівника, психолога та на основі самоаналізу власних умінь та навичок, визначення та аналіз засобів її досягнення).</p> <p>Робота з книгою (володіння всіма видами навчального читання, вдосконалення техніки вилучення інформації з тексту, використання різних форм згоргання інформації, Доповідь з опорою на план, тези, конспект, рецензування, робота з критичною літературою, реферат за одним - двома джерелами, ведення діалогу з метою систематизації отриманої інформації, будовання роздуму за планом, складання анотації книги, дайджести).</p> <p>Розумова діяльність (вміння структурно-генетичного аналізу та синтезу, розвиток асоціативного мислення, висновки з порівнянням, оцінка, виконання завдань відтворювально – творчого характеру, розв’язання пошукових, проблемних задач, самоконтроль, самооцінка своєї навчальної та самоосвітньої діяльності, коригування) Здійснення допрофільної освіти.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для розвитку та вдосконалення пізнавальної, інформаційної, самоосвітньої, творчої компетентностей учнів, для засвоєння ними програм з базових дисциплін на рівні індивідуальних можливостей.</p> <p>-Здійснення допрофільної освіти.</p> <p>-Інтерактивні справи на розвиток асоціативного мислення, самооцінку навчальної діяльності.</p>	<p>-Лекторій «Резерви особистості» («Самовиховання інтелекту», «Шкільний урок – головний резерв самоосвіти», «Як готуватися до ДПА»).</p> <p>-Усний журнал «Великий світ професій: як почати пошук своєї».</p> <p>-Самоаналіз - звіт «Мое портфоліо».</p> <p>-Класні збори «Про успішність та якість знань учнів класу».</p>	<p>-Предметні тижні.</p> <p>-День її Величності Книги.</p> <p>-Марафон „Інтелект. Талант. Духовність”.</p> <p>-Конкурс знавців української мови ім. П.Яцика</p> <p>-Олімпіади з базових дисциплін.</p> <p>-Конкурс та захист творчих та науково-дослідницьких робіт.</p> <p>-Відкрите заняття клубу „Феміда”.</p>	<p>-Відкритий мікрофон „Мій кумір у житті”, „Чи можна вважати мене цілеспрямованою особистістю?”.</p> <p>-Крісло відвертості „Самохарактеристика”.</p>	<p>-Індивідуальні консультації „Як готувати дитину До ДПА?”</p> <p>-Батьківські збори „Майбутнє моєї дитини. Яким я його бачу?”</p>	<p>-Діагностика професійної направленості за комплексом методик.</p> <p>-Тренінгові заняття з циклу „Самопізнання. Самоаналіз. Саморефлексія”.</p> <p>-Тренінг професійного самовизначення.</p>

Народна мудрість

Хочешь быть умным, научись разумно спрашивать, внимательно слушать, спокойно отвечать и перестань говорить, когда больше нечего сказать.
Берись за то, к чему ты годен.

Афоризми

Байдикування на уроках, відсутність розумової праці там, де вона має бути, - головна причина відсутності вільного часу (В.О. Сухомлинський).

Справжній учень вчиться розвивати невідоме з допомогою відомого і тим самим наближається до вчителя (И.Гете).
Навчайтесь так, немов ви постійно відчуваєте недостачу своїх знань, і так, немов ви постійно боїтесь розгубити свої знання (Конфуцій).

Найденная, но незаписанная мысль – это найденный и потерянный клад (Д.И.Менделеев).

Искусство читать – это искусство мыслить с некоторой помощью другого (Э. Фаге).

Чтение – это нечто объединяющее зрение, слух, чутье и мышление (Н. Хикмет).

Чтение формирует человека (Ф.Бэкон).

Великие личности не созданы природой, а самостоятельно сделали себя: они стали тем, чем хотели быть и остались верными этому своему устремлению до конца жизни (Гегель).

Чтение делает человека знающим, беседа – находчивым, а привычка записывать – точным (Фрэнсис Бэкон).

Самый мудрый человек тот, кого больше всего раздражает потеря времени (Данте Алигьери).

10 клас

Ключ „Навчання”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації навчальної діяльності учнів					
	На уроках, факультатив-них заняттях	На виховних годинах	У позакласній роботі	Години спілкування	Робота з батьками	Зустріч з психолог-гом
<p>Організація навчальної праці (самостійне планування навчальної та самоосвітньої діяльності, відбір раціональних способів її виконання).</p> <p>Робота з книгою (вдосконалення техніки вилучення інформації при читанні, використання різних форм фіксації тексту, складання складного плану побудови відповіді, володіння технікою самоосвітньої діяльності, вміння формувати свої інформаційні потреби та запити, складання списку літератури з теми, володіння методикою підготовки й захисту реферату, виконання та презентація творчого проекту, користування комп'ютером як засобом отримання інформації, праця з файлами та папками, дисками та дискетами, вихід в Інтернет, вільне володіння формами діалогічного мовлення, підготовка повідомлень на основі різноманітних джерел знань, ведення толерантної дискусії, ведення записів лекцій, написання рецензій на книгу, фільм).</p> <p>Розумова діяльність (виконання завдань відтворювально – творчого характеру з переважанням елементів творчої діяльності, проблемні завдання, встановлення міжпредметних зв'язків на основі теоретичних знань, аналіз, синтез, розвиток критичного мислення, вміння аргументувати, пов'язувати все в систему, самокритично оцінювати результати своєї роботи, критичне сприймання свого та чужого мовлення, визначення способів вдосконалення його).</p> <p>Спрямованість особистості. Мотиви навчання. Самоактуалізація. Самостимулювання, Самооцінка. Впровадження профільної освіти.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для розвитку та вдосконалення пізнавальної, інформаційної, самоосвітньої, творчої компетентностей учнів, для засвоєння ними програм з базових дисциплін на рівні індивідуальних можливостей.</p> <p>-Здійснення профільної освіти.</p> <p>-Написання творчих, навчально – дослідницьких робіт.</p> <p>-Навчальні дискусії.</p>	<p>-Лекторій „Резерви особистості” („Про спрямованість особистості та мотиви навчання”, „Умови самоактуалізації”, „Методи самостимулювання”).</p> <p>-Класні збори „Про результати навчання та самоосвіти учнів класу”.</p>	<p>-Предметні тижні.</p> <p>-День її Величності Книги.</p> <p>-Марафон „Інтелект. Талант. Духовність”.</p> <p>-Конкурс знавців української мови ім. П.Яцика</p> <p>-Олімпіади з базових дисциплін.</p> <p>-Конкурс та захист творчих та науково-дослідницьких робіт.</p>	<p>-Обговорення думок „Самооцінка – перший структурний елемент самовиховання”.</p> <p>-Обговорення думок „Професія моїх батьків. „За” та „Проти”.</p>	<p>-Індивідуальні бесіди з батьками про успішність учнів, мотиви навчання.</p>	<p>-Психологічний супровід.</p> <p>-Створення творчих проектів учнями.</p>

Народна мудрість

Грамоти вчиться – завтра знадобиться.
Наука – срібло, а практика – золото.
Не всякий, хто читає, в читанні силу знає.
Учись – на старість буде як знахідка.

Афоризми

Учень, що вчиться без бажання, що птах без крил (Сааді).
Ті, що люблять вчитися, ніколи не бувають бездіяльними (Монтеск'є Шарль Луї).
Знання – це єдине, що суперечить долі і здатне її здолати (О.Лосєв).
Освічена людина тим і відрізняється від неосвіченої, що продовжує вважати свою освіту незакінченою (К.М.Симонов).
Твердый характер должен сочетаться с гибкостью разума (Люк де Клапье Вовенарг).
Торжество разума заключается в том, чтобы жить в мире с теми, кто разума не имеет (Вольтер).
Ничего нет в жизни более важного и любопытного, чем мотивы человеческих действий (А. Горький).
Ты рожден человеком, но Человеком надо стать (М.Горький).
Нужно жить всегда влюбленным во что –нибудь недоступное тебе. Человек становится выше ростом оттого, что тянется вверх (М.Горький).
Когда человек сознательно или интуитивно выбирает себе в жизни какую-то цель, жизненную задачу, он вместе с тем невольно дает себе оценку. По тому, ради чего человек живет, можно судить о его самооценке – низкой или высокой (Д.Лихачев).

11 клас

Ключ „Навчання”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації навчальної діяльності учнів					
	На уроках, факультативних заняттях	На виховних годинах	У позакласній роботі	Години спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з психологом
<p>Організація навчальної праці (володіння сформованими вміннями та навичками навчання та самоосвіти, раціональне розподілення часу, планування та коригування навчальної діяльності, вибір форм самоосвіти та джерел пізнання).</p> <p>Робота з книгою (володіння системою сформованих навичок читання, вибір форм вилучення і систематизації навчальної інформації, використання різних форм записів у процесі слухання навчальних текстів, вільна орієнтація в інформаційному просторі, користування послугами різних бібліотек та інформаційних служб, вміння працювати з комп'ютером, пошук інформації в Інтернеті, логічне викладання навчального матеріалу, користування згорнутими формами викладання, засобами наочності, редагування свого та чужого тексту).</p> <p>Розумова діяльність (аналіз навчального матеріалу, розкриття закономірності, виявлення аналогії, володіння раціональними способами розв'язання широкого кола проблем у науковій сфері, систематизація, абстрагування, узагальнення, класифікація навчального матеріалу, оволодіння технікою та методикою розумової праці, самостійного набуття знань, творче застосування знань, умінь у нових, нестандартних ситуаціях, в різних видах навчально – пізнавальної діяльності, вміння критично підходити до оцінювання власної діяльності, поточних та кінцевих результатів).</p> <p>Самоаналіз. Самоконтроль. Життєва мета. Самовдосконалення.</p> <p>Впровадження профільної освіти.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для розвитку та вдосконалення пізнавальної, інформаційної, самоосвітньої, творчої компетентностей учнів, для засвоєння ними програм з базових дисциплін на рівні індивідуальних можливостей.</p> <p>-Здійснення профільної освіти.</p> <p>-Написання творчих, навчально – дослідницьких робіт.</p> <p>-Навчальні дискусії.</p>	<p>-Лекторій „Резерви особистості” („Мета – життєва стратегія особистості”, „Сотвори себе сам!”, „Що таке самоаналіз”).</p> <p>-Екскурсії на підприємства міста.</p>	<p>-Предметні тижні.</p> <p>-День її Величності Книги.</p> <p>-Марафон „Інтелект. Талант. Духовність”.</p> <p>-Конкурс знавців української мови ім. П.Яцика</p> <p>-Олімпіади з базових дисциплін.</p> <p>-Конкурс та захист творчих та науково-дослідницьких робіт</p>	<p>-Обговорення думок „Як досягти поставленої мети?”.</p> <p>-Відкритий мікрофон „Розумове та моральне самовдосконалення – сенс нашого життя”.</p> <p>-Дискусія „Успішна особистість. Яка вона?”</p>	<p>-Індивідуальні та колективні консультації для батьків щодо підготовки дітей до ДПА, ЗНО.</p>	<p>-Тренінг особистісного зростання.</p> <p>-Тренінг психологічної готовності до ЗНО</p>

Народна мудрість

Грамотний – видючий і на все тямущий.

Не на користь книжку читати, якщо вершки лише хапати.

Афоризми

Я полагаю, что ни в каком учебном заведении образованным человеком стать нельзя. Но во всяком хорошо поставленном учебном заведении можно стать дисциплинированным человеком и приобрести навык, который пригодится в будущем, когда человек вне стен учебного заведения станет образовывать сам себя (М.А.Булгаков).

Добродетели могут принести и вред, если они не освещены светом разума (Оноре де Бальзак).

Кого можно считать умным? Того, чьи планы в большинстве случаев осуществляются (Абу-ль-Фарадж).

Лучше помалкивать и казаться дураком, чем открыть рот и окончательно развеять сомнения (Марк Твен).

Мало иметь хороший ум, главное – хорошо его применять (Рене Декарт).

Удержаться на высоте своего успеха или на уровне своего богатства – вот на что нужно больше всего ума (Люк де Кларье Вовенарг).

Ум есть драгоценный камень, который более красиво играет в оправе скромности (М. Горький).

Человек вырастает по мере того, как растут его цели (Ф.Шиллер).

Цель жизни выбирается не характером, а умом; и выбор, удачный или неудачный, обуславливается тем умственным развитием и теми знаниями, которыми обладает человек в то время, когда ему приходится выбирать (Д. Писарев).

Когда человек не знает, к какой пристани он держит путь, для него ни один ветер не будет попутным (Сенека).

У кого нет цели, тот не находит радости ни в каком занятии (Д. Леопарди).

Очень многое из того, чего человек достигает в жизни – какое он занимает в ней положение, что приносит другим и получает для себя, - зависит от него самого. Удача не приходит случайно. Она зависит от того, что человек считает в жизни удачей, как он сам себя оценивает, какую жизненную позицию избрал, какая, наконец, у него цель в жизни... (Д.Лихачев).

Необходимо всегда пытаться превзойти себя; это занятие следует продолжать всю жизнь (А. Кристина).

Дерзай – ты станешь тем,

Кем ты желаешь быть! (В.Шекспир)

1 клас

Ключ „Спілкування”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації комунікативної діяльності учнів					
	На уроках та перервах	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з психологом
<p>Людина як особистість, як складно організована моральна і самоцінна істота. Соціалізація особистості молодшого школяра. Взаємодія людей у сім'ї, колективі, суспільстві (етична грамота: людина серед людей). Активне спілкування дітей з природним і соціальним оточенням. Накопичення досвіду особистісного ставлення до системи цінностей українського суспільства (етнічних, загальнонаціональних, загальнолюдських).</p>	<p>-Повторення зразка поведінки будь –кого з учнів. -Інсценування віршів, уривків з оповідань на моральні теми. -Сюжетно – рольові ігри „На дні народження”, „В магазині”, „На вулиці”. -Практикум з морального вибору („Так і не так”, „Ні за те і ні за це”, „А ти б як?”, „Що не так?”). -Складання правил спілкування. -Ігри на встановлення позитивного емоційного контакту дітей між собою на перервах „Клубочок”, „Дружба починається з посмішки”, „Рукавичка”, „Комплімент” -Ігри на розвиток комунікативних умінь „Струмочок”, „Чехарда”, „Паровозик”, „Кораблик”.</p>	<p>-Ти збираєшся до школи. Корисні поради першокласникам. -Ввічливість. Знайомство. -Умій себе поводити. Ліки від вередливості. -Закони взаємин. Ми такі різні. Соціальні ролі. -Перлінка любові (про доброту і милосердя). -Будь чуйним і уважним. -Про чесність. -Дружба. Яка вона. Надійний товариш. -Скромність. -Моє, твоє, наше. -Школа шляхетності „Головні правила для язика”.</p>	<p>-Свято ввічливих малят. -Мала сцена Інсценування казки „Друзі із біди визволять завжди”.</p>	<p>-Проблемна бесіда „Ти чи ви?”, „Чи вміємо ми зачиняти двері?” -Обговорювальна бесіда „Образливе слово”, „Ти йдеш у гості”, „До тебе прийшов гість”, „Запрошуємо до столу”. -Бесіда – оцінка „Чи вміємо ми дякувати?”, „Як ми вітаємо один одного?”, „Чи вміємо ми прощати і миритися” (заучування мирилок). -Інсценування вірша Б.Заходера „Буква Я” „Треба , щоб і ти, і я знали місце букви Я”</p>	<p>-Батьківський практикум „Якщо дитина замкнута”, „Якщо дитині важко подружитися”, „Якщо дитина каже брехню”, „Якщо дитина бере чужі речі”. -Батьківські збори „Спілкування та розвиток особистісних якостей дитини”. -Анкетування „Спілкування дітей та батьків”.</p>	<p>-Казкотерапія з проблем спілкування. -Лялькова терапія для дітей з проявами тривоги, низької самооцінки. -Корекція дезадаптивності.</p>

Народна мудрість

Слово не горобець, вилетить – не впіймаєш.
Хочеш когось привітати, думай, що і як сказати.
Ввічливий та чемний – усім приємний.
Слова щирого вітання дорожчі за частування.
У хвалька язик діє, а рука не вміє.
У брехні короткі ноги.

Афоризми

Справжня ввічливість полягає в доброзичливому ставленні до людей (Ж.Ж.Руссо).
Жодна причина не вибачає неввічливості.

2 клас

Ключ „Спілкування”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації комунікативної діяльності учнів					
	На уроках та перервах	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з психологом
<p>Вивчення норм літературної мови. Поняття по культуру спілкування. Правила для учнів. Правила співпраці під час виконання завдань у парі, у групі, в колективі, під час гри, участі в громадських справах. Традиційна сімейна мораль українців (шанобливе ставлення до старших). Слова етикету вітання, прощання, прохання, вибачення. Культура спілкування з ровесниками й дорослими. Вибір друзів. Вміння товаришувати і спілкуватися.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для засвоєння учнями програмних норм літературної мови, ознайомлення з поняттям культури спілкування. -„Розминка” („Добридень”, „Давайте привітаємось”, „Спіймай мій настрій”, „Передай тепло сердечок”). -Ігри (Чарівні окуляри). -Ситуативно – комунікативні вправи („Як познайомитись”, „Ми - покупці”, „Ми в лікарні”, „Ми в бібліотеці”, „Правила ввічливості”).</p>	<p>-Круглий стіл (Складання правил співжиття в колективі, Складання пам'яток для дівчат та хлопців „Як зміцнити дружбу?”). -Бесіди («Школа добрих манер», „Гарні вчинки – ознака вихованої дитини”, „З родини йде життя людини”, „У країні добрих і ввічливих людей”). -Гра – естафета „Скажи товаришеві добре слово”. -Тестування („Секрети культурної людини”, „Я і колектив”).</p>	<p>-Декадник з виховання культури мовлення та спілкування. -Тиждень української мови та писемності.</p>	<p>-Ранкові зустрічі (Обговорення подій минулого дня, привітання з днем народження, з значними та малими перемогами, компліменти та зауваження одне одному). -П'ятихвилинки („Неприпустимість призвиськ”, „Вчуся радіти успіхам однокласників”, „Торбинка ввічливих слів”, розучування „мирилок”).</p>	<p>-Індивідуальні консультації („Ваші стосунки з дитиною”, „Як уникнути домашніх баталій або дисципліна без конфліктів”, „Культура мовлення в родині”).</p>	<p>-Індивідуальна робота з учнями (корекція стосунків з однолітками). -Психологічні ігри, направлені на згуртування колективу.</p>

Народна мудрість

Слова щирого вітання дорожчі за частування.
Дерево міцніє коріннями, а людина – друзями.
Скажи мені, хто твій друг, і я скажу, хто ти.
Умій сказати, умій і замовчати.
У товаристві лад – всяк тому рад.
От учтивих слов язык не отсохнет.
Сонце зігріває повітря, а друг – душу.
Дружні сороки і тигра переможуть.
Семеро одного не ждуть.

Афоризми

П'ять правил пам'ятай завжди: кому, коли, про кого, як і де говориш ти (Омар Хайям).
Робіть так, щоб людям, які вас оточують, було добре (В.О.Сухомлинський).
Без справжньої дружби життя ніщо (Цицерон).

3 клас

Ключ „Спілкування”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації комунікативної діяльності учнів					
	На уроках та перервах	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з психологом
Вивчення норм літературної мови. Мова як засіб спілкування, пізнання, впливу на стосунки людей. Уявлення про культуру мовлення і спілкування, етичні норми спілкування.	-Створення ситуації успіху для засвоєння учнями програмних норм літературної мови, ознайомлення з поняттям культури спілкування. -„Розминка” („Розкажи про свій настрій”, „Як правильно сказати”, „Виправи помилку”). -Ситуативно – комунікативні вправи „Ми на вулиці”, („Подорож місцями літнього відпочинку”, „Добре слово – добром повертається”, „Правила ввічливості”). -Складання та розігрування діалогів „Людина серед людей”. -Рольові ігри.	-Бесіди („Вчимося культури повсякденного спілкування”, „Школа добрих манер”). -Тренінг „Говори мало, слухай багато, а думай ще більше”	-Декадник з виховання культури мовлення та спілкування. -Тижень української мови та писемності. -Конкурс знавців української мови ім. П.Яцика.	-Ранкові зустрічі (Обговорення подій минулого дня, привітання з днем народження, з значними та малими перемогами, компліменти та зауваження одне одному). -П'ятихвилинки („Так чи не так”, „Як правильно”, „Торбинка ввічливих слів”, „Пропонуй другу цікаву книгу”).	-Індивідуальні консультації („Ваші стосунки з дитиною”, „З ким дружить ваша дитина?”, „Культура мовлення в родині”). -Рекомендації „Корекція мовлення дитини. Що дитині читати та дивитись по телебаченню?”	-Індивідуальна робота з учнями (корекція стосунків з однолітками). -Соціометричні дослідження рівня згуртованості колективу, визначення емоційного статусу членів колективу.

Народна мудрість

Доброе слово теплее шубы.
Речь вести - не лапти плести.
Речь красна слушанием.
Не спеши языком, торопись делом.
Який кущ, така й калина; яка мати, така й дитина.
Говори мало, слухай багато, а думай ще більше
Необдуманное слово в беду заведет.
Немає друга - шукай, а знайдеш – тримай.
Краще гірка правда, ніж солодка брехня.

Афоризми

Выражение лица в зеркале видится, души же в беседах проявляется (Демокрит).
Серця дітей повинні бути відкритими для радощів і горя інших людей (В.О.Сухомлинський).
Тож усе, чого тільки бажаєте, щоб чинили вам люди, те сааме чиніть їм ви (З Біблії).

4 клас

Ключ „Спілкування”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації комунікативної діяльності учнів					
	На уроках та перервах	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з психологом
Вивчення норм літературної мови. Культура мовлення та спілкування.	<p>-Створення ситуації успіху для засвоєння учнями програмних норм літературної мови, ознайомлення з поняттям культури спілкування.</p> <p>-„Розминка” („Які етичні норми я знаю?”, „Як правильно сказати”, „Виправи помилку”).</p> <p>-Ситуативно – комунікативні вправи „Ми у громадському транспорті”, „Характеристика персонажів художніх творів за їх мовленням”</p> <p>-Складання та розігрування діалогів.</p> <p>-Рольові ігри.</p>	<p>-Бесіди („Вчимося культурі повсякденного спілкування”, „Школа добрих манер”).</p> <p>-Круглий стіл „Чому мовлення повинно бути культурним”.</p>	<p>-Засідання в клубі ввічливості (обговорення ситуацій спілкування).</p> <p>-Декадник з виховання культури мовлення та спілкування.</p> <p>-Тиждень української мови та писемності.</p> <p>-Конкурс знавців української мови ім. П. Яцика.</p>	<p>-Ранкові зустрічі (Обговорення подій минулого дня, привітання з днем народження, з значними та малими перемогами, компліменти та зауваження одне одному).</p> <p>-П'ятихвилинки („Так чи не так”, „Як правильно”, „Торбинка ввічливих слів”, „Чому ми так кажемо?” (Фразеологізми та крилаті висловлювання).</p>	<p>-Індивідуальні консультації („Ваші стосунки з дитиною”, „Словники у домашній бібліотеці”, „Культура мовлення в родині”).</p> <p>-Рекомендації „Корекція мовлення дитини. Як збагачувати словниковий запас дитини?”</p>	<p>-Індивідуальна робота з батьками учнів „Домашні конфлікти: механізм та профілактика”.</p> <p>-Індивідуальні консультації для учнів „Як ми спілкуємось” (корекція стосунків з однолітками).</p>

Народна мудрість

Красна речь поговоркою.
Красна речь с пословицей.
Красную речь красно и слушать.
Кто без устали болтает, в том толку не бывает.
Язык мой – друг мой, язык мой – враг мой.
С ним говорить, что воду решетом носить.
С глупой речью сиди за печью.
Поговорка в начале речи – как сладкий мед из кувшина.

Афоризми

Прекрасная вещь – общение с мудрецом (Аристофан).
Добре слово краще за багатство (Публилій Сір).
У короткого ума – длинный язык (Аристофан).
Слова – тоже поступки (А.Франс).
Умен ты или глуп, велик ты или мал,
Не знаем мы, пока ты слова не сказал (Саади).
Будь осторожен, выбирая слово, -
Им осчастливить можно и убить! (Н. Грибачев).

5 клас

Ключ „Спілкування”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації комунікативної діяльності учнів					
	На уроках	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки та години спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з психологом
<p>Мова як засіб мовлення. Невербальна комунікація як допоміжний засіб спілкування. Навчання учнів засобам спілкування. Бесіда. Діалог. Слово. Міміка. Жести. Комунікативна культура – запорука щирого спілкування. Формування колективу та культура спілкування.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для засвоєння учнями програмних норм літературної мови на уроках вивчення та закріплення матеріалу. -Навчання учнів елементарним правилам хорошого мовлення. Розвиток зв'язного мовлення (спеціальні уроки розвитку мовлення). -Розв'язання ситуативно – комунікативні вправ -Складання та розігрування діалогів. -Рольові ігри („З чого розпочати?”, „Як спілкуватися з дорослими?”). -П'ятихвилинки „Сходьки до підвищення мовленнєвої культури учнів”.</p>	<p>-Тестування „Ваш стиль спілкування”. -Тренінг („Вчимося правильно спілкуватися”, „Давайте знайомитись”).</p>	<p>-Декадник з виховання культури мовлення та спілкування. -Тиждень української мови та писемності. -Конкурс знавців української мови ім. П. Яцика. -Заняття шкільного гуртка „Вчимося спілкуванню”</p>	<p>-Ранкові зустрічі (Обговорення подій минулого дня, привітання з днем народження, з значними та малими перемогами, компліменти та зауваження одне одному). -Бесіда „От улыбки станет всем светлей”. -Бесіда – обмін думками „Мистецтво дарувати”</p>	<p>-Тестування „Стиль спілкування в вашій родині.” -Батьківські збори. Аналіз результатів тестування учнів та батьків. Рекомендації класного керівника.</p>	<p>-Індивідуальна робота з батьками учнів „Розмова про розмову”. -Індивідуальні консультації для учнів „Як ми спілкуємось” (корекція стосунків з однолітками та дорослими). -Тренінгові заняття за програмою ТСП (творча співпраця ровесників). -Діагностика. Тест на вивчення згуртованості колективу. Ігри на підвищення потенціалу мовної діяльності.</p>

Народна мудрість

Знаєш – кажи, не знаєш – мовчи.
Всіх слухай, а свій розум май.
Хто людей питає, той розум має.
Слово – срібло, а мовчання – золото.
Для ввічливості всі двері відкриті.

Афоризми

Всім розумним людям слід знаходитись у взаємному спілкуванні (Плавт).
Слово есть поступок (Л.Н. Толстой).
Вміння вести розмову– це талант (Стендаль).
Всегда внимательно смотри на каждого человека, с которым ты встречаешься, и старайся найти в нем что –нибудь хорошее (С. Дезибур).
Слово со скомканным началом напоминает человека с отрубленной головой (К Станиславский).

6 клас

Ключ „Спілкування”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації комунікативної діяльності учнів					
	На уроках	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки та години спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з психологом
<p>Спілкування як міжособистісні зв'язки школярів. Необхідні умови доброзичливого ставлення учнів одне до одного. Стиль взаємовідношень дітей у колективі, родині. Особистість та колектив. Організація колективної творчої діяльності як умова згуртування учнівського колективу. Роль спілкування у процесі підготовки та проведенні колективної творчої справи. Подолання міжособистісних конфліктів як запорука єдності колективу. Конструювання спілкування у конфліктній ситуації. Діалогічне й монологічне мовлення. Використання прислів'їв та приказок. Вивчення жанрів усної народної творчості. Вдосконалення емоційного забарвлення мовлення. Поняття про особистість, індивідуальні риси, колектив та колективну справу, конфлікт.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для засвоєння учнями програмних норм літературної мови на уроках вивчення та закріплення матеріалу. -Навчання учнів елементарним правилам хорошого мовлення. Розвиток зв'язного мовлення (спеціальні уроки розвитку мовлення). -Розв'язання ситуативно – комунікативні вправ -Складання та розігрування діалогів. -Рольові ігри. -П'ятихвилинки „Сходинки до підвищення мовленнєвої культури учнів”.</p>	<p>-Тестування („Моя думка про клас, в якому я навчаюсь”, „Чи ти вмієш бути другом?”). -Тренінг „Чи вміємо ми берегти таємницю”. -Колективна творча справа „Естафета улюблених занять”, презентація класного колективу. -Бесіди „Навчаємося слухати та розуміти одне одного”, „Де незгода, там часто шкода”.</p>	<p>-Декадник з виховання культури мовлення та спілкування. -Тиждень української мови та писемності. -Конкурс знавців української мови ім. П. Яцика. -Заняття шкільного гуртка „Вчимося спілкуванню”.</p>	<p>-Ранкові зустрічі (Обговорення подій минулого дня, привітання з днем народження, з значними та малими перемогами, компліменти та зауваження одне одному). -Відкритий мікрофон „Найважливіший урок дитинства – нікому не причиняти зла”, „Чи можна змінити себе?” Бесіда – роздум „Жарт. За та проти”.</p>	<p>-Індивідуальні бесіди „Культура спілкування батьків – приклад для наслідування”. -Батьківські збори „Мистецтво – бути іншим”.</p>	<p>-Індивідуальна робота з батьками учнів „Про мовленнєву скверну”. -Індивідуальні консультації для учнів „Як ми спілкуємось” (корекція стосунків з однолітками та дорослими). -Графічна бесіда „Моє коло спілкування”. -Ігри на підвищення потенціалу мовної діяльності.</p>

Народна мудрість

Человек познается по его языку, как плохой орех по своей легкости.

Лошадь узнают по езде, а человека в общении.

Де гурт, там і сила.

У колективі чужої роботи немає.

Афоризми

Никогда не забывайте, что умение слушать – это великая сила. Мир нуждается в слушателях (Б. Зигель).

Хорошо, кто хорошо говорит, но еще лучше, кто хорошо слушает (Р. Эмерсон).

У нас два уха и только один язык для того, чтобы мы могли больше слушать и меньше говорить (Диоген).

Каков человек, такова и его речь (Цицерон).

Шутку, как соль, следует употреблять умеренно (Пифагор).

Юмор – это всегда немножко защита от судьбы (К. Чапек).

7 клас

Ключ „Спілкування”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації комунікативної діяльності учнів					
	На уроках	На виховних годинах	У позакласній роботі	Години спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з психологом
<p>Засвоєння норм літературної мови, якостей хорошого мовлення</p> <p>Усвідомлення „Я – концепція” як необхідна умова формування у школярів позитивних якостей. Духовне зростання особистості школяра.</p> <p>Самоствердження учнів у колективі.</p> <p>Самовдосконалення як формування характеру.</p> <p>Спрямованість особистості та її творчий потенціал як чинники самовизначення.</p> <p>Поняття про „Я - концепцію”, саморозвиток, самопізнання, самовдосконалення, світ, людство, сенс життя, майбутнє, мрії, самовизначення, самореалізацію.</p> <p>Вдосконалення емоційної сфери спілкування, засоби подолання конфліктів.</p> <p>Психологічна допомога у проблемних ситуаціях спілкування.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для засвоєння учнями програмних норм літературної мови на уроках вивчення та закріплення матеріалу.</p> <p>-Навчання учнів правилам хорошого мовлення. Розвиток зв'язного мовлення (спеціальні уроки розвитку мовлення).</p> <p>-Ситуативно – комунікативні вправи</p> <p>-Складання діалогів.</p> <p>-Рольова гра „Якщо я був би на його місці”.</p> <p>-П'ятихвилинки „Сходінки до підвищення мовленнєвої культури учнів”.</p>	<p>-Тестування учнів з метою визначення рівня їх самооцінки.</p> <p>Анкетування з метою виявлення власних здібностей учнів, рис та якостей.</p> <p>-Колективна творча справа „Жива газета”.</p> <p>-Бесіда „Мій етичний кодекс”.</p>	<p>-Декадник з виховання культури мовлення та спілкування.</p> <p>-Тиждень української мови та писемності.</p> <p>-Конкурс знавців української мови ім. П. Яцика.</p>	<p>-Ранкові зустрічі (Обговорення подій минулого дня, привітання з днем народження, з значними та малими перемогами, компліменти та зауваження одне одному).</p> <p>-Відкритий мікрофон „Як стати іншим”, „Чому у мене такий характер”</p> <p>-Дискусія „Чи легко позбавитись пороків?”</p>	<p>-Індивідуальні бесіди „Про чистоту мовлення дитини”.</p> <p>-Батьківські збори „Батьки і діти - вічна проблема: шляхи розв'язання”.</p>	<p>-Індивідуальна робота з батьками учнів</p> <p>Рекомендації щодо корекції етичного кодексу підлітка.</p> <p>-Індивідуальні консультації для учнів „Як ми спілкуємось” (корекція стосунків з однолітками та дорослими).</p> <p>-Діагностика „Визнання психологічного мікроклімату колективу”.</p> <p>-Методика вивчення компетентності у спілкуванні.</p> <p>Оцінка рівня комунікативності.</p>

Народна мудрість

Умій сказати, умій й змовчати.

Від теплого слова і лід розтане.

Дружно люди візьмуться – гори здадуться.

Не говори, що знаєш, але знай, що говориш.

Афоризми

Пізнай себе, і ти пізнаєш світ (Сократ).

Людина повинна навчитися підкорятися собі самій (Цицерон).

Якщо ви хочете, щоб вас поважали, майте справу тільки з тими людьми, які заслуговують на повагу (Ж. Лабрюйель).

Насолода спілкування – основна ознака дружби (Арістотель).

Чим людина розумніша й добріша, тим більше вона помічає добра в інших людях (Б. Паскаль).

Багато говорити і багато сказати – не одне й те ж (Софокл).

Почитай всех людей равными, ибо в сердце каждого горит божественный свет (Нанак).

Единственная настоящая роскошь – это роскошь человеческого общения (А. Сент - Экзюпери).

8 клас

Ключ „Спілкування”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації комунікативної діяльності учнів					
	На уроках	На виховних годинах	У позакласній роботі	Години спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з психологом
<p>Засвоєння норм літературної мови, якостей хорошого мовлення</p> <p>Формування у школярів позитивних якостей.</p> <p>Духовне зростання особистості школяра</p> <p>Культура спілкування як спосіб організації життя.</p> <p>Спілкування як цінність.</p> <p>Вміння спілкуватися – неодмінна умова успіху.</p> <p>Основи спілкування. Стили спілкування. Психологія спілкування. Шляхи до взаєморозуміння.</p> <p>Технологія спілкування.</p> <p>Мова спілкування. „Шість правил, дотримання яких дозволяє подібатись людям” (Д.Карнегі).</p> <p>Вдосконалення емоційної сфери спілкування.</p> <p>Емпатійний засіб спілкування. Поняття про емпатію. Невербальні засоби спілкування: зовнішній вид, міміка, жести, усмішка. Очі – дзеркало душі.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для засвоєння учнями програмних норм літературної мови на уроках вивчення та закріплення матеріалу.</p> <p>-Навчання учнів правилам хорошого мовлення. Розвиток зв’язного мовлення (спеціальні уроки розвитку мовлення).</p> <p>-Ситуативно – комунікативні вправи „Психологічний портрет”, „Почуття іншого”, „Емпатія”, „Міміка і жести”.</p> <p>-Складання діалогів.</p> <p>-Інтерактивна гра „Что в имени тебе моем?”, „Прогулянка з компасом”, „Імпульс”.</p> <p>-П’ятихвилинки „Сходінки до підвищення мовленнєвої культури учнів”.</p>	<p>-Система бесід – роздумів «Культура спілкування як спосіб організації життя.», „Наш етичний словник”.</p> <p>-Тестування „Чи подобається ви людям?”, „Про що говорить вам міміка і жести” .</p> <p>-Усний журнал „Основні правила спілкування, дотримання яких дозволяє подібатись людям” .</p>	<p>-Декадник з виховання культури мовлення та спілкування.</p> <p>-Тиждень української мови та писемності.</p> <p>-Конкурс знавців української мови ім. П. Яцика.</p> <p>-Конкурс на кращу промову екскурсоводу „В шкільній художній галереї”.</p> <p>-Заняття шкільного гуртка «Юнкор».</p>	<p>-Ранкові зустрічі (Обговорення подій минулого дня, привітання з днем народження, з значними та малими перемогами, компліменти та зауваження одне одному).</p> <p>-Відкритий мікрофон „Найважливіший урок дитинства – нікому не причиняти зла”, „Чи можна змінити себе?”, „У чому полягає культура зовнішності?”.</p> <p>Бесіда – роздум „Про довіру у спілкуванні”.</p>	<p>-Індивідуальні бесіди „Психологічні особливості родинного спілкування”, „Як створити атмосферу довірливого спілкування?”</p> <p>-Батьківські збори „Батьки і діти - вічна проблема: шляхи розв’язання”.</p>	<p>-Індивідуальна робота з батьками учнів</p> <p>Рекомендації щодо корекції етичного кодексу підлітка.</p> <p>-Індивідуальні консультації для учнів „Про культуру та мистецтво спілкування” (корекція стосунків з однолітками та дорослими).</p> <p>--Діагностика „Тестова карта комунікативної діяльності”.</p> <p>-Тест на оцінку самоконтролю у спілкуванні.</p>

Народна мудрість

Каков разум, таковы и речи (русская пословица).

Злые языки – острый меч (русская пословица).

Осла знать по ушам, медведя - по когтям, а неуча – по речам (русская пословица).

Хочешь узнать человека – вслушайся в его речь (китайская мудрость).

Взгляд красноречивее слова (арабская мудрость).

И обычные слова могут быть резкими, смотря как их сказать (японская мудрость)..

Краткая речь – хорошая речь (немецкая мудрость).

Афоризми

Где нет доверия, там и приязни настоящей быть не может (Э Ожешко).

Вернейший способ узнать человека – его умственное развитие, его моральный облик, его характер – прислушаться к тому, как он говорит (Д.Лихачев).

Высшее счастье, высшая радость человеческая – общение с другими людьми (В.А. Сухомлинский).

Самая главная формула успеха – знание, как обращаться с людьми (Т.Рузвельт).

Общение облагораживает и возвышает (Л.Фейербах).

Если ты обнаружил, что незаметно для себя проникся симпатией к человеку, у которого нет ни высоких достоинств, ни каких – либо выдающихся талантов, задумайся над этим и проследи, чем именно человек этот произвел на тебя столь хорошее впечатление, и ты увидишь, что это приятность манер, обходительность и умение себя держать (Ф.Честерфилд)

Так как ум наш укрепляется общением с умами сильными и ясными, нельзя и представить себе, как много он теряет, как опошляется в каждодневном соприкосновении с умами низкими и ущербными. Это самая губительная зараза (М. Монтель).

У человека с открытой душой и лицо открытое (Ф. Шиллер).

Дурные помыслы и недостойные стремления оставляют свои следы на лице и в глазах (А. Шопенгауэр).

...Посмотрите, почти все у человека предназначено для самого себя: глаза - смотреть, ноги – ходить, рот – поглощать пищу, - все нужно самому себе, кроме улыбки. Улыбка самому себе не нужна. Улыбка предназначена другим людям, чтобы им с вами было хорошо, радостно и легко. Это ужасно, если за десять дней тебе никто не улыбнулся и ты никому не улыбнулся. Душа зябнет и каменеет... (В.Солоухин).

Заговори, чтоб я тебя узнал (Саади).

9 клас

Ключ „Спілкування”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації комунікативної діяльності учнів					
	На уроках	На виховних годинах	У позакласній роботі	Години спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з психологом
<p>Засвоєння норм літературної мови, якостей хорошого мовлення</p> <p>Розвиток у школярів позитивних якостей. Духовне зростання особистості школяра.</p> <p>Секрети мовленнєвого спілкування.</p> <p>Культура мовленнєвого спілкування. Мова – засіб спілкування</p> <p>Перевага мови порівнянро з немовними засобами. Вимоги до мовлення. Якості хорошого мовлення. Техніка мовлення. Інтонація. Культура вимови. Розмовна та літературна мова. Про вміння слухати. «Як треба і як не треба слухати» (І Аватер, англійський психолог). Про мистецтво говорити. Мистецтво вести бесіду. Як стати хорошим співрозмовником. Культура спору.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для засвоєння учнями програмних норм літературної мови на уроках вивчення та закріплення матеріалу.</p> <p>-Навчання учнів правилам хорошого мовлення. Розвиток зв'язного мовлення (спеціальні уроки розвитку мовлення).</p> <p>-Ситуативно – комунікативні вправи („Телефон довіри”, „Інтерв'ю”, „Конкурс ораторів”).</p> <p>-Складання діалогів.</p> <p>-Інтерактивна гра „Я дарую тобі...”, „Розкажи казку”.</p>	<p>-Тестування „Чи вмієте ви слухати?”, „Рівень вашого комунікативного контролю”.</p> <p>-Обговорення порад Д.Карнегі „Як здобути друзів і чинити вплив на людей”.</p> <p>-Диспут „Як стати приємним співрозмовником?”</p>	<p>-Декадник з виховання культури мовлення та спілкування.</p> <p>-Тиждень української мови та писемності.</p> <p>-Конкурс знавців української мови ім. П. Яцика.</p> <p>-Конкурс промовців „Я хочу сказати...”</p> <p>-Відкрите заняття дискусійного клубу.</p> <p>--Заняття шкільного гуртка «Юнкор».</p>	<p>-Ранкові зустрічі (Обговорення подій минулого дня, привітання з днем народження, з значними та малими перемогами, компліменти та зауваження одне одному).</p> <p>-Відкритий мікрофон „У чому полягає культура мовленнєвого спілкування?”</p> <p>Бесіда – роздум „Як спілкуватися з незнайомими людьми?”.</p>	<p>-Індивідуальні бесіди „Шляхи до взаєморозуміння”.</p> <p>-Лекторій для дітей і батьків „Мовленнєва культура людини дзеркало її духовної культури”.</p>	<p>-Індивідуальний поведінковий тренінг „Чужа компанія”, „Нехай живуть контакти”.</p> <p>-Тест оцінки комунікативних навичок.</p> <p>-Соціометричні дослідження.</p>

Народна мудрість

Пустой орех звонок (лезгинская мудрость).

Разжуй слово, прежде чем вымолвить (лезгинская мудрость).

Его красноречье ручью подобно (японская мудрость).

Умей вовремя сказать, вовремя смолчать (узбекская мудрость).

Хорошую речь, хорошо и слушать (русская пословица).

Человек познается по своему языку, как плохой орех по своей легкости (русская пословица).

Не все мели, что помнишь (русская пословица).

Лучше недоговорить, чем переговорить (русская пословица).

Афоризми

Красноречие – это искусство говорить так, чтобы те, к кому мы обращаемся, слушали не только без труда, но и с удовольствием, чтобы захваченные темой и подстрекаемые самолюбием, они хотели поглубже в нее вникнуть (Б. Паскаль).

Слово со скомканным началом напоминает человека с отрубленной головой; слово, у которого проглочен конец, – это безногий калека; выпавшие из середины звуки – это отрезанное ухо, выбитый глаз. За что же производить над словами такую экзекуцию? (К. Станиславский).

Хорошо слушать и хорошо отвечать – это одно из величайших совершенств, какое только возможно в разговоре (Ф. Ларошфуко).

Искусство слушать почти равносильно искусству хорошо говорить (П. Буст).

Слушать собеседника со вниманием – это готовить его к тому, чтоб он внимательно выслушал ваш ответ, и расположить его в пользу ваших доводов (И. Сади - Карно).

Существует только один способ стать хорошим собеседником – уметь слушать (Ф. Ларошфуко).

Беседу следует вести так, чтобы собеседников из врагов делать друзьями, а не друзей – врагами (Пифагор).

Беседа должна бы вестись как игра, в которой каждый имеет свой ход по очереди (А. Сталь).

И чувство, и ум мы совершенствуем или, напротив, развращаем, беседуя с людьми. Стало быть, иные беседы совершенствуют нас, иные – развращают. Значит, следует тщательно выбирать собеседников (Б. Паскаль).

Упрямство и чрезмерный пыл в споре – вернейший признак глупости (М. Монтель).

Спорить умеют многие, мало, кто умеет просто беседовать (А. Олкотт).

Спор – довольно опасная вещь. Он часто ведет к охлаждению отношений и к недоразумениям. Вы можете победить в споре, но вместе с тем потерять друга (Д. Лебокк).

10 клас

Ключ „Спілкування”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації комунікативної діяльності учнів					
	На уроках	На виховних годинах	У позакласній роботі	Години спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з психологом
<p>Знання норм літературної мови, якостей хорошого мовлення.</p> <p>Основи безконфліктності.</p> <p>Культура почуттів і емоцій. Етика прояву почуттів. Основні риси емоційної культури.</p> <p>Емоційне здоров'я.</p> <p>Комплімент як спосіб створення доброзичливого клімату.</p> <p>«Учитесь влаштовувати собою!». Емоційна стриманість – умова фізичного здоров'я.</p> <p>Способи керування емоціями. Володіння собою – вміння контролювати свій настрій.</p> <p>Анатомія конфлікту.</p> <p>Конфлікт як сутичка, серйозна розбіжність, суперечка. Способи попередження конфліктів.</p> <p>Керування конфліктом.</p> <p>Про почуття гумору.</p> <p>Вимоги до гумору.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для закріплення знань норм літературної мови, якостей хорошого мовлення.</p> <p>-Розвиток та вдосконалення мовленнєвих навичок учнів на уроках розвитку мовлення.</p> <p>-Ситуативно – комунікативні вправи („Управління конфліктом”, „Третій не зайвий”)</p> <p>-Складання діалогів.</p> <p>-Інтерактивна гра „Компліменти”, „Подарунковий набір”, обговорення порад Д.Карнегі „Як припинити непокоїтися і почати жити?” пам'ятки тому, кого критикують.</p> <p>-Практикум „Відповіді на запитання”.</p>	<p>-Обговорення порад Д.Карнегі „Дванадцять способів схилити співрозмовника до своєї точки зору”.</p> <p>-Тестування „наскільки ви толерантні?”, „Чи вмієте ви контролювати себе?”, „Як у вас з почуттям гумору?”</p> <p>-Самотренінг „Від яких негативних рис я хочу позбавитися?”</p> <p>-Бесіда - практикум „Комплімент як спосіб створення доброзичливого клімату”.</p>	<p>-Декадник з виховання культури мовлення та спілкування.</p> <p>-Тиждень української мови та писемності.</p> <p>-Конкурс знавців української мови ім. П. Яцика.</p> <p>-Конкурс промовців „Я хочу сказати...”</p> <p>-Відкрите заняття дискусійного клубу.</p>	<p>-Ранкові зустрічі (Обговорення подій минулого дня, привітання з днем народження, з значними та малими перемогами, компліменти та зауваження одне одному).</p> <p>-Відкритий мікрофон „Про етичний кодекс молоді”, „Культура мовлення та спілкування у учнів нашого класу.</p> <p>Конструктивна критика.”</p> <p>Бесіда – роздум „Гумор – справа серйозна”.</p>	<p>-Індивідуальні бесіди „Як виховувати почуття та емоції”.</p> <p>-Лекторій для дітей і батьків „Про емоційну культуру та емоційне здоров'я”.</p>	<p>-Ознайомлення та обговорення рекомендацій педагогічного консилиуму „Формування учнівського колективу у 10-их класах”.</p> <p>-Індивідуальні консультації (попередження конфліктів).</p> <p>-Бесіда «Психологія та медицина про емоційне здоров'я».</p> <p>-Соціометричні дослідження статусу члена колектива.</p> <p>-Вивчення компетентності учнів у спілкуванні.</p>

Народна мудрість

Недоброе слово больней огня жжет.

Человеческое слово стрелы острее.

Шутить над другим – любить шутку и над собой.

Шути, да оглядывайся.

Приветливость - это золотой ключ, которым открывают железные замки людских сердец (Восточная мудрость).

Афоризми

Симпатия – высшее качество человека. Она отличает цивилизованное общество от дикого (Г.Спенсер).

Умение ставить разумные вопросы есть уже важный и необходимый признак ума и проницательности (И.Кант).

Прекрасная мысль теряет всю свою цену, если дурно выражена (Вольтер).

Красноречие, вероятно, наиболее редкий, равно как и самый изящный из всех талантов (Л. Вовенаг).

Истинно красноречив тот, кто обыкновенные предметы выражает просто, великие – возвышенно, а средние – с умеренностью (Цицерон).

Цель красноречия – не истина, а убеждение (Т. Маколей).

Уметь поражать слух – не довольно; должно уметь действовать над душой, уметь тронуть сердце, говоря с рассудком (К. Батюшков).

Как лекарство не достигает своей цели, если было прописано в слишком большой дозе, так точно порицание и критика, если они переходят меру справедливости (А Шопенгауэр).

Молчание иногда означает самую строгую критику (Ч. Бакстон).

Остерегайтесь шутить в ущерб здравому смыслу (Н. Буало).

Юмор – это спасательный круг на волнах жизни (В. Раабе).

Поетами народжуются, а ораторами стають (Цицерон).

Коль ты о людях говоришь плохое, пускай ты прав, нутро в тебе дурное (Саади).

Торжество разума в том и состоит, чтобы уживаться с людьми, не имеющими его (Вольтер).

Смех – кратчайшее расстояние между двумя людьми (В.Борж).

Ничто так не сближает людей, как хороший безобидный смех (Л.Н.Толстой).

Чувство юмора – это чувство соразмерности (Ф.Бэкон).

Достаточно порой небольшой шутки, чтобы сбить большую спесь (Л. Вовенаг).

Старайся, чтобы в споре слова твои были мягки, а аргументы тверды (Сенека).

Кто говорит то, что хочет, услышит то, чего не хочет (Теренций).

11 клас

Ключ „Спілкування”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації комунікативної діяльності учнів					
	На уроках	На виховних годинах	У позакласній роботі	Години спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з психологом
<p>Знання норм літературної мови, якостей хорошого мовлення.</p> <p>Мистецтво спілкування.</p> <p>Спілкування з природою та мистецтвом. Любов, розуміння, турботливе ставлення до природи – важливий елемент культури. Мистецтво – спосіб спілкування людей „за допомогою почуттів” (Л.Толстой). Художнє спілкування – процес взаємозв’язку і взаємодії через розуміння сенсу художнього твору.</p> <p>Психологічні особливості внутрішньородинного спілкування. Дотепність.</p> <p>Ділове спілкування. Ділова етика і діловий етикет.</p> <p>Мистецтво спілкування – одна з самих витончених сфер людського пізнання.</p> <p>Прагнення до мистецтва спілкування і естетики поведінки – умова соціального розвитку особистості.</p>	<p>-Створення ситуації успіху для закріплення знань норм літературної мови, якостей хорошого мовлення.</p> <p>-Розвиток та вдосконалення мовленнєвих навичок учнів на уроках розвитку мовлення.</p> <p>-Ситуативно – комунікативні вправи у шкільній галереї („Жива картина”, „Портрет, що ожив”).</p> <p>-Складання діалогів.</p> <p>-Інтерактивна гра „Крок назустріч”</p> <p>-Практикум „Я вам пишу...”, „Самопрезентація”, „Розмова по телефону”.</p>	<p>-Система бесід „Мистецтво спілкування”.</p> <p>-Тестування „Чи дотепні ви?”</p> <p>„Твій стиль спілкування”.</p> <p>-Колективна творча справа.</p> <p>Випуск газети „Про культуру спілкування”. (публіцистичні статті в різних жанрах).</p>	<p>-Декадник з виховання культури мовлення та спілкування.</p> <p>-Тиждень української мови та писемності.</p> <p>-Конкурс знавців української мови ім. П. Яцика.</p> <p>-Конкурс промовців „Я хочу сказати...”</p> <p>-Відкрите заняття дискусійного клубу.</p>	<p>-Відкритий мікрофон „Що таке дотепність?”</p> <p>-Диспут „Какой ты в жизни след оставишь?...” .</p>	<p>-Тестування батьків „Ваш стиль спілкування”.</p> <p>-Батьківські збори (аналіз результатів тестування батьків та учнів. Порівняння).</p>	<p>-Індивідуальні консультації (Про бар’єри у спілкуванні).</p> <p>-Проблеми гендерного спілкування.</p> <p>-Тренінгові заняття комунікативного спілкування «Я і всі – всі - всі».</p>

Народна мудрість

Вашиими бы устами да мед пить.

Речь – образ души (латинская мудрость).

Слова – ключи к сердцу (китайская мудрость).

Человек смеется, чтобы не плакать (восточная мудрость).

Афоризми

Подобно тому, как звезды в ясные ночи служат украшением неба и цветы весной – украшением зеленых лугов, так блёстки остроумия украшают честные собрания и приятные беседы (Д. Бокаччо).

Остроумен тот, кто шутит со вкусом (Аристотель).

Остроумие – это отдушина для чувства враждебности, которое не может быть удовлетворено другим способом (З. Фрейд).

С остроумием дело обстоит как с музыкой: чем больше ее слышишь, тем более тонких звучаний желаешь (Г. Лихтенберг).

Проявлять остроумие некстати – очень неостроумно (А. Моруа).

Избегайте остроумия за счет других (Х.Манн).

Если вы направляете в чей – либо адрес остроумия, вы должны быть готовы принять ее в свой адрес (Д.Свифт).

Видеть и чувствовать – это быть, размышлять, это жить (У.Шекспир).

Владеть собой – самая высшая власть (Сенека).

Самообладание, как все качества, развивается через упражнение. Кто хочет управлять страстями в зрелом возрасте, должен учиться этому в юности (Г. Спенсер).

Чаще та взвешивай, что и кому говоришь обо всем (Гораций).

Когда два человека ссорятся – всегда оба виноваты (Л.Н.Толстой).

Все виды искусства служат величайшему из искусств – искусству жить на земле (Б. Брехт).

Искусство спасает человека от тьмы, которая в них сидит (А.Ахматова).

Простота или надменность в обхождении – вернейший признак душевной доброты или злобности (Платон).

Обаяние – это тогда, когда тебе говорят «да», когда ты ничего не просил (А.Камю).

Шире открой свое восприятие красоты через искусство. Люби музыку, картины. Всматривайся глубже в игру красок.

Вслушивайся внимательно в звуки. Проявляй больше интереса ко всему, в чем выражен (Е.И.Рерих).

Умение сохранять достоинство, не навязываться другим со своими огорчениями, не портить другим настроения, всегда быть равным в обращении с людьми, быть всегда приветливым и веселым – это большое и настоящее искусство, которое помогает жить в обществе (Д.Лихачев).

1 клас

Ключ „Дозвілля”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації навчальної діяльності учнів				
	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з психологом
Вільний час і дозвілля. Заняття та ігри в години дозвілля. Внутрішній світ дітей, індивідуальність, талант. Усвідомлення багатоманітних народних та родинних традицій. Сила національного коріння.	-Гра-дослід „Що в імені моему?” -Мандрівка „Незнайка у країні квітів”. -Азбука професій. -Конкурс малюнків „Малята і звірята”. -Бесіда „Бабусині руки не знають втоми”. -Календарні свята іменинників.	-Декадник „Прекрасне пробуджує добре” (конкурси , свята, виставки виробів художньо-естетичного напрямку). -Майстрування та розвішування годівниць „Смачного вам, птахи!” -Конкурс інсценізованої української казки. -Свято „Посвячення у першокласники”. -Свято першого дзвоника. -Конкурс „Міс першокласниця”.	-Співбесіда „Книга – світ, книга – серцю привіт” (перші любимі книжки). -, „Ігри, в які ми любимо гратися”. Сюжетно – рольова гра „Мій вихідний день”.	-Батьківські збори „Трудове виховання молодших школярів у родині”. -Експрес – опитування „Телевізор у житті першокласника”. -Педагогічні рецепти „Як організувати відпочинок дітей на канікулах”. -Мікродослідження „Книга і читання у вашому домі”. Педагогічний дайджест „Можливості сім’ї в естетичному вихованні дитини”.	-Психологічна гра „Ням-Ням і його друзі”.
Народна мудрість					
Праці – життя, дозвіллю – година. Добре в світі тому жити, хто працюючий. Для їжі є час, для праці – пора. Ледачого всі обминають, а роботящого шанобливо вітають. Шукаєш – то знаходи, почав діло - до кінця доводи.					
Афоризми					
Красота на добро не смотрит, но люди от нее становятся добрее (М. Пришвин).					

2 клас

Ключ „Дозвілля”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації навчальної діяльності учнів				
	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки та години спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з психологом
<p>Використання вільного часу. Заняття та ігри в години дозвілля. Внутрішній світ дітей, індивідуальність, талант. Усвідомлення багатоманітних народних та родинних традицій. Сила національного коріння. Відпочинок і праця. Зміна занять з метою запобігання втоми.</p>	<p>-Виставка „Світ моїх захоплень”. -Свято улюбленої іграшки. -Конкурс на кращий проект „Як святкують Новий рік?” -Розгадування кросвордів, загадок, ребусів, шарад, анаграм. -Конкурсно – розважальна програма „Калинонька”. -Свята іменинників. -Бесіда „Незвичайний скоро день – Великдень!”</p>	<p>-Декадник „Прекрасне пробуджує добре” (конкурси , свята, виставки виробів художньо-естетичного напрямку). -Вікторина „Ми любимо мультики”. -Свято „В гостях у веселій гарбузовій родині”.</p>	<p>-„Як зробити сімейний вечір цікавим”. -Обмін думками „Як треба відпочивати?”, „Як цікаво і корисно проводити свій вільний час?”</p>	<p>-Конкурс газет „Моя родина – моя гордість”. -Вечір „Всі ми родом з дитинства”. -Родинне свято „Шануй батька свого, матір свою”.</p>	<p>-Психологічна гра „Чарівна галявина”.</p>
Народна мудрість					
<p>Відпочинок – праці помічник. Гарний відпочинок – у зміні джерел втомлюваності. Вмій працювати, вмій і відпочивати.</p>					
Афоризми					
<p>Человек по натуре своей художник. Он повсюду стремится вносить в свою жизнь красоту (М. Горький).</p>					

3 клас

Ключ „Дозвілля”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації навчальної діяльності учнів				
	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з психологом
Організація дозвілля. Гра як необхідна умова творчості учня. Колективна гра. Колективна заочна подорож. Колективне відвідування циркової вистави.	-Виготовлення подарунків батькам, друзям до Нового року. -Колективна творча справа „Розкажу про бабусю або дідуся”. -Виготовлення колажу малюнків та фотознімків „Пишаюся тобою, тату”. -Бесіда „Чому треба берегти час?” -Колективна подорож у природу „Осінні дарунки”. -Колективна подорож у природу „Перлинка весни”. -Бесіда „Разом весело крокувати”. -Гра- дослід „Як хліб на стіл прийшов?” -Ігри, розважальні конкурси, смішинки.	-Декадник „Прекрасне пробуджує добре” (конкурси, свята, виставки виробів художньо-естетичного напрямку). -Вікторина „Ми любимо мультики”. -Казкова естафета „Здесь русский дух, здесь Русью пахнет”. -Заключне свято присвячене підведенню підсумків шкільного марафону „Інтелект. Талант. Духовність”. -Овочевий бал.	-Обмін думками „Цирк. Найцікавіше в ньому”. -Гра „Ланцюжок” „Скажи мені приємне”.	-Відвідування цирку з дітьми „Відпочиваємо разом”. -Педагогічні рецепти „Як організувати свято на день народження дитини”.	-Психологічний супровід підготовки дітей до публічних виступів (конкурси, свята). -Психологічна гра „Калейдоскоп”.
Народна мудрість					
Час дорожче золота. Час розум дає. Зробив діло, гуляй сміло. Маленьке діло краще за велике безділля.					
Афоризми					
Все прекрасне у світі – від сонця, все добре – від людини (М. Пришвін).					

4 клас

Ключ „Дозвілля”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації навчальної діяльності учнів				
	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з психологом
Організація праці і відпочинку в родині. Телебачення і діти. Гуртки, спортивні секції. Колективна творча справа. Заочна екскурсія. Діти і рідне місто. Канікули.	-Колективна творча справа „Родинне дерево”. -Колаж малюнків та фотознімків „Як я відпочиваю влітку”. -Свято „Масляна”. -Конкурс малюнків „Портретна галереялюбимих матусь”. -Заочна екскурсія „Місто, в якому я живу”. -Колективна творча справа „Вулиці мого міста”. Конкурсно – розважальна програма „Космічна подорож”. -Гра-презентація „Професії моїх батьків”.	-Декадник „Прекрасне пробуджує добре” (конкурси, свята, виставки виробів художньо-естетичного напрямку). -Вікторина „Ми любимо мультики”. -Казкова естафета „Здесь русский дух, здесь Русью пахнет”. -Заклучне свято присвячене підведенню підсумків шкільного марафону „Інтелект. Талант. Духовність”. -Свято „Прощавай, початкова школа!” -Турнір лицарів. -Конкурс на кращу снігову скульптуру.	- «Що я пропоную подивитися по телебаченню». - «Як я допомагаю мамі вдома?» -Конкурс фантазерів «Мої літні канікули». -«Калейдоскоп гуртків, що ми відвідуємо».	-Батьківські збори „Організація праці і відпочинку в родині”. -Сімейна естафета „Родина і світ прекрасного”. -Мікродослідження „Телебачення в житті дитини. Вплив телебачення на формування характеру”. -Співбесіда „Проблеми вільного часу й організація канікул дітей”.	-Психологічний супровід підготовки дітей до публічних виступів (конкурси, свята). -Психологічна гра „Дорога в 5 клас”.

Народна мудрість

Що маєш завтра зробити, то зроби сьогодні.
Усе добре в пору.
Сховай слабкість на неділю, бо тепер робота є.
Роботу роблять старанням і умінням, труднощі долають згодою і терпінням.

Афоризми

Каждый день следует прослушать хоть одну песенку, посмотреть на хорошую картину (Гете).

5 клас

Ключ „Дозвілля”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації дозвілля учнів				
	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки та години спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з психологом
<p>Діагностика та вивчення інтересів учнів. Вільний час та дозвілля. Корисні й цікаві заняття в години дозвілля. Організація власного дозвілля. Гра. Творча діяльність. Суспільно – корисна праця. Розвиток творчих здібностей учнів у позакласний час. Поняття самоврядування. Відповідальне ставлення до дорученої справи.</p>	<p>- Заочна екскурсія „В ім'я твого і мого життя”, присвячена подвигу народу у роки війни. -Бесіди «Черговий – це відповідально», «Ціна однієї хвилини». -Коллективні творчі справи. -Презентація талантів „Світ моїх захоплень”. -Екскурсія в міський музей. -Культпохід у кінотеатр. Обговорення вражень після перегляду фільму. -Екскурсія в шкільний живий куточок «Наші улюбленці».</p>	<p>-Робота гуртків та клубів за інтересами. -Новорічне свято. -Гра до Дня захисника Вітчизни „Есть еще порох в пороховницах”. -Декадник „Прекрасне пробуджує добре” (конкурси , свята, виставки виробів художньо-естетичного напрямку). -Екологічний декадник. -Заключне свято присвячене підведенню підсумків шкільного марафону „Інтелект. Талант. Духовність” -Свято першого дзвоника. -Презентація класного колективу. -Робота шкільного парламенту</p>	<p>- Поздоровлення з днем народження. -Бесіди з учнями про їх захоплення, рекомендації кожному до презентації талантів. -Відкоитий мікрофон „Мої враження після екскурсії в музей”.</p>	<p>-Свято „Міцні і теплі руки в тата”. -Свято «Музичний подарунок мамам».</p>	<p>-Психологічний супровід підготовки дітей до публічних виступів (конкурси, змагання, виступи на сцені).</p>

Народна мудрість

На скрипочці грає, бо веселість має.
Не хочеться танцювати, та черевики просяться.
Сьогоднішньої роботи на завтра не відкладуй.
Зробив діло, гуляй сміло.

Афоризми

Время растяжимо.
Оно зависит от того,
Какого рода содержимым
Вы наполняете его (С. Маршак).

6 клас

Ключ „Дозвілля”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації навчальної діяльності учнів				
	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки та години спілкування	Робота з батьками	Зустріч з психологом
<p>Діагностика, вивчення та розвиток творчих здібностей у позакласний час.</p> <p>Колективна творча справа. Учень і колектив. Суспільно – корисна праця.</p> <p>Доручення та ініціатива під час його виконання.</p> <p>Раціональне використання вільного часу. Дозвілля в родині.</p> <p>Організація самоврядування в класі.</p>	<p>- „Чарівна лікарня” (складання казкових рецептів від лінощів, неосвіченості, грубості, язикатість).</p> <p>-Музична гра - конкурс „Питання та відповідь з відомих пісень”.</p> <p>-Сторінка усного журналу „Це цікаво”, „У світі живопису”, „Історія успіху. Незамінних немає, а неповторні є”.</p> <p>-Колективні творчі справи.</p> <p>-Екскурсія „Красноармійськ у солдатській шинелі”.</p> <p>-Презентація „Моя домашня тварина”.</p>	<p>-Робота гуртків та клубів за інтересами.</p> <p>-Новорічне свято.</p> <p>-Гра до Дня захисника Вітчизни „Есть еще порох в пороховниці»</p> <p>-Свято гумору «Музей школи – 3020 року».</p> <p>-Декадник „Прекрасне пробуджує добре” (конкурси , свята, виставки виробів художньо-естетичного напрямку).</p> <p>-Екологічний декадник.</p> <p>-Заключне свято присвячене підведенню підсумків шкільного марафону „Інтелект. Талант. Духовність”</p> <p>-Свято першого дзвоника.</p> <p>-Презентація класного колективу.</p> <p>-Робота шкільного парламенту.</p> <p>- Пошукова робота «Літопис школи».</p>	<p>-Поздоровлення з днем народження.</p> <p>-Обмін думками про героїчне минуле нашого міста.</p> <p>-Відкритий мікрофон „За що я поважаю себе та моїх однокласників”.</p>	<p>-Родинна вітальня „Бабусина скриня”.</p> <p>-Сімейна гра „Тато, мамо, я – читацька сім'я”.</p>	<p>-Корекція тривожності перед публічними виступами.</p> <p>- Психологічна гра „Мій настрій”.</p>
Народна мудрість					
<p>Кому добре, той співає.</p> <p>Добре діло утіха, коли ділові не поміха.</p> <p>Можна й жартувати, аби діло знати.</p> <p>Слухай старих людей, то чужого розуму наберешся й свого не загубиш.</p> <p>Без роботи день роком стає.</p> <p>Бережи час, часу за гроші не купиш.</p> <p>У ворота того, хто сміється, входить щастя.</p>					
Афоризми					
<p>Время – драгоценный подарок, данный нам, чтобы в нем стать умнее, лучше, зреее и совершеннее (Томас Манн).</p> <p>Время на все есть: свой час для беседы, свой час для покоя (Гомер).</p>					

7 клас

Ключ „Дозвілля”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації навчальної діяльності учнів				
	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки та години спілкування	Робота з батьками	Зустріч з психологом
<p>Позитивні емоції у класному колективі. Розвиток й вдосконалення колективної дозвіллевої діяльності. Культура дозвілля. Суспільно – корисна праця. Спорт. Рукоділля. Пошукова діяльність. Розвиток організаторських здібностей. Підготовка та проведення виховної години під керівництвом класного керівника. Самоврядування в класі і школі.</p>	<p>-Колективна творча справа „Мої видатні земляки”.</p> <p>-Сторінка усного журналу „Це треба знати”, „Вісті з гуртків”, „Історія успіху. Незамінних немає, а неповторні є”.</p> <p>-Екскурсія в шкільний музей ім. М.Рериха.</p> <p>Обговорення вражень.</p> <p>-Екскурсія в шкільний зимній сад „Квіти – це радість й краса”.</p>	<p>-Робота гуртків та клубів за інтересами.</p> <p>-Жива газета „Калейдоскоп нашого життя”.</p> <p>-Акція „Школа – наш дім, ми господарі в ній”.</p> <p>Екологічний десант.</p> <p>-КВК „Єралаш”.</p> <p>-Новорічне свято.</p> <p>-Декадник „Прекрасне пробуджує добре” (конкурси , свята, виставки виробів художньо-естетичного напрямку.</p> <p>-Екологічний декадник.</p> <p>-Заключне свято присвячене підведенню підсумків шкільного марафону „Інтелект. Талант. Духовність”.</p> <p>-Свято першого дзвоника.</p> <p>-Презентація класного колективу.</p> <p>-Робота шкільного парламенту</p> <p>- Пошукова робота «Літопис школи».</p>	<p>- Поздоровлення з днем народження.</p> <p>-Посиділки „Обряд чаювання”.</p> <p>-Комплімент другу „Без вірного друга – велика туга”.</p> <p>-Відкритий мікрофон „Вислови свою думку про прислів'я „Шануй батька і неньку, буде тобі скрізь гладенько”</p> <p>-Диспут „Як краще проводити дозвілля?”</p>	<p>-Родинні зустрічі „Все починається з родини”.</p> <p>-Конкурс – виставка фото, малюнків, літературних нарисів „Кращий сімейний портрет”.</p>	<p>-Корекція тривожності перед спортивними змаганнями, конкурсами.</p>

Народна мудрість

Дай боже жартувати, аби не плакати.
 Удосвіта встанеш – більше діла зробиш.
 Лінивому все ніколи.
 Відкладену роботу снігом замете.
 На все свій час.

Афоризми

Не растрачивайте время, и у вас будет его вдоволь (Гастон Левис).

8 клас

Ключ „Дозвілля”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації навчальної діяльності учнів				
	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки та години спілкування	Робота з батьками	Зустріч з психологом
<p>Самореалізація школяра. У процесі художньо – естетичної, трудової, спортивної організаторської діяльності. Художньо - естетичне виховання особистості. Духовна культура. Корисне використання вільного часу. Школяр і рідне місто. Самовдосконалення. Саморозвиток. Самовиховання. Участь у самоврядуванні.</p>	<p>-Рольова гра „Казка про трійку”.</p> <p>-Усний журнал „Скарбничка мудрості”, „Подорож – це цікаво”, „Історія успіху. Незамінних немає, а неповторні є”.</p> <p>-КТС „Моє родовідне дерево”.</p> <p>-Бесіда „День – це маленьке життя”. „Про відповідальність за доручену справу”.</p> <p>-Екскурсія у шкільний музей та галерею.</p>	<p>-Робота гуртків та клубів за інтересами.</p> <p>-Вечір сучасної патріотичної пісні.</p> <p>-Тренінг „Як стати лідером”</p> <p>-Декадник „Прекрасне пробуджує добре” (конкурси , свята, виставки виробів художньо-естетичного напрямку, літературно – музичні вітальні).</p> <p>-Новорічне свято.</p> <p>-Екологічний декадник.</p> <p>-Заключне свято присвячене підведенню підсумків шкільного марафону „Інтелект. Талант. Духовність”.</p> <p>-Свято першого дзвоника.</p> <p>-Презентація кланого колективу.</p> <p>-Робота шкільного парламенту</p> <p>-Дискотеки.</p> <p>-Літературно – музична композиція „Мы не просто вспоминаем день войны...”</p> <p>-Пошукова робота «Літопис школи».</p>	<p>- Поздоровлення з днем народження. - Колективне ігрове спілкування „Якби я був мером нашого міста”.</p> <p>-Відкритий мікрофон „Вислови свою думку про прислів'я „Не міряй усіх на свій аршин”.</p>	<p>-Колективна сімейна справа „Складання родовідного дерева”.</p>	<p>-Тренінг впевненої поведінки у ситуації публічного виступу.</p>

Народна мудрість

Вік наш_ як година.

Життя біжить, як музика звенить.

Згаяного часу і конем не доженеш.

Мандрівочка – рідна тіточка.

Хто в світі не бував, той й дива не видав.

Коли людина сміється, вона зла не робить.

Не міряй усіх на свій аршин.

Афоризми

На день необхідно дивитися так, як на маленьке життя (М. Горький).

Всякий день есть маленькая жизнь: всякое пробуждение и вставание – маленькое рождение; всякое свежее утро – маленькая юность; всякое приготовление ко сну и засыпание – маленькая смерть (А Шопенгауэр).

День долог для того, кто не умеет жить (Э. Шпитциер).

Каждый день следует прослушать хоть одну песенку, посмотреть на хорошую картину и, если возможно, прочитать хоть какое-нибудь изречение (И. Гете).

Нельзя принимать очами спокойного сна, пока трижды не продумаешь прошедший день: как я его прожил? что сделал? какой мой долг остался невыполненным? (Пифагор).

Сміх – це сонце: воно проганяє зиму з людських обличчя (В.Гюго).

9 клас

Ключ „Дозвілля”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації навчальної діяльності учнів				
	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки та години спілкування	Робота з батьками	Зустріч з психологом
<p>Взаєморозуміння, взаємопідтримка одне одного у класному колективі. Свідоме ставлення до свого дозвілля. Духовна культура. Життєва позиція. Життя відомих людей як приклад. Цінності родини. Спілкування з природою. Саморозвиток особистості. Самореалізація. Активна участь у самоврядуванні. Вибори президента шкільної республіки.</p>	<p>-Гра – змагання «Подорож у професію». -Усний журнал «Поети та письменники про перше кохання». „Історія успіху. Незамінних немає, а неповторні є”, „Про музичний смак”, „Не то, що мните ви, природа...” -Бесіда «Як керувати інтересами?», «Як навчитися зберігати час?», «А завтра була війна». -Колективна творча справа.</p>	<p>-Робота гуртків та клубів за інтересами. -Осінній бал. -Свято до Дня працівників освіти. -„Почта працює” до Дня Святого Валентина. -Свято – конкурс „Міс школи”, присвячене 8 Березня. -Декадник „Прекрасне пробуджує добре” (конкурси , свята, виставки виробів художньо-естетичного напрямку, літературно – музичні вітальні). -Новорічне свято. -Екологічний декадник. -Заключне свято присвячене підведенню підсумків шкільного марафону „Інтелект. Талант. Духовність” -Свято першого дзвоника. -Презентація класного колективу. -Робота шкільного парламенту -День самоврядування. -Дискотеки. -Пошукова робота «Літопис школи».</p>	<p>- Поздоровлення з днем народження. -Година відвертості „Розкажи мені про мене”. -Відкритий мікрофон „Моя життєва позиція”.</p>	<p>-Круглий стіл „Цінності моєї родини”.</p>	<p>-Тренінг „Школа лідера”. -Психологічна гра „Хлопчики - дівчатка”.</p>

Народна мудрість

Не сладок плод бесцельного досуга.
Не тим час дорогий, що довгий, а тим, що короткий.
Час не стоїть, а роботи світ.
Життя дане на добрі справи.

Афоризми

Работа – лучший способ наслаждаться жизнью (И.Кант).
Человек, решивший растратить хотя бы один час своего времени, еще не дорос до того, чтобы понимать всю ценность жизни (Ч.Дарвин).
Начиная свое поприще, не теряй, о юноша, драгоценного времени (К. Прутков).
Никто добровольно не раздает своего имущества, но каждый не задумываясь, делит с ближним свое время. Ничем мы не швыряемся так охотно, как собственным временем, хотя именно в отношении последнего бережливость была бы полезна и достойна похвалы (М.Монтень).
Мы ответственные не только за то, что делаем, но и за то, чего не делаем (Ж.Мольер).
Не можешь – сумей,
Не знаешь – узнай,
Не бойся тропы отвесной!
Пробуй,
Ищи,
Совершай,
Достигай,
Чтоб жизнь твоя стала песней! (Л.Татьяничева).

10 клас

Ключ „Дозвілля”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації навчальної діяльності учнів				
	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки та години спілкування	Робота з батьками	Зустріч з психологом
<p>Формування класного колективу. Закони колективу. Правила спілкування з однокласниками в колективі та вдома. Людина і доля. Дозвілля як багатство людини. Організація та активна участь у самоврядуванні. День самоврядування. Вибори президента шкільної республіки. Самореалізація особистості у шкільному житті. Самовизначення. Громадянин.</p>	<p>-Гра – практикум „Запрошуємо в гості”. -Бесіда „Твоє дозвілля – твоє багатство”, „Чи можна спілкуватися з картиною?”, „Навіщо згадувати про війну?”. -Тестування „Чи вмієте ви проводити дозвілля?” -Усний журнал „Історія успіху. Незамінних немає, а неповторні є”, „Культурні скарби людства”. -Відвідування театру. Обговорення вражень.</p>	<p>-Осінній бал. -Свято до Дня працівників освіти. -„Почта працює” до Дня Святого Валентина. -Свято – конкурс „Міс школи”, присвячене 8 Березня. -Гра – конкурс „Ну-мо, хлопці”, присвячене до Дня захисника Вітчизни. -Свято „Сміються всі!” до 1 квітня. -Декадник „Прекрасне пробуджує добре” (конкурси , свята, виставки виробів художньо-естетичного напрямку, літературно – музичні вітальні). -Новорічне свято. -Екологічний декадник. -Заключне свято присвячене підведенню підсумків шкільного марафону „Інтелект. Талант. Духовність” -Свято першого дзвоника. -Презентація класного колективу. -Робота шкільного парламенту -День самоврядування. -Дискотеки. -Пошукова робота «Літопис школи».</p>	<p>- Поздоровлення з днем народження. -Круглий стіл для дівчат „Як стати надзвичайною, чарівною”. -Диспут для юнаків „Дівчина моєї мрії”, „Чи можна піти від долі?”.</p>	<p>-Батьківські збори „Про дозвілля старшокласників”</p>	<p>-Психологічна гра „Зоряне перехрестя”.</p>

Народна мудрість

Время и течение реки не ждут человека (английская пословица).

Час не кінь – не підженеш та й не зупиниш.

Краще на п'ять хвилин раніше, ніж на хвилину пізніше.

Каждому человеку судьбу создают его нравы (античная мудрость).

От судьбы не уйдешь (русская пословица).

Для родины своей ни сил, ни жизни не жалеи.

Афоризми

Ничего не делать и не существовать – для человека одно и то же (Вольтер).

Терять время – это постепенно совершать самоубийство (Э.Джонг).

Ни на один час не уклониться от своей цели – вот средство продлить время, и притом очень верное средство, хотя пользоваться им нелегко (Г.Лихтенберг).

Судьба человека – чаще всего в его характере (Корнелий Непот).

В судьбе нет случайностей; человек скорее создает, нежели встречает свою судьбу (Л.Толстой).

Чем больше живешь духовной жизнью, тем не зависимее от судьбы, и наоборот (Л. Толстой).

Мы ответственные не только за то, что делаем, но и за то, чего не делаем (Ж.Мольер).

А что такое гражданин?

Отечества достойный сын (Н.А.Некрасов).

11 клас

Ключ „Дозвілля”

Ключові тези	Орієнтовні методи та форми організації навчальної діяльності учнів				
	На виховних годинах	У позакласній роботі	П'ятихвилинки та години спілкування	Робота з батьками	Зустрічі з психологом
<p>Рідна родина. Рідний клас. Рідна школа. Рідне місто. Рідна Вітчизна. Праця душі. Ні – байдужості. Свідоме активне й корисне дозвілля. Культурна особистість. Планування дозвілля. Організація та активна участь у самоврядуванні. День самоврядування. Вибори президента шкільної республіки. Самореалізація особистості у шкільному та майбутньому житті. Самовизначення. Громадянин.</p>	<p>-Ділова гра „Родинний альбом”, „Подорож на повітряній кулі”.</p> <p>-Усний журнал „Кохання в житті відомих людей”, „Історія успіху. Незамінних немає, а неповторні є”.</p> <p>-Бесіда „Умова будь якого успіху – вміння використовувати час”, „У чому полягає мій громадянський обов’язок?”.</p> <p>-Тестування „Чи є у вас почуття часу?”.</p> <p>-Круглий стіл «Поговоримо про майбутню родину. Якою вона буде?».</p> <p>-Відвідування театру. Обговорення вражень.</p>	<p>-Осінній бал.</p> <p>-Свято до Дня працівників освіти.</p> <p>-„Почта працює” до Дня Святого Валентина.</p> <p>-Свято – конкурс „Міс школи”, присвячене * Березня.</p> <p>-Гра – конкурс „Ну-мо, хлопці”, присвячене до Дня захисника Вітчизни.</p> <p>-Свято „Сміються всі!” до 1 квітня.</p> <p>-Декадник „Прекрасне пробуджує добре” (конкурси , свята, виставки виробів художньо-естетичного напрямку, літературно – музичні вітальні).</p> <p>-Новорічне свято.</p> <p>-Екологічний декадник.</p> <p>-Заключне свято присвячене підведенню підсумків шкільного марафону „Інтелект. Талант. Духовність”.</p> <p>-Свято першого дзвоника.</p> <p>-Презентація класного колективу.</p> <p>-Робота шкільного парламенту</p> <p>-День самоврядування.</p> <p>-Свято останнього дзвоника.</p> <p>-Випускний бал.</p> <p>-Школа майбутніх батьків.</p> <p>-Пошукова робота «Літопис школи».</p>	<p>- Поздоровлення з днем народження.</p> <p>-Диспут „Чи сучасні лицарі?”</p> <p>-Відкритий мікрофон „Що дала мені рідна школа? Чому навчила?”</p> <p>„Комплімент учителю”, „Моє життєве кредо”, «Родительский дом – начало начал».</p>	<p>-Організація дозвілля на випускному балі.</p> <p>-Створення банку побажань та порад для випускників „Говорять зірки”.</p>	<p>-Психологічна акція „Соціальне опитування”.</p>

Народна мудрість

Если не можешь делать то, что тебе нравится, пусть тебе понравится то, что ты делаешь (Английская пословица).

Час як вода, все вперед пливе.

Родина- мать , умей за нее постоять.

Земля без воды мертва, человек без семьи – пустоцвет.

Афоризми

Время - это капитал работника умственного труда (Оноре де Бальзак).

Одно из самых удивительных заблуждений – заблуждение в том, что счастье человека в том, чтобы ничего не делать (Л.Толстой).

Сознание плодотворности труда есть одно из самых лучших удовольствий (Л.Вовенарг).

Нужно любить то, что делаешь, и тогда труд – даже самый грубый – возвышается до творчества (М.Горький).

Человек рожден для деятельности (Вольтер).

Труд освобождает нас от трех великих зол: скуки, порока и нужды (Вольтер).

Трудись для того, чтобы наслаждаться (Ж.Ж.Руссо).

Время, затраченное впустую, есть существование; время, употребленное с пользой, есть жизнь (Э.Юнг).

Жизнь человеческая умножается на сумму сбереженного времени (Ф.Коллиер).

Нельзя быть патриотом и не чувствовать своей кровной связи с родной землей, не знать или забыть, как любили ее твои предки, как берегли ее, как умели рассказать своим потомкам об этой любви, завещая ее вместе с Отечеством (В.О.Сухомлинський).

Умей чувствовать рядом с собой человека, умей читать его душу, увидеть в его глазах духовный мир – радость, беду, несчастье, горе (В.О.Сухомлинський).

Берегите друг друга,
Добротой согревайте.

Берегите друг друга,
Обижать не давайте.

Берегите друг друга,
Суету позабудьте

И в минуту досуга

Рядом с другом побудьте! (О.Высоцкая).

